Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Lodzer Folksblat פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

לאדזשער פאלקסבלאט

Nr. 98/1398 | Łódź, Piątek 27 kwietnia 1928 r. | וואָכענשריפט יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ז' אייר תרפ"ח | Nr. 98/1398

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71.

Adres redakcji i administracji: Łódź Piotrkowska 21, tel. 2471.

נעוו-גארן

פון לענינגראדער טעקסטיל-טרוסט אין לענינגראד

פריהער: (NEWSKA NICIANA MANUFAKTURA)

אויסשליסליכער פארטרעטונג און פערקויף אויף פוילען און פרייסטאט דאנציג

Hurtownia Włókiennicza

Bracia HERMAN i S-ka

Spółka Komandytowa.

צענטראלע:
ŁÓDŹ, Wólczańska Nr. 23,
tel. 28-12, 16-46, 14-44.
Adres telegr. Herbra, Łódź.

אבטיילונג:
Warszawa, Nalewki 28-30
tel. 54-09.
Adres telegr. Herbra, Warszawa

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזער געעהרטער קונדשאפט, או לויט'ן האנדעלס-טראקטאט, וואס איז געשלאסען געוואָרען מיט משעכא-סלאוואקיי, איז דאס רעכט צו בענוצען זיך מיט'ן רעגיסטרירטען נאמען פון דער שטאט פילזען דערלויבט געוואָרען אויסשליסליך נור די ביר-ברויערייען פון דער שטאט פילזען. דעריבער האט אונזער אלגעמיין בעוואוסט פילזנער ביר אנגעהויבען פון דעם 22-טען אפריל ד. י. צו בעווייזען זיך אין פערקויף אונטער'ן נאמען:

„Piwo Jasne Wyborowe"

וואס וועט אונטער דעם נייעם נאמען אויך להבא בערעכטיגען זיין פערדינטען שם אלס א ווערטפול אין יעדער הינזיכט גוט ביר.

Towarzystwo Akcyjne Browaru Parowego

Sukcesorów K. Anstadta

Łódź, ul. Pomorska 34.

סניף „ישיבת חכמי לובלין" לאדז.

אין די נאהענטסטע טעג קומט פאר אין „פילהארמאניע"-זאל, נארוטאוויטש-גאס 20

א עפענטליכע קבלת-פנים-פערזאמלונג

פון לאדזשער יודענטום

זאל „פילהארמאניע" נארוטאוויטש 20.

לכבוד דעם גרויסען חשוב'ען גאסט

הגאון רבי מאיר שאפירא שליט"א

(פיעטריקא-ווער רב)

דער גרינדער און שעפער פון דער לובלינער וועלט-ישיבה

דער קבלת-פנים-קאמיטעט.

בענוגע דער טאג — אין די קומענדיגע אנאנסען.

לייענט אין היינטיגען נומער

אונזער נייעם גרויסען סענסאציאנעלען ראמאן

דער טאנץ ארום גאלדענעם קאלב

פענסיאנאט „ZDROWIE"

אין לוטאמיערסק

ווערט ערעפענט די טעג און וועט זיין פערזעהען מיט אן ערשטקלאסיגע

כשר'ע קוך

דער פענסיאנאט געפינט זיך אין א טרוקענעם סאסנאווע וואלד.
זעהר בעקוועמע קאמוניקאציע מיט לאדז.
צוגענגליכע פרייזען. פערשידענע געזעלשאפטליכע שפילען.

ראדיא, דאנסינג א. ז. וו.

בעמ.: די לופט אין לוטאמירסק איז אזוי גוט ווי אין אטוואצק. דאס איז די מיינונג פון דאקטוירים

פערשרייבט אייך מאנטאג'דינען אפצייכנונגס-טאג לטובת „תומכי אורחים" פאמארסקא 18

אנטייל צו נעהמען אין דעם

יוגענד, מיטגלידער און סימפאטיקער!

קומט מאסענווייז אין הילפס-פעראייז „תומכי אורחים" פאמארסקא 18,

און פערשרייבט אייך אנטייל צו נעהמען אין דעם מאנטאג'דיגען אפצייכנונגס-טאג!

קינא

ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

אנהויב אין געוו. טעג 4 א ז. לעצטער 9.30
שבת, זונטאג און יום-טוב 2.30 נאכמ.
1-ער סעאנס אלע פלעצער 75 און 50 גר.

פראגראם № 17 נור ביז מאנטאג דעם 30 אפריל איינשליסליך

„רעוויע איבער אלע רעוויעס"

גרויסע דראמע אין פארבען פון הינטער די קוליסען פון פאריזער קאבארעטען.

אין דער הויפטראלע:

JOZEFINA BACKER

אנאנס: „דעם אייגענעם ווייבס מאן".

צו דער פערלאבונג פון
פרל. פאלא דאווידאוויטש
מיט ה' מאניעק פאלאנסקי
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק
יהושע ראזענצווייג און פרוי. 841

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע פריינדין
פרל. אנדזיא דוטכעוויטש
מיט ה' י. ניימאן
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק און עביגעם צופרידענהיים
840 ר. קראקאווסקי און ר. מאנעלא.

צו דער פערלאבונג פון
פרל. גניא יוזעפאוויטש
מיט ה' הערמאן ראטשטיין
ווינשען א הערצליכען מז"ט און א גליקליכע צוקונפט
הירש גאדל בערקענשטאט און פרוי.
יעקב ראזענצווייג און פרוי,
803 מאניא גאלסטער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער
פרל. ביילא פשעדבארסקא
מיט ה' ארצשע האכמאן
ווינשען מיר זיי א גליקליכע צוקונפט
די עלטערן פשעדבארסקי.
אלעקסאנדער, ד. 23 אפריל 1928.

Z intencji zaręczyn
p. **BELI PRZEDBORSKIEJ**
z panem **ARONEM HOCHMANEM**
życzę kwitnącej przyszłości
Jakòb Przedborski
z narzeczoną.
Aleksandrów, d. 23 kwietnia 1928.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז.

זונטאג, ד. 29 ה.ח. 4 נאכמ. קומט פאר אין „פילהארמאניע-זאל" (נארוטאוויטשא 20)

א גרויסער מיטינג

א.ד.ט. „די ציוניסטישע פראבלעמען און דער אויפבוי פון ארץ-ישראל"

מיט דער בעטייליגונג פון:
פארז. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין קאנגרעס פוילען ה' ל. לעוויטע (ווארשא)
" " " " " מערב-גאליציען דעפ. ד"ר י. טהאן (קראקא)
" " " " " מזרח-גאליציען ד"ר ל. רייך (לעמבערג)
און די מיטגלידער פון צ. ק.: ד"ר מ. הינדעס, רעד. י. העפטמאן (ווארשא), ד"ר י. שווארצבארד (קראקא), דעפ. ד"ר ה. ראזמארין (לעמבערג) א. א. 887

בילעטען צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלנ. 4) און זונטאג פון 10 א זייגער פריה—אין פילהארמאניע-קאסע.

קוואליפיצירטע
געזעלען
צו דאמען-בעשטעלטע אר-בייט ווערען געזוכט טראוגוטא 16, זוכמאן.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און וועגערישע קרענקה רענטגען און ליכט-הייל אינסט. נעמט אן פון 4—7 אין אוונט.

PANTOFLE SPORTOWE
domowe gumowe
W wielkim wyborze w różnych gatunkach
CENY PRZYSTĘPNE
—poleca—
- M. HATZI -
THEMELIS
Piotrkowska 41.

שפאט ביליג!

גרויסער שטרימפ-פערקויף

זיידען-פלאר, פילדעקאס, וואש-זיידע, קונסט-זיידע, פערשיד. שקארפעטען, הענדשקעס אין אלע סארטען, ווי אויך זעמטליכע גאלאנטעריע-ווארען

עמפפעהלט צו קאנקורענץ-פרייזען דאס נייע רעפענטע שטרימפ- און גאלאנטעריע-געשעפט אויף

פאלודניאווא 15, פראנט-געוועלב

געדענקט דעם אדרעס! רעיעלע בעהאנדלונג

לאסען

פון דער 1. קלאס, 17. מלוכה-לאטעריע
שוין צו בעקומען אין דער עלטסטער, גרעסטער און גליקליכסטער קאלעקטור

E. Lichtenstein

Warszawa, Centrala Kolektury Marszałkowska 146
ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 72
gm. Grand Hotelu

הויפט-געווינס 700,000

אלגעמיינע סומע געווינסען 24 מיליאן.

פרייזען: ¼—10 זל. ½—20 זל. 1/1—40 זל.

יעדער צווייטער לאס געווינט!!!
אונזערע שפילער האבען שטענדיג גליק
קויפט אונזערע גליקליכע לאסען!!!

בעשטעלונגען פון פראווינץ ערלעדיגען מיר תיכף און פינקטליך. קאנטא פאר לאדז פ.ק.א. 64209
די פירמא עגזיסטירט פון יאהר 1835.

איינלאדונג.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן ווילען אין לאדז פון מו"ר הרב הגאון מהור"ר שלמה גראדזענסקי שליט"א אבדק"ק זאגורוב געוועזענער ר"מ אין ישיבה הק' „תורת חסד" דפה, ווערט איינגעארדענט זונטאג פ' אמור 4 נאכמיטאג אין דעם ביה"מ צעגעלניאנא 56 א רעפעראט פאר אלע געוועזענע תלמידי הישיבה, נאהנטע פריינד און פערעהרער.

814 אלע ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

א האלב-געוועלב

אין בעסטען צענטרום אויף דער נאוואמיעסקא גאס קאן אבטרעט געלד נאר אויף חודש געלד איז פון זא-פארט איבערצוגעבען. צו ערפאהרען אין אדמיג.

א פראקטיצירטער
בוכהאלטער-קארעספאנדענט
וועלכער זאל בעזיצן גרינד-ליך די פוילישע און דייטשע שפראך ווערט געזוכט אפערטען אונטער „S 152" אין אדמיניסטראציע.

צו פערדינגען א זאל

15×30, ווי אויך

א צימער און קוך

צו ערפאהרען: ווסכאדניא 54 רוג קאמיענא ביים ווירט

בעריכטיגונג.

צוליב די קורסירענדע קלאנגען, אז דער קליניק

„לינת החולים" פאלודניאווא 19

איז געשלאסען, טיילט די פערוואלטונג מיט, אז אלע קלאנגען זענען דורכאויס פאלש.

פראנצויזישע שרינדען

15 די עכטע צו פאלקעס
הערען אויסגעפערטיגט נור ביי פרויי צוקער, קאנסטאנטינער גאס

פרייטאג, פ' אמור י"ד אייר (פסח-שני) איז דער טרויער-טאג פון אונזער יודישער געמיינדע, אין דעם טאג איז אונזער אונפערגעסליכער גאון, בעליבטער מנהיג ישראל רשכבה"ג מרן רבנו

אליהו חיים ב"ר משה מייזעל זצ"ל

אב"ד דקהלתנו נפטר געווארען.

די פערוואלטונג פון דער תלמוד-תורה, וואס איז געשאפען געווארען ע"י רבנו זצ"ל ערלויבט זיך צו בעטען אלע אונזערע חברים, גבאים פון די בתי-כנסיות ובתי-מדרשים און שטיבלעך משתדל זיין, אז די נדרים ביי דער הזכרה שבת-קודש זאלען זיין לטובת הת"ת וזכותו יגן עלינו.

ועד הת"ת ע"ש מרן רבני זללה"ה.

הערה: כסף הנדבות ימסרו להסוכן ר' מרדכי בערמאן, פיעטריקאווער 6.

ווינכטיג פאר ה"ה פריזיערס!

סעליניש בלומען-וואסערן	נור 3.50	א קילא
ווערשעטאל	" 2.00	"
פיקסין צום ראזירען	" 7.65	"
בריליאנטין	" 3.60	"
פראנצויזישער לאקיר	" 45 גר.	א דעקא

עמפפעהלט די פערפומעריע

M. WOLMAN
12 ZAWĄDZKA 12

ס'איז אנגעקומען פראנצויזישער פערלאווע לאקיר 50 גר. א דעקא.

פאר אנגראסיסטען-ראבאט. 947

א שעהן מעבלירט-צימער

זוניג מיט 2 פענסטער מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר 1 אדער 2 הערן (יודען) פאלודניאווא 4, וואוינונג 10.

ענטשולדיגונג.

איך בעט ענטשולדיגונג ביי די קיעראווניטשקע, פער-סאנאל און אויך ביי די אפיעקונעס פון די פאוושעכנע שולע נומ' 125 אויף שוו. יאקובא 10 פאר מיין בעליי-דיגען, פאר וואס איך האב חרטה.

אַמעריקא לטובת רומענישע יודען.

אינטערווענץ פון אמעריקא ביי דער רומענישער רעגירונג.

בוקאַרעשט, 26 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) די היגע נאַס אינפאָרמירטע צייטונג „קוואַנטול" טיילט מיט פון אַ זיכערער קוועלע, אַז דער אַמעריקאַנער דעפּאַרטאַמענט פאַר אויסלענדישע ענינים האָט אָנגענומען אַ שטעלונג לטובת די רומענישע יודען.

דער פערטרעטער פון אַמעריקאַנער שטאַטס-סעקרעטאַר קעלאָג האָט זיך בעמיהט צו בעווענען די רומענישע רעגירונג, אַז זי זאָל ענדערען איהר ביז איצטיגע שלעכטע בעציהונג צו דער יודישער בעפעלקערונג אין רומעניען.

יודישע דעלעגאַציע ביים וויצע-פרעמיער

וואַרשא, 26 (טעלעפאָניש) צום וויצע-פרעמיער באַרטעל האָט זיך נעכטען געווענדעט אַ דעלעגאַציע וואָס איז בעשטאַנען פון די רעפּוטאַטען ר"ר טהאָן און ד"ר רייך, וועלכע האָבען אינטערווענירט וועגען די קהלות וועלכע זענען פונאַנדערגעלאָזען געוואָרען אין גאַליציען.

רבנים-צוזאמענפאהר אין ווילנא

ווילנא, 26 (דורכ'ן טעלעפאָן).

דער אינטערעס צום צוזאַמענפאָהר איז זעהר גרויס. דער חפץ-חיים נעהמט אַ לעבהאַפטען אנטייל אין דער אַרבייט פון צוזאַמענפאָהר. ער האָט היינט עטליכע מאָל געהאַלטען לענגערע רעדעס.

עס איז אָנגענומען געוואָרען אַ רייהע רעזאָלוציעס, דערונטער איז אויך איינשטימיג אָנגענומען די רעזאָלוציע, אַז דער רבנים-צוזאַמענפאָהר זאָגט זיך אַרויס געגען דעם, אַז די רעגירונג זאָל נאָמינירען מיטגלידער צו דער פערוואַלטונג אָדער צום רעליגיעזען אויבער-ראַט.

ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז דער פאַראַג. 23 פון דער פעראָרדנונג וועגען די קהלות, וועלכער זעהט-פאָר בעצירק-רבנים אין די גרעסערע שטעט זאָל איינגעפיהרט ווערען אין לעבען נאָך איידער עס וועט געשאַפען ווערען דער רעליגיעזער אויבער-ראַט. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו משתדל זיין זיך ביי דער רעגירונג, אַז די רבנים פון די קליינע שטעטלעך, וועלכע זענען נאָך נישט בעשטעטיגט דורך דער מאַכט, זאָלען בעשטעטיגט ווערען אָהן נייע וואַהלען.

עס איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ ועד הפועל פון 15 פערזאָן, אין וועלכען עס געהען אריין צו דריי רבנים פון יעדער וואָיעוואָדזטווע.

אין לאדזער שטאַט-ראַט

זיך אנגעהויבען די בודזשעט-דעבאַטע

נעכטען האָט זיך אָנגעהויבען די בודזשעט-דעבאַטע אין לאָדזער שטאָט-ראַט. די זיצונג האָט זיך פערצויגען ביז 5 פריה. אַ גענויען בעריכט וועלען מיר ברענגען.

אינטערווענצען וועגען דער גוואַלדיגער אויסמעסטונג פון אומזאַץ-שטייער.

וואַרשא, 26 (טעלעפאָניש) דער יודישער נאַציאָנאַל-ראַט האָט זיך נעכטען געווענדעט מיט אַ מעמאָריאַל צום פינאַנץ-מיניסטער וועגען דער גוואַלדיגער אויסמעסטונג פון אומזאַץ-שטייער, וואָס איז געמאַכט געוואָרען אויף יודישע סוחרים אין כמעט אַלע שטעט און שטעטלעך.

אין מעמאָריאַל ווערט געפאָדערט צו שיקען ספּעציעלע קאָמיסיעס אויף דער פּראָווינץ אויסצופאָרשען דעם ענין; אין די קאָמיסיעס זאָלען אַריין פערטרעטער פון סוחרים און קליין-הענדלער און ביי דער אויסמעסטונג פון היי-יאָהריגען אומזאַץ-שטייער זאָל גענומען ווערען אַלס מאָס דער אומזאַץ פון פאָריגען יאָהר.

וועגען זעלבען ענין וועט אויך היינט פרייטאָג זיך ווענדען צום פינאַנץ-מיניסטער אַ דעלעגאַציע פון יודישען נאַציאָנאַל-ראַט.

וואַרשא, 26 (טעלעפאָניש) געגען די אונגערעכטע אויסמעסטונגען פון'ם אומזאַץ-שטייער. האָט נעכטען אינטערווענירט ביים פינאַנץ-מיניסטער אַ דעלעגאַציע פון די גאַליציאַנישע יודישע רעפּוטאַטען און סענאַטאָרען.

די דעלעגאַציע איז בעשטאַנען פון סענאַטאָר ד"ר שרייבער, די רעפּוטאַטען ד"ר ראָזמאַרין און אייזענשטיין ווי אויך ה' האפּטער, וויצע-פּרעזעס פון יודישען צענטראַלען סוחרים-פעראיין אין לעמבערג.

די קאָנפערענץ האָט געדויערט איבער אַ שעה צייט. די דעלעגאַציע האָט געשילדערט דעם מיניסטער די פערצווייפעלטע לאַגע פון די סוחרים און בעלי-מלאכות אין גאַליציען צוליב די גוואַלדיגע הע-כערונגען פון'ם אומזאַץ-שטייער. דער דעלעגאַציע איז למשל, בעוואוסט, אַז די לעמבערגער פינאַנץ-קאַמער האָט אַרויסגעגעבען אַ געהיימען צירקולאַר צו אַלע פינאַנץ-אַמטען, אַז די אַלגעמיינע סומע פונ'ם אומזאַץ-שטייער פאַר'ן יאָהר 1927 זאָל געהעכערט ווערען מיט 20 ביז 25 פּראָצ. אין פער-גלייך מיט דער סומע אומזאַץ-שטייער פון 1926.

פאַרהאַן פאַלען פון אויסמעסטען דעם אומזאַץ-שטייער פאַר'ן פערגאַנגענעם יאָהר מיט 500 פּראָצ. מעהר ווי פאַר'ן יאָהר 1926. און ביי די הורט-סוחרים פאָדערט מען 2 און אַ האַלב פּראָצ. כאָטש לויט'ן געזעץ קומט פון די הורט-סוחרים נישט מעהר פון 1 פּראָצ.. די בעאַמטע רעכענען זיך נאָרנישט מיט די צירקולאַרען פון מיניסטער וועלכער האָט בעפוילען, אַז אפילו ביי די הורט-סוחרים וואָס פיהרען נישט קיין נאָרמאַלע האַנדעלס-ביכער זאָל מען נישט נעהמען מעהר פון 1 פּראָצ.

ווייטער האָט די דעלעגאַציע אָנגעוויזען, אַז די שאַצונגס-קאָמיסיעס אין גאַליציען זענען יודען-ריין און די סוחרים און בעלי-מלאכות זענען פאַק-טיש אָהן פאַרשטעהער.

היינט דעם דאַרף דאָס מיניסטעריום נעהמען אין אַכט, אַז דעם 15. מאַי ענדיגט זיך דער טערמין פון דער ערשטער אקאנטא אויפ'ן אומזאַץ-שטייער פאַר'ן היינטיגען יאָהר און אַזוי ווי גראָד אין די טעג פאַלען אויך אויס די טערמינען פון צאָרעדע שטייערען — ווערט נעשאַפען פאַר די סוחרים פשוט אַ אוממעגליכע לאַגע.

נישט אין אָרדנונג זענען אויך די אַפּעלאַציע-קאָמיסיעס („קאָמיסיע אָדוואָלאַוטשיע"), וועלכע זענען ווייניג פאַרהאַן און זענען נישט אימשטאַנדע צו ערלעדיגען ווי געהעריג די צעהנדליגער טויזענ-דער רעקורסען. זיי ערלעדיגען זיי אָהן שום אויס-פאָרשונג, מעכאַניש, פערלאָזענדיג זיך אויף דער רעציזיע פונ'ם שטייערען-אַמט.

בכלל רעכענען די שטייערען-אַמטען נישט די פּאַקטישע פּרייזען פון די סחורות, נאָר זיי מאַכען זיך אַליין פּרייזען און אויף זייער גרונד רעכענען זיי אויס דעם אומזאַץ.

דאָס אַלץ, האָט פערענדיגט די דעלעגאַציע, האָט דערפיהרט צו אַ פערצווייפלונג אין סוחרים-קלאַס, און אין פיל ערטער איז עס נעקומען צו זעהר אונגעווינשטע דעמאָנסטראַציעס. דער מיני-סטער דאַרף דעריבער פערפיהרען אַן אויספאָר-שונג איז די אַלע אָנגעוויזענע ריכטונגען און איבער-הויפּט בעגרינדען די עקזעקוציעס ביז צו די אויס-רעכנונגען פונ'ם אומזאַץ-שטייער פאַר'ן יאָהר 1926.

מיניסטער טשעכאָוויטש האָט זעהר אויפ-מערקזאַם אויסגעהערט אַלע טענות פון דער רע-לעגאַציע, נעבעטען אַז מען זאָל איהם דערלאַנגען אַלע פאָרוואורפען שריפטליך און צוגעזאָגט די אַמשנעלסטען גרינדליך און אונפּאַרטייאיש אויס-צופאָרשען אַלע ענינים און ווי ווייט מעגליך אַלע עולות פערריכטען.

צום סוף פון דער קאָנפערענץ האָט די רעלע-גאַציע בעריהרט אויך אַ רייהע אַנדערע וויכטיגע ווירטשאַפטליכע פראַגען וואָס זענען נוגע דער יודישער בעפעלקערונג.

J. LUKASCHIK, Fabryka Mydła

TARNOWSKIE GÓRY

Rok założenia 1845. Rok założenia 1845.

MŁOTEK i PERLIK

עמפפעהלט איהרע בעקאַנטע און ערשטקלאַסיגע אויס-אַרבייטונגען פון הויז-קערן-זייפען פון וועלכע די מיט די געזעצליך-געשיצטע ספּעציאַל-מאַרקע ווייזען זיך אַרויס גאַנץ בעזונדערס אַלס אַ הויכוועריטיג קוואַליטעטס-פּראָדוקט. ווי אויך די פילירטע טואַלעט-זייפען אין היגיענישער געשמאַקפולער פערפּאַקונג, אין העכסטער קוואַליטעט „POLONIA" זאָווי דער הויך-פּראָצענטיגער זייפען-פּולווער מיט דער מאַרקע

א פּראָבע מיט מיינע אויסאַרבייטונגען זיכערט איירע שטענדיגע קונדשאַפט

גענעראַל-פערטרעטונג פאַר לאָדז:

Arnold Karpf i Ignacy Kuczyński Łódź, Piotrkowska 121, tel. 47-77

אַ גרויסער אַרבעטער-מיטינג

לאדזער קאַמיטעט פון „בונד"

מאָרגען שבת, ד. 28 ד.ח. פּינקטליך 10 פריה קומט פאָר אין ענגלישען = זאַל. אַל. 1-טער מאַי 2

א.ד.ט.

דער 1-טער מאַי — אַלס אינטערנאַציאָנאַלער פּראָלעטאַרישער יום-טוב

אַרויסטרעטען וועלן — די חברים: י. ליכטענשטיין, ח.ל. פּאָזנאַנסקי, ד. אייכנער, ש. מילמאַן, וויראַווסקי און א. זעלמאַנאָוויטש.

בילעטען צום פּרייז פון 20 גר. צו בעקומען אין אַלע פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען, אין אַרבעטער-ווינקל און אין טאָג פון מיטינג — ביים אַריינגאַנג.

Skład Apteczny i Perfumerja

M. WOLLMAN

12 ZAWADZKA 12

עמפפעהלט אַ רייכען אויסוואַהל פון די נייעסטע פּערפומען טואַלעט-זייפען, קרעמען, פּודער קעלנישע בלומען-וואַסער ווי אויך אַלערליי קאָסמעטיק צו קאָנ-קורענץ-פּרייזען! פאַר ענגראָסיסטען ראַבאַט!

בעמ.: פּודער קאָטי און הוביגאַן אויף דער וואָג. ס'איז אָנגעקומען שלאַנק-בעדער פון ד"ר לייכנער № 1001

יעדע פרוי ווערט פּערפומירט מיט די בעסטע פּערפומען געראַלאַנג וואונדערליכע געשאַנקען! קומט און איבערצייגט אייך!

זאַל „הזמיר"

אַל. קאָשטשושקי 21.

דרוקערייַ, בוכבינדער און שאַכטעל-מאַכער-סעקציע ביים צענטר. יוד. האַנדווערקער-פערבאַנד פּאָלודניאָוואַ 4.

מאָרגען, שבת, דעם 28-טען אַפּריל ד. י., 9 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר

א פייערליכע פּאָהן-איינווייהונג

פערבינדען מיט אַ רייך אַרטיסטישען פּראָגראַם.

מיט'ן אַנטייל פון די בעסטע לאָדזער קרעפטען.

בילעטען צו בעקומען שבת פון 7 אַ זייגער אָוונט ביי דער קאַסע פון „הזמיר".

בעמערקונג: דעלעגאַטען ווערען געבעטען צו רעגיסטרירען זיך שבת ביז 8 זייגער אין אָוונט.

א לעהרערין

אַ גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט אין יודישער, פּוילישער און דייטשער שפּראַכען פאַר ערוואַקסענע צו ביליגע פּרייזען 697

לאַסמאַן בזשעזשינר 15

ערשטקלאַסיגע דאַמען שניידער-געזעלען

ווערען געזוכט ביי א. ראָזענבלאַט נאַרו-טאָוויטשא 30.

הענטשקע-אַרבייטער

אויף גוטע בעדינגונגען ווערען געזוכט פון זאַפּאַרט פּאָלנאָצנא 11 גרינבערג

א - יונגעל לערן-

צו דאַמען בעשטעלט ווערט געזוכט ביי

מ. מידלאַך

פּיעטריקאָווער 56

איך לערן אויס

גרינדליך הענדשקעס צו שטריקען

לוטאָמירסקי 18

ביים שטריקער

א פעהיגע

וועש-נייערין

ווערט געברויכט

ציגעל-גאַס 34 פראָנט-געוועל.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז צו די בעפאָרשטעהענדע פריהלינג-און זומער-סעזאָנען איז מיין

הערען-שניידער-אַטעליער

אויף נאַרוטאָוויטשאַ 6, פערזעהען מיט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלען. מיט אַכטונג

L. ABRAMOWICZ

6. NARUTOWICZA 6.

בעמערקונג: ערשטקלאַסיגע קוואַליפיצירטע מע-נער-שניידער-געזעלען ווערען געזוכט פון זאַפּאָרט.

האַנדווערקער-פעראיין אין דער פּוילישער רעפּובליק

זאַכאָדניע 66.

אַלע, וועלכע האָבען זיך רעגיסטרירט אויף קוילען פון דער גמינע און האָבען נאָך די קוילען נישט בע-קומען, דאַרפען זיך תיכף מעלדען אין פעראיין.

דער לעצטער טערמין איז זונטאָג, דעם 29 אַפּ-ריל 12 פאָרמיטאָג.

די פערוואַלטונג.

Dr. med H. HAMMER

Akuszerje i chor. Kobiece

Wschodnia 38, tel. 28—39

od 3—5 po poł.

WZNOWIŁ PRZYJĘCIA. 018

שוץ פון די יודישע מינדערהייטס־רעכט

קאָאָרדינירונג פון דער אַרבייט אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען געביט.

(קאָרעספּאָנדענץ פון בערלין).

די טעג איז אָבגעהאַלטען געוואָרען אין בערלין אַ בעראַטונג פון די מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע צו שיצען די יודישע מינדערהייטס־רעכט, וואָס איז געוועהלט געוואָרען בעת דער ציריכער קאָנפערענץ אין מאָנאַט אויגוסט פ. י. אין דער בעראַטונג האָבען זיך בעטייליגט: ה' לעא מאָצקין, פּראָפ. שמעון דובנאָוו, דעפּ. יצחק גרינבוים (פון פּרעזידיום), דעפּ. העשעל פאַרבשטיין פון ווארשא, ד"ר ע. מאַרגליות פון ליטמעריץ (טשעכאָסלאָוואַקיי), דעפּ. דר. לעא רייך (לעמבערג) א. א. דער פּאָרזיצער פון דער עקזעקוטיווע ה' נחום סאָקאָלאָוו, וועלכער האָט נישט געהאַט די מעגליכקייט צו בעטייליגען זיך אין די בעראַטונגען, האָט איבערגעשיקט אַ וואַרימער בעגריסונגס־טעלעגראַמע.

פּראָפ. דובנאָוו האָט געעפענט די בעראַטונג, און האָט אָנגעוויזען אויף די וויכטיגקייט פון דער ראָזיגער ערשטער בעראַטונג נאָכ'ן בעערהען דעם אָנדענקען פון די צוויי פערשטאָרבענע בעדייטענדע מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע און ראַט, וואָס איז געוועהלט געוואָרען אין ציריך, הרב־הכולל פּראָפ. חיות און וול. טיאָמקין, האָט איבערגענומען דעם פאָרזיץ דער מיטגליד פון פּרעזידיום דעפּ. יצחק גרינבוים.

די פּאָליטישע אַרבייטען פון ראַט צו שיצען די יודישע מינדערהייטס־רעכט

ה' ל. מאָצקין האָט אָבגעגעבען אַנ'אויספיהרליכען בעריכט וועגען דער אַלגעמיינער אָרגאַניזאַטאָרישער און פּאָליטישער אַרבייט. אין זיין בעריכט האָט ה' מאָצקין בעריהרט אויך די ראָלע פון קאָמיטעט פון די יודישע דעלעגאַציעס אין דעם ענין שוואַרצבאַרד. דאָס ביוראָ פון קאָמיטעט האָט צווישען אַנדערען דורכגעפיהרט די אַרבייטען פון פערטיידיגונגס־קאָמיטעט, האָט פערעפענטליכט אין הערבסט אַ גרויס בוך וועגען די אוקראַינישע פּאָגראָמען אין דער ענגלישער און פראַנצויזישער שפּראַך א.א.וו. בנוגע רומעניען האָט דאָס פּאַריזער ביוראָ געזאַמעלט פיל וויכטיגע מאַטעריאַלען און אַרויסגעשיקט אַ ספּעציעלען שליח קיין רומעניען, וועלכער האָט דורכגעפיהרט דאָרט אַ גענויע אַנקעטע און געזאַמעלט פיל מאַטעריאַלען.

אויפ'ן גרונד פון די געזאַמעלטע מאַטעריאַלען איז אויסגעאַרבייט געוואָרען אַנ'אויספיהרליכער מע־ דורך די יודישע פאָרשטעהער אויף דער לעצטער מאָראַל, וועלכע איז פאָרגעלעגט געוואָרען סעלער קאָנפערענץ פון די פעלקער־בונד־ליגעס.

ה' מאָצקין האַלט פאַר דרינגענד נויטווענדיג, אַז די עקזעקוטיווע, וואָס איז געוועהלט געוואָרען אין ציריך, אָדער איהרע פערטרעטערשאַפט זאָל ווי אַמשנעלסטען רעאַליזירען די קאָאָרדינירונג פון אַלע יודישע פּאָליטישע אַקציעס אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען געביט. צו דעם צוועק דאַרף דרינגענד געשאַפען ווערען אין פּאַריז אַ בעראַטענדער קאָמיטעט פון בעקאַנטע יודישע פּערזענליכקייטען. דער פריהעריגער פערטרעטער פון קאָמיטעט פון די יודישע דעלעגאַציעס ה' ז. אַבערסאָן (גענף) האָט אָבגעגעבען אַ דערגענצונגס־בעריכט וועגען דעם ביוראָ, וואָס איז געשאַפען געוואָרען אין גענף.

ה' מאָצקין — לייטער פון אַלע עקזעקוטיוו־אַרבייטען.

אַרום דער פראַגע פון ווייטערדיגער אָרגאַניזאַטאָרישער אַרבייט האָט זיך ענטוויקעלט אַ זעהר לעבהאַפטע דיסקוסיע, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט פּראָפ. דובנאָוו, דעפּ. גרינבוים, דעפּ. ד"ר רייך, ד"ר מאַרגליות, ד"ר גאָלדמאַן און אַנד. די אַלגעמיינע מיינונג איז געווען, אַז עס איז נויטווענדיג צו שאַפען אויסער דער עקזיסטירענדער עקזעקוטיווע נאָך אַ קאָמיסיע פאַר דער פערמאַנענטער דורכפיהרונג פון די ציריכער בעשלוסען. די בעראַטונג האָט זיך אָבער אַרויסגעזאָגט פאַר אָפּלעגען די ראָזיגע פראַגע ביז דער פּלענאַר־זיצונג. לויט'ן פאָרשלאַג פון ד"ר מאַרגליות איז איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען דער בעשלוס צו בעשטימען דעם וויצע־פאָרזיצער ה' מאָצקין אַלס לייטער פון אַלע אַרבייטען פון דער עקזעקוטיווע ביז דער קומענדער פּלענאַר־זיצונג. לויט'ן ווייטערען פאָרשלאַג פון ה' מאָצקין האָט די בעראַטונג בעשטעטיגט ה' אַבערסאָן אַלס שעף פון גענפער ביוראָ, אויך אַלס גענפער פערטרעטער פון ראַט צו שיצען די יודישע מינדערהייטס־רעכט.

די אַרבייט אין די באַזונדערע לענדער.

נאָכדעם איז בעטראַכט געוואָרען די פראַגע פון שאַפען באַזונדערע קאָמיטעטען אין פערשידענע לענדער, כדי צו פערפירען פריינד פון יודישע מינדערהייטס־רעכט. די ראָזיגע מיסיע איז איבערגעגעבען געוואָרען די איינצעלנע מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע. אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון דער ציריכער קאָנפערענץ איז דאַן בעשלאָסען געוואָרען צו דערגענצען דעם ראַט מיט אַ רייה מיטגלידער פון רומעניע, דייטשלאַנד און עווענטועל אויך פון ארץ־ישראל. דובנאָוו האָט בעטאָנט די נויטווענדיגקייט צו שיצען די יודישע אינטערעסען אַלס נאַציאָנאַלע מינדערהייט, וועהענדיג דערביי אויך די מעגליכקייט פון אַ צוזאַמענגעהן אין אַ גרויסען טייל פון זיי קאָנקורעטע אַקציעס לטובת די אינדיווידועלע רעכט. די זעלבע אַנשויאונגען האָבען אויך אויסגעדריקט דעפּ. גרינבוים, דעפּ. פאַרבשטיין, ד"ר ל. רייך, און ד"ר מרגליות.

די בעראַטונג האָט אויסגעדריקט צוטרוי דעם פּאַריזער ביוראָ פאַר זיי ביז איצטיגער טעטיגקייט און אויך בעשטעטיגט דאָס גענפער ביוראָ.

אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון דער בעראַטונג וועט די פּלענאַר־זיצונג פאָרקומען סוף היינטיגען זומער אין פּאַריז. (יט"א)

גרויסער עקזעקוציע־טומעל אויף דזיקאַ־גאַס.

יודישער בעל־מלאכה ווערט רואינירט צוליב אַ פרעמדען חוב.

אַ גרויסער שטייער־סקאַנדאַל אין וואַרשאַ.

וואַרשאַ, 26. (טעלעפאָניש).

נעכטען איז פאָרגעקומען אַ גרויסער טומעל אויף דזיקאַ 42 צוליב אַ שטייער־עקזעקוציע, וואָס איז דאָרט אויסגעפיהרט געוואָרען איבער'ן קרעמעל פון היטעל־מאַכער אברהם פינקעלשטיין.

דאָס געוועלב, אין וועלכען די עקזעקוציע איז אויסגעפיהרט געוואָרען, האָט אַמאָל געהערט צו די ברידער שענבערג, וועלכע זענען שולדיג געבליבען 80 זל. שטייער.

דער עקזעקוטאָר האָט אָבער אָנגעהויבען מאָהנען דעם חוב ביים ה' פינקעלשטיין.

מיט די פּראָצענטער האָט דער פרעמדער חוב שוין בעטראָפען ביז 131 זל.; אַזוי ווי פינקעלשטיין האָט דאָס געלד נישט בעצאָהלט, האָט דער עקזעקוטאָר געמאַכט אַ „זאַיענטשע".

פינקעלשטיין האָט דאַן אַריינגעטראָגען אַנ'אָנקלאַגע אין שטייער־אַמט, אַפּעלירענדיג אין דער אָנקלאַגע צום פינאַנץ־קאַמער. קיין ענטפער האָט ער אָבער נישט דערהאַלטען.

דעם פערגאַנגענעם מאָנטאָג איז אומגעריכט געקומען דער עקזעקוטאָר, כדי אויספיהרען די עקזעקוציע.

אַזוי ווי אין קראָם איז בלויז געווען אַנ'אָנגעשטעלטער, האָט דער עקזעקוטאָר, אויף דער ביטע פון אָנגעשטעלטען, אָבגעלעגט די עקזעקוציע אויף נעכטען.

פינקעלשטיין איז אַוועקגעלאָפען צום לייטער פון שטייער־אַמט, און דאָ האָט ער זיך דערוואוסט, אַז זיין אַפּעלאַציע איז גאָר אינגאַנצען נישט איבערגעשיקט געוואָרען אין פינאַנץ־קאַמער. ער האָט דעריבער באַלד אָנגעשריבען אַ צווייטע אַפּעלאַציע. דירעקט צום פינאַנץ־קאַמער, וואוהין ער איז נעכטען פריה מאַקע אַוועקגעלאָפען. די פינאַנץ־קאַמער האָט איהם צוריק אָבגעשיקט צום שטייער־אַמט. דער שטייער־אַמט האָט ווידער קיין תשובה נישט געגעבען און בעת פינקעלשטיין האָט אַזוי אָבגעהאַקט די שוועלען פון איין אַמט אין צווייטען, האָט פּאַסירט דער סקאַנדאַל.

אַרום 10 פריה, בעת דאָס קרעמעל איז נאָך געווען געשלאָסען, זענען אַראָבגעקומען 2 עקזעקוטאָרען, טרעפענדיג די קראָם פערמאַכט, האָבען זיי לאַנג נישט געטראַכט, זיך בעוואָפענט מיט 2 העק און אויפגעבראָכען די טיר, אויסהאַקענדיג דערביי אַלע שויבען פון טיר און פון שויר־פענסטער.

די ראָזיגע סצענע פון האַקען די טירען האָט אויפ'ן אָרט פערזאַמעלט אַ גרויסען המון.

איינע פון די שכנה'ס, אַ געוויסע יוסטינאַ מיראַ, האָט זיך דערנעהנטערט צו די עקזעקוטאָרען, בעטענדיג זיי, זיי זאָלען אָבוואַרטען, ביז זי וועט רופען דעם אייגענטימער. די עקזעקוטאָרען זענען אָבער דערויף נישט איינגעגאַנגען.

אַריינבעקומענדיג זיך, ענדליך, אין קראָם, האָבען זיי אָנגעהויבען אַראָבשלעפען די סחורה פון די פּאָליצעס און צונויפוואַרפען אין אונאָרדנונג אין איין אָרט. דערווייל אָבער איז אויך אָנגעלאָפען דער אייגענטימער, וועלכער האָט דערזעהענדיג וואָס עס טוט זיך אין זיין קראָם, אָנגעהויבען שרייען און בעקומען ספּאַזמען.

די ידיעה וועגען דער עקזעקוציע האָט זיך שנעל פערשפּרייט אין דער גאַנצער אומגעגענד און אויפ'ן אָרט האָבען זיך פערזאַמעלט גרויסע מחנות מענשען.

פון המון האָט מען אָנגעהויבען העצען געגען עקזעקוטאָר און מ'האָט זיך שוין געוואָלט וואַרפען אויף איהם. גראָד איז אָבער אָנגעקומען אַ גרויסע אַבטיילונג פּאָליציי, וועלכע האָט דערצו נישט דערלאָזען. פון המון האָט זיך אַ שאָט־געטון אַ האַגעל שטיינער, דערביי איז די שטעלונג פון המון געוואָרען אַזאַ דראָהענדע, אַז מ'האָט געמוזט זיך ווענדען נאָך הילף אין דער פּאָליציי־קאָמענדע.

נאָר כאַראַקטעריסטיש איז אָבער געווען דאָס פערהאַלטען זיך פון עקזעקוטאָר. וועהענדיג, אַז די פּאָליציאַנטען צוטרייבען דעם המון אַהין קלעפּ, האָט ער זיי אויפגעפאָדערט צו בענוצען זיך מיט געוועהר... די פּאָליציי האָט איהם נישט געהערט.

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די פּאָליציי האָט כסדר געטריבען, האָט זיך דער המון אויף דער גאַס געהאַלטען אין איין פערגרעסערן, און עס איז געקומען דערצו, אַז אַלע שויר־פענסטער פון די אַרומיגע קראָמען האָט מען פון זיכערהייטס־וועגען פערשטעלט מיט לאָדענס.

אונטער דער שמירה פון פּאָליציי איז די עקזעקוציע אויסגעפיהרט געוואָרען.

דער עקזעקוטאָר האָט פאַר'ן פרעמדען חוב צוגענומען סחורה, וועלכע פינקעלשטיין שאַצט אָב אויף טויזענד זל.

די היזקות פון חורבן שאַצט דער געליטענער אָב אויף 500 זלאָטעס.

דער פערזאַמעלטער המון איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען ערשט דאַן, ווען דער עקזעקוטאָר איז פערשוואונדען געוואָרען.

בלוטיגע דראַמע אין אַ קאָוונער יודישער פאַמיליע.

מאַן שיסט אין זיין געגט'ער פרוי.

גאַנץ קאָוונע איז אויפגערעגט פון דער בלוטיגער דראַמע, וואָס האָט זיך אָבגעשפּילט מיטוואָך דעם 18־טען אַפּריל אין קאָוונע.

אַרום האַלב 12 האָבען די פערביינגעהער אויף ווילקאָמירער גאַס פּלוצלינג דערהערט אַ שיסעריי אין „פאָלקס־הויז" און שרעקליכע געשרייען פון אַ פרוי. אין דעם מאָמענט האָט מען דערזעהען ווי פון „פאָלקס־הויז" לויפט אַרויס אָהן אַ היטעל אַנ'אויפגערעגטער ה' הירש מאַנדעלברויט, וועלכער איז גוט בעקאַנט אין שטאָדט. עס איז זיך צונויפגעלאָפען אַ גרויסער עולם, וואָס האָט זיך אַריינגעריסען אין הויז. דאָרטען האָט זיך פאַר די אויגען אַנטפּלעקט פאָלגענדעס:

עס ליגט אין צימער אויף דער פּאָדלאָגע אין אַ טייך בלוט אַ יונגע יודישע פרוי, לעבען איהר געפינט זיך איהרער אַ בעקאַנטער אַ יודישער סטודענט פון ליטווישען אוניווערזיטעט. מען האָט תיכף אַרויסגערופען פּאָליציי. די פערוואונדעטע פרוי האָט דערצעהלט, אַז אין צימער האָט זיך אַריינגעריסען איהר געוועזענער מאַן ה' הירש מאַנדעלברויט, וועלכער האָט איהר געוואָלט דערשטיקען, האָט איהר מערדערליך צעשלאָגען און צו סוף אין איהר געשאָסען. די שווער־פערוואונדעטע איז תיכף אָבגעפיהרט געוואָרען אין יודישען קראַנקען־הויז.

אין 10—15 מינוט אַרום האָט זיך ה' מאַנדעלברויט אַליין געמעלדען אין פּאָליציי־צירקעל, און דערצעהלט, אַז ער האָט דערשאָסען זיין געוועזענע פרוי און בעט מען זאָל איהם אַרעסטירען. ער איז, פערשטעהט זיך, תיכף אַרעסטירט געוואָרען.

אויפ'ן פערהער אין דער פּאָליציי דערצעהלט ה' מאַנדעלברויט: ער איז אַ קאָוונער בירגער 38 יאָהר אַלט. מיט 12 יאָהר צוריק האָט ער געדינט אַלס סאָלדאַט אין דער צאַרישער אַרמעע אין אָדעס. דאָרטען האָט ער זיך פערליבט אין דער פרוי, פאַר ליזאַ טראַכטענבערג און האָט מיט איהר חתונה געהאַט. אין אַ קורצער צייט אַרום זענען זיי ביידע אַריבערגעפאָהרען אין מאָסקווע, אין 1918־טען י. האָבען זיי זיך צוריקגעקעהרט קיין ווילנע און שפּעטער קיין קאָוונע. אין קאָוונע זענען זיינע געשעפטען אַוועק זשחה שלכם (ער האָט געהאַט אַ מעבעל־פאַבריק) און ער האָט דעריבער אָנגעהויבען 1919־טען יאָהר בעשלאָסען צו עמיגרירען.

זיין פרוי האָט ער איבערגעלאָזט ביי זיינע עלטערן, וואָס וואוינען אין קאָוונע. פון אַפריקע האָט ער אָפט געשיקט זיין פרוי געלד און, איהר געשריבען, אַז ער קלויבט זיך איהר אַראָפּצונעמען. אין 1926 יאָהר האָט ער בעקומען פון קאָוונע, פון זיינע בעקאַנטע אַ בריף, אין וועלכען מען שרייבט איהם, אַז זיין פרוי האָט זיך אין קאָוונע בעקאַנט מיט אַ סטודענט און איז איהר מאַן אומטריי. זיין פרוי, זאָגט ער, האָט ער זעהר ליב געהאַט. ער האָט אַנ'אויפגערעגטער תיכף ליקווידירט זיינע געשעפטען און אין פריהלינג 1927 האָט ער זיך צוריקגעקערט קיין קאָוונע נישט מעלדענדיג פריהער זיין פרוי וועגען קומען. דאָ אין קאָוונע זאָל ער זיך האָבען ווירקליך איבערצייגט אין דער אומטרייקייט פון זיין פרוי. פאָריגען יאַנואַר האָבען זיי זיך דעריבער גע'גט.

אויף דער פראַגע פון דער פּאָליציי, וואָס האָט ער געהאַט צו זיין געוועזענער פרוי און פאַרוואָס האָט ער אין איהר געשאָסען, ענטפערט ה' מאַנדעלברויט, אַז ער האָט איהר פונדעסטוועגען שטאַרק געליבט און האָט אָן איהר נישט געקאָנט לעבען. ער איז נאָכ'ן גט אַרומגעגאַנגען אַ פערצווייפעלטער און האָט בעשלאָסען פּאָרליגען זיין געוועזענער פרוי, זי זאָלען ווידער חתונה האָבען אָדער ער וועט איהר דערשיסען און אַליין זיך נעמען דאָס לעבען. ער האָט איהר וועגען דעם איינינגע מאָל געשריבען. אָבער זי האָט איהם אַפילו נישט געענטפערט. ער האָט אַליין אויך געוואָלט בעגעהן זעלבסטמאָרד, נאָר ער איז געווען שטאַרק אויפגערעגט און שוין נישט געוואוסט, וואָס ער טוט.

ה' מאַנדעלברויט דערצעהלט ווייטער, אַז ער האָט נישט קיין חרטה אויף זיין טאַט און ער וואַרפט די גאַנצע שולד אויפ'ן סטודענט, דע געליבטען, וועלכער איז אין אַלץ שולדיג, ווייל ער האָט איהם צעבראָכען זיין פאַמיליען־לעבען.

פרוי מאַנדעלברויט דערצעהלט: זי איז געבוירען אין אָדעס, 28 יאָהר אַלט, האָט העכערע בילדונג, האָט אין 1916־טען יאָהר אין אָדעס געגען ווילען פון איהרע עלטערן חתונה געהאַט מיט ה' הירש מאַנדעלברויט. אָבער גלייך נאָך דער חתונה האָבען זיי שוין נישט געשטימט. פון אַפריקע האָט ער איהר קיין געלד נישט געשיקט, לעבען ביי זיינע עלטערן האָט זי נישט געוואָלט. אין זי געהן שטענדיג נידערגעשלאָגען און פערצווייפעלט. אין אַזאַ צושטאַנד האָט זי אין 1924 יאָהר זיך בעקענט מיט'ן סטודענט ה' א. וועלכער האָט זיך מיט איהר פעראינטערעסירט. ער האָט איהר בעזאָרגט מיט אַ שטעלע, איהר געלערנט ליטוויש אאז"וו. סוף־כל־סוף האָט זי זיך בעזעצט אין אַ באַזונדערע דירה. אין פריהלינג 1927 יאָהר האָט פּלוצלינג צוריקגעקעהרט פון אַפריקע איהר מאַן.

מיט איהר מאַן האָט זי לכתחילה אַ קורצע צייט געלעבט.

זיי האָבען נישט געשטימט און אָפט זיך געקריגט. ער זאָל איהר האָבען, ווי זי דערצעהלט, געשלאָגען א. א. וו. זי האָט זיך סוף־כל־סוף אָפּגעזאָגט ווייטער מיט איהם צו לעבען און געפאָדערט אַ גט. ער האָט לכתחילה אָפּגעזאָגט איהר צו געבען, נאָר לעצטענס אין יאַנואַר האָט ער מסכים געווען.

ווייטער דערצעהלט זי דאָס זעלביגע וואָס ה' מאַנדעלברויט.

מיטוואָך דעם 18־טען 10 אַ זייגער אין דער פריה דערצעהלט ווייטער די פערוואונדעטע, איז איהר געוועזענער מאַן צו איהר געקומען און געפאָדערט זי זאָל זיך צוריקקעהרען צו איהם. זי האָט איהם אָפּגעזאָגט און געפאָדערט, ער זאָל פערלאָזען איהר צימער. ער האָט איהר מערדערליך צעשלאָגען און איז אַוועק. אין אַ שעה אַרום האָט ער זיך ווידער אַריינגעריסען אין איהר וואוינונג און האָט אָנגעהויבען אין איהר שיסען. ער האָט אויסגעשאָסען איינינגע מאָל און דורך איינער פון די קוילען איז זי פערוואונדעט געוואָרען. אַזוי דערצעהלט פרוי מאַנדעלברויט.

דער אַרצט, וועלכער בעהאַנדעלט די פערוואונדעטע פרוי, האָט דערקלערט, אַז די קויל האָט איהר געטראָפען אין מאַרך און עס האָט איהר גלייך אָפּגעלייזמט די לינקע פוס, די לינקע האַנד און די לינקע זייט. איהר לעבען איז נאָך אין סכנה.

———:0:———

Dr. Med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, Tel. 26-02.

אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען־ און קינסטליכע בערג־זון. נעמט אָן אין דער לעשניצע זגערזשער 17 פון 6–7. אין דערהיים פון 3–5 נאָכמיטאָג.

Dr. med. J. BETTE

ספּעציאַל־אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 6. טעל. 44-05

נעהמט אָן פון 8–11 און פון 4–6.

דורך לײדען צו די שטערען!

פון משה בראָדערזאָן

דער שריפטשטעלער י. י. זינגער האָט פאַרעפענטליכט אין דער װאַרשאַװער יודישער פּרעסע אַן׳ערקלערונג, אין װעלכער ער זאָגט זיך אָפּ פון צו אַרבײטען װײטער אין דער יודישער ליטעראַטור, מחמת די בעדינגונגען, אין װעלכע עס קומט אױס צו שרײבען יודיש זענען אונערטרעגליכע.

די דאָזיגע עפענטליכע ערקלערונג פון אַ יונגען יודישען שרײבער, װאָס פאַרנעהמט שױן אַ חשוב׳ען אָרט אין אונזער ליטעראַטור, האָט, װעלבסטפערשטענדליך געמאַכט אַ שטיקעל רושם אין די קרײזען, װעלכע האָבען אַ שײכות מיט׳ן שײנעם יודישען װאָרט, און, װי מ׳האָלט זיך עס געקאָנט פאָרשטעלען אין אַזאַ אױסטערלישען פאַל, איז זי שױן געװען אַ צושטײער פאַר טראַגישען ערנסט פון פעסימיסטען און פאַר חוזק פון סקעפּטיקער.

װען מ׳זאָל זיך נישט נורטעװען אין די סיבות, װאָס האָבען גורם געװען צום עפענטליכען אַרױסטריט (אַרױסטרעטען) פון מײן חבר י. י. זינגער פון אונזערע רײהען, קלינגט זײן דערקלערונג מעהר, װי אױסטערליש.

ס׳איז אַ רעטעניש, װאָס אײגענטליך האָט ער מיט איהר געמײנט צו... דערקלערען.

סמה נפשך — רײסט ער איבער מיט אונזער ליטעראַטור, דאַרף מען דאָך נישט דוקא װעגען דעם מעלדען לפני כל עם ועדה.

מען הערט אױף צו שרײבען און צו דרוקן, און מ׳איז פטור פון אַלע עגמת נפש׳ן, מיט װעלכע דער גורל איז אונז מהנה.

ס׳איז דאָך קלאָר: אַזױ װי עס קאָן געמאָלט זײן אַ נאַטירליכע הפסקה אין קינסטלערישען שאַפען פון אַ יחיד, (עפּשטײן האָט אױפגעהערט צו רױכערן, װײל ער איז... געשטאָרבען!) אַזױ קאָן אַ קינסטלער נעהמען אױף זיך אַ נדר — אַ הײלינגען נדר! — און אױפהערען צו זײן שעפעריש.

אמת, מען מוז דערבײ אַדורכפיהרען איבער זיך אַ גײסטיגע קאַסטראַציע, אַבער אױך דאָס קאָן רעאַליזירט װערען בײ אַ געװיסער אָנשטרענגונג פון שלעכטען װילען.

סתּם אָבער נעהמען, און זאָגען זיך: איך שרײב נישט מעהר! איך קאָמפּאָניר נישט מעהר! דאָס קאָן בשום אופן נישט געשעהן, װאָרום ס׳איז דאָ אַ קראַפט אַזאַ — דער חכם, צי דער נאַר — װאָס „שטופּט", דיקטירט דעם קינסטלער, װאָס צװינגט איהם צו זײן שעפעריש.

און צי איז יאָ, דאָ דער קאָנסומענט, דער געברױכער, צי איז ער נישטאָ — די יצירה קװעלט דאָך אַרױס אין דער װעלט.

און — נישט די קאָמפּעטענט, און נישט די מעגליכקײט פון קינסטלער איז עס אױפהאַלטען אַזאַ די עלעמענטאַרע, בטיבישע קראַפט!

אָט מײן איך, למשל, אַז אַ שײנע ליטעראַטור קאָן שאַפען אַ שײנעם לעזער, און נישט פערקעהרט!

אַ שײן טעאַטער קאָן שאַפען אַ שײן פּובליקום, און נישט פערקעהרט!

אַ זוניגער טאָג דערװעקט אין אונז די אײדעלסטע געפיהלען, דערלײכטערט אױף אונז דעם מאַנטעל פון זאָרג, טוט אױפשמײכלען אין אונז די יוגענד, און אַ נעפּעלדיגער טאָג — לעסטיגט אױף אונז אַזױ שװער, אונהײמליך.

*

י. י. זינגער׳ס צוריקצוג דאַרף נישט באַגאַטעליזירט װערען, טאָר נישט גע׳משפט װערען.

נישט קײן רעקלאַמע־מאָטיװ קאָן דאָ געװען װערען אין בעטראַכט, (זינגער איז צו קלוג, כּדי אָנצוקומען זיך אױף דער געשמאַקלאָזיגקײט פון אַזאַ מין רעקלאַמע!) און משפּט׳ען טאָר מען איהם אױך נישט, װײל סוף כל סוף איז דאָך אַ קינסטלער נישט אַ רשות הרבים.

ס׳איז נאָך אַ פראַגע, צי מען מעג אַ מענשען, װאָס האָט זיך ענטשלאָסען אױף טױט, צו שטערען בעגײן זעלבסטמאָרד....

דעם דעספּעראַט, דעם ביז־צום־טױט ענטױשטען אין לעבען, נעהמט אַרום אַזאַ הונגער און דורשט נאָך רוה, אַז קײן שום זאַטקײט פון זײטיגען לעבענס־בערעכטיגער קאָן זײן הונגער און דורשט נישט שטילען.

דער טאַט זינגער׳ס, אַלס אַנזאָג פון פּאַסיװקײט קאָן אונז נאָר מאַכען פערטראַכטען זיך, צי זענען טאַקע די בעדינגונגען, אין װעלכע עס קומט אױס צו שרײבען אין יודיש אַזעלכע אומדערטרעגליכע, אַזעלכע אומ׳ברחמנות׳דיג־שלעכטע, אַז מען דאַרף „אָפּשנײדען מיט דעם פּאַך" און אַװעקשטעלען זיך זאָגען אַ דרבנן קדיש?!

דערױף איז דאָ אַ קאַטעגאָרישער ענטפער: נײן! טױזענד מאָל נײן!

אמת, די ליטעראַרישע סביבה אונזערע איז מעהר, װי אַ שלעכטע, די אַרבײטס־בעדינגונגען זענען נאָר נישט קײן נעהױבענע, דער מאַטעריעלער נוצען אַ לעכערליכער.

אמת איז אױך, אַז דאָס עם הארצות פון אונזער קלײנבירגערליכער אינטעליגענץ שטײגט איבער אַלע גרענעצען, אמת — אַז די געשמאַקלאָזיגקײט, טעמפּקײט, טרוקענקײט פון איהר איז אַן׳אין לשער־רינג, אמת איז, אַז זי גלױבט נישט אין קײן גאָט, און הערענדיג איהרע טענות, הױבען אָן צו פּױלען די אױערען; אמת — אַז זי האָט נישט קײן חוש, קײן מינדסטען געפיהל פאַר טענדענצלאָזער שײנקײט; אמת — זי איז קבצניש, קמצניש, נישט־אײגען, נידערשלאַגען, און זי פּאַשעט זיך מיט פּלוג־װערטער און עלעמענטאַרע אמת׳ן, אָבער —

נאָט צו דאַנקען — נישט אױף איהר שטײט דאָך די יודישע װעלט! נישט קײן שור הבר, נישט קײן לויתן איז די, נאָר בכּל־הכּל — אַ קלײן שפּראַטעל, װאָס שװימט אין דעם אײל פון איהרע ענגע השגות!

יאָ, ביזט גערעכט, ליבער זינגער, װען דו מײנסט, אַז די דאָזיגע סביבה איז זעהר שװער צו פערטראָגען!

אַרום־און־אַרום ביזט אין אָרדענונג, װען עס עקעלט דיך פון דער אַטמאָספער, װאָס די דאָזיגע מענשען שאַפען, און װאָס איז אַ פּראָדוקט פון זײער קלײנקעפּעלדיגקײט, ענגהערציגקײט, קרענקליכקײט, היסטעריע, גרױסהײט־מאַניעס, הױכשטאַפּלערישקײט און אַלע אַנדערע מעלות טובות, אָבער —

אַ יודישער קינסטלער פון אונזער צײט דאַרף דאָך האָבען דעם פיזישען כּוח, כּדי צו קענען זיך פערפּאַנצערען, ענטקעגנען זײער טעטיגקײט און אומטעטיגקײט!

איך קאָן גאָר אַנדערש זיך נישט רעכענען און פאָרשטעלען, װי — מאַכען אַ טאָג־טעגליכען טרענינג, כּדי צו קאָנען בײקומען די אַלע אונאַנגענעהמליכקײטען (סוף כל סוף — נאַרישקײטען), װאָס אַ יודישער קינסטלער האָט אױסצושטײן.

כ׳געדענק נישט װער, צי װיקטאָר הוגאָ, צי זאָלאַ האָט עס געהאַט אַ רעצעפּט, אום צו קאָנען אַריבערטראָגען די זינלאָזע קריטיק — אַראָפּצושלינגען יעדען טאָג עטליכע זשאַבעס!

דאָס איז געװאָנט געװאָרען ענטקעגען פראַנצױזישע שרײבער, װאָס האָבען אי אַנ׳אינטעליגענטען קריטיקער־קינסטלער, אי אַנ׳אינטעליגענטען לעזער.

איז װאָס זשע דערפון געװאָרען?

דערפון איז געװאָרען, אַז בײ אונז דאַרף מען קאָנען צוגעװאױנען די נאָז צו דער קלײנבירגערליכער קלאָאַקע, װאָס שמעקט מיט בילינע איבעלדיגע פּאַרפומען, צוגעװאױנען דאָס אױער צו די 77 פּרעסטע לשונות־זשאַרגאָנען, מיט װעלכע זי רעדט און לעבט, צוגעװאױנען דאָס אױג צו דער אײנטעניגער גרױסקײט פון איהרע בילינע פרײדען און לײדען; און —

פאַרװאָס טאַקע אױך נישט אַראָפּשלינגען טאָג־טעגליך אַ צעהנדליג שרצים ורמשים?!

איטליכער יודישער קינסטלער מוז זיך אײנאיבען אין דער דאָזיגער שװערער הלכה; מוז פערשטעהן, אַז אָהן איבערנאַטירליכער אָפּערװילינקײט װעט ער בשום אופן זײן שטעטעל נישט בעשטײן.

איטליכער יודישער קינסטלער דאַרף זײן צוגעגרײט אױף דאָס ערנסטע פון ערנסטען, אױף דאָס אומגעריכטסטע, אױף דאָס אומגעלומפּערטסטע, נישט אױסגעשלאָסען — פערראַט, מסירה, פעלשונג א. ד. גל.) און ערשט דאַן, װעט ער מיט זיכערע טריט קאָנען אָנקומען צו דער גרױסער מאַכט, צו דער עכטקײט, נינציגקײט, ליבשאַפט, װאָס הײסט — פאָלק!

די אַלטע געשיכטע: פּער אספּערא אַד אסטרא!

דורך לײדען צו די שטערען!

———:0:———

Perfumerja
J. Drukier
11 Zawadzka 11
עמפּפעהלט דער געעהרטער קונדשאַפט
:–: די נײעסטע :–:
פּערפומען,
פּודערן,
טואַלעט־זײפען,
קעלנישע און
בלומען־װאַסערן,
אַלערלײ קאָסמעטיק
אין־ און אױסלענדישע
צו פאַבריקס־פּרײזען
דאָס בעזוכען מײן געשעפט
:–: איז אָהן קױפצװאַנג. :–:
בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען – ראַבאַט.

אָהן עקספּערימענט און ריזיקא

װאָס פאַר אַ נײעס, װאָס ס׳איז נאָך נישטאָ אין די צײטונגען, קען מען צוגעבען צו פּליה פון „ברעמען"? פּרובען זענען בכלל פערבונדען מיט שװעריגקײטען, און אָפט אַפילו מיט׳ן אַן׳ערנסטען געפאַהר פאַר׳ן לעבען, אָבער אָהן פּרובען און ריזיקא זענען אומעגליך, װעלכע ס׳איז נישט איז װיכטיגע בנשגבע אין אױספיהרונגען, טעאָרעטישע אױספיהרונגען, װאָס שײנען צו זײן זעהר לאָגיש און איבערצײגענד, װערען צורונען בײם ערשטען פּראַקטישען פּרוב. דאָסטאָיעװסקי׳ס אַ העלד איז גאַנץ גערעכט, װען ער בעהױפּטעט: מיט בלױזער לאָגיק קען מען די נאַטור נישט בעזיגען. די לאָגיק זעהט פאָר דרײ פאַלע, און אין דער װירקליכקײט זענען זײ אַ מיליאָן.

כ׳על ברענגען אַ רײהע בײשפּילען, װאָס דערװײזען, װעלכע קאָלאָסאַלע טעותים זענען בעגאַנגען געװאָרען דורך גרױסע קעפּ, װאָס האָבען זיך געשטיצט בלױז אױף לאָגישע אױספיהרונגען.

אין 1792 י. האָט אַ שאָטלענדער מינערעס געמאַכט די ערשטע פּרובען מיט גאַז פון שטײן־קױהלען און האָט אַזױ אַרום אין 1707 י. בעלױכטען די נײע אײזען־גיסערײ אין אירשיר (שאָטלאַנד). ס׳זעהט אױס, אַז װעגען די פּרובען, װאָס מ׳האָט געמאַכט אין שאָטלאַנד, האָט אין ענגלאַנד נאָך קײנער נישט געװאוסט, װײל װען אין 1804 י. האָט אַ געװיסער װאַנזאָר גענומען אַ פּאַטענט אױף צו בעלױכטען לאָנדאָן מיט קױהלען־גאַז, איז זײן פּראָיעקט אױסגעלאַכט און אױסגעשפּאָט געװאָרען.

אין זײן װערטשפולען בוך „דער אױפבליה ביז׳ן 19. יאָהרהונדערט אין ענגלאַנד". ברענגט אַשטאָן אַן׳אינטערעסאַנטע קאַריקאַטור פון יאָהר 1840 — אַ גאַזען גאַז־לאַמטערן. בײם סלופּ שטעהט אַ פערבײגעהער און „גיט אָפּ"; אַנדערע פערבײגעהער פערשטעקען די נאָז און אַנטלױפען. אַ הונט ליגט אױפ׳ן ברוק און קוקט מיט פאָרװאורף אױפ׳ן גאַז־לאַמטערן, אונטערגעשריבען איז דער פּלאַקאַט — „די גוטע פאָלגען פון ברען־גאַז".

ספּעציאַליסטען, צו װעלכע די פּרעסע האָט זיך געװענדעט ,אַז זײ זאָלען זיך אַרױסזאָגען, האָבען בעהױפּטעט, אַז „לאָנדאָן װעט אױפגעריסען װערען", „לאָנדאָן װעט פער׳סמט װערען, באַלד װי מ׳װעט נאָר פערװירקליכען דעם פּראָיעקט". צװישען די דאָזיגע פּאַראױסזאָגער איז אױך געװען נישט קײן אַנדערער װי דער גרױסער ענגלישער כעמיקער און פיזיקער העמפרי דעװי.

מ׳האָט געמאַכט אַ פּרוב אין דעם 15. יוני 1805 האָט די „מאָרגען פּאָסט" אָפּגעדרוקט אַ בעגײסטערטען אַרטיקעל װעגען דער גלענצענדער בעלײכטונג. דאָס געװעלב פון לאַרדנער און קאָמפּ. אױפ׳ן רו: אַלבאַני און פּיקאַדילי איז איצט בעלױכטען מיט קױהלען־װאַסערשטאָף־גאַז, װאָס מ׳בעקומט פון קױהלען. דער נײער גאַז גיט אַ שאַרפערער ליכט װי אײל און חלב־ליכט. ס׳איז אַ גלענצענדע ערפינדונג" — לײענען מיר אין דעם אַרטיקעל.

אָדער אַ צװײטער בײשפּיל פון מאַקאַרטים „מאָדערנער געשיכטע". אין 1837 י. האָבען די ענגלישע צײטונגען פיל גערעדט װעגען אַ פּרוב, װאָס מ׳האָט דאַמאָלס פאָרבערײטעט, אױף די צפון־שיף בױ־װערקשטאַטען האָט מען דאַן געבױט דרײ קאָלאָסאַלע — לױט די דאַמאָלסדיגע בעגריפען — שיפען: „סיריוס", „גרעט װעסטערן" און „ראָיאַל װיליאַם". זײ האָבען געזאָלט פיהרען פּאַסאַזשירען קײן ניו־יאָרק און נישט דער װינד האָט געזאָלט זײ בעװעגען, נאָר — דאַמף. אױף די שיפען האָט מען אײנגעשטעלט מאַשינען פון 400 פערד־קראַפט, אין די צײטונגען איז נעגאַנגען אַ פּאָלעמיק,

איז אומעגליך דער פּראָגרעס פון װיסענשאַפט און טעכניק

צום אָקעאַן־פליה פון דער „ברעמען".

צי װעלען קענען די שיפען, װאָס האָבען נאָר דאַמפּ־מאַשינען פאַרנעהמען אַזאַ װײטע רײזע איבער אַטלאַנטישען אָקעאַן? איז עס נישט אַנ׳אומזין?

די ספּעציאַליסטען האָבען גע׳פּסקנט — נײן, זײ װעלען נישט קענען, די דאַמפּערס קענען בענוצט װערען נאָר אױף קלײנע ברעג־רײזען; און װײטע רײזעס װי קײן אַמעריקאַ אָדער אינדיען און אױסטראַליען װעט דער אײנציגער בעװעגער זײן דער װינד. דאָס האָט בעהױפּטעט צװ. אַנד. דער ערפינדער פון ערשטען לאָקאָמאָטיװ דזשאָרזש סטעפענסאָן. דעם גרױסען אינזשינער האָט מען אָנגעװיזען, אַז נאָך מיט צװאַנציג יאָהר פריהער, אין 1818 י. בעת אַנ׳אַמעריקאַנישער דאַמפּער „סאַװאַנאַ" האָט אין 21 טאָג דורכגעמאַכט דעם װעג פון ניו־יאָרק ביז ליװערפּול.

„סאַװאַנאַ" האָט טאַקע געהאַט די ערשטע מאַשין, זי האָט אָבער כּמעט דעם גאַנצען װעג דורכגעמאַכט אונטער זעגלען, האָט געענטפערט סטעפענסאָן. אין 1838 י. זענען „סיריוס", „גרעט װעסטערן" און „ראָיאַל װיליאַם" געװען פערטיג און האָבען גלענצענד דערװיזען, אַז טראָץ דער בעהױפּטונג פון אױטאָריטעטען, קען די שיף אַדורכגעהן דעם ים, נישט אױפהױבענדיג די זעגלען, נאָר מיט דער קראַפט פון מאַשין.

נאָך אַ בײשפּיל: װען מ׳האָט אין אָנהױב פון די זעכצינסטער יאָהרען אין פראַנקרײך אָנגעהױבען צו שמועסען װעגען גראָבען דעם סועץ־קאַנאַל האָבען די ענגלישע ספּעציאַליסטען כּמעט אײנשטימיג בעשלאָסען, אַז דער פּראָיעקט איז אַ „פאַנטאַסטישער". און טעאָרעטיקער האָבען אַפילו דערװיזען אַז אױב ס׳זאָל אַפילו געלונגען דורכצוגראָבען דעם קאַנאַל, װאָס זאָל פעראײניגען דעם מיטעל־לענדישען ים מיט׳ן ים־סוף, װעט פאַרקומען אַ קאַטאַסטראָפע ענליך צום מבול. ער האָט „דערװיזען", אַז אַזױ װי די פלעכע פון בײדע ימים איז נישט קײן גלײכע, װעט די גאַנצע געגענד פערפלײצט װערען.

די ענגלענדער, װעלכע האָבען דערװאָרבען דעם אַלטען װעג קײן אינדיען, װאָס איז ענטדעקט געװאָרען דורך די פּאָרטוגעזער האָבען זעהר נישט געװאָלט, אַז ס׳זאָל געשאַפען װערען קײן אינדיען אַ נײער ים־װעג. אָבער נישט קוקענדיג אױף אַלע פאָראױסזאָגונגען און „אױסרעכנונגען" פון די טעאָרעטיקער, איז דער פּרוב געמאַכט געװאָרען און זיך גלענצענד אײנגעגעבען.

נעשטיצט אױף טעאָרעטישע אױסרעכנונגען זענען פיל ספּעציאַליסטען אין ענגלאַנד אַרױסגעטרעטען נעגען דזשענער׳ס גרױסער ענטדעקונג (אימפּונג), װאָס מ׳האָט שױן דאַן געהאַט אױסגעפּרובט. דער בירגער איז נעגאַנגען נאָך װײטער און אַרױסגעזאָגט די השערה, אַז מיט׳ן אימפּען אימפּט מען צו דעם מענשען עפּעס „בהמה"׳שעס, אַ געזעלשאַפט פון אַנטי־װאַקצינאַציסטען, װאָס איז דאַן ענטשטאַנען, האָט אַרױסגעלאָזט אַ בילד װי אַזױ בײ אַ מענשען, װעמען מ׳האָט געאימפּט געגען פּאָקען, װאַקסען אױס אױפ׳ן האַנט, אָדער אױף דער פּלײצע אַ בײל ענליך צו אַ קעלבעל.

די ערשטע פּרובען מיט די אַעראָפּלאַנען זענען נאָך פריש אין זכּרון פון אַפילו נישט אַלטע מענשען. איך געדענק אַרטיקלען פון טעאָרעטיקער, װעלכע האָבען אונז דערװיזען קלאָר, אַז בלעריאָ׳ס פלוג איז אַ צופאַל, װאָס דערװײזט גאָרנישט. מאַשינען, װאָס זענען שװערער פון דער לופט, האָבען נישט קײן צוקונפט, האָבען אױסגעפיהרט די „אױטאָריטעטע" טעאָרעטיקער, אַזױ האָט מען געשריבען אין יאָהר 1909. די טעאָרעטיקער האָבען דאַן פעראורטײלט די סענסאַציאָנעלע יאָגעניש נאָך פּריזען (אַן׳ענגלישע צײטונג האָט דאַן בעשטימט אַ פּריז פון 10.000 פונט שטערלינג פאַר איבערפליהען דעם װעג פון לאָנדאָן קײן גלאַזגאָ. דאַמאָלס האָט זיך עס אױסגעװיזען פאַר אומעגליך). ס׳האָבען זיך אָבער געפונען מענשען, װאָס האָבען ריזיקירט און דער לופט־פליהערײ איז גלײך געגעבען געװאָרען אַ געװאַלדיגער שטױס פאָראױס.

דאָס פליהען איבערן אַטלאַנטישען אָקעאַן פון מזרח אױף מערב איז זעהר געפעהרליך, װײל די לופט־בעװעגונגען זענען נאָך נישט גענױ אױסגעפאָרשט.

„ברעמען" צ. ב. איז גאָר אױסגעװאַקסען בײ די ברעגען פון לאַבראַדאָר, ד. ה. פיל העכער אױף צפון, װי די פליהער האָבען עס געװאָלט. אָבער די גענױקײט קען מען דערגרײכען נאָר דורך דער פּרובען און פּראַקטיק, און נישט מיט בלױזער טעאָרעטישע אױסרעכנונגען. און װאָיל איז דער הײנטיגער מענשהײט, װאָס בעװײזט נאָך דרײסטע מענשען, װעלכע ריזיקירען מיט זײער לעבען.

אָהן דעם װאָלטען מיר איצט נאָך געהאַלטען בײ דער תּורה פון אַלבערט דעם גרױסען, אַזױ האָט ער געהײסען דער גרעסטער געלעהרנטער פון דרײצעהנטען יאָהרהונדערט. ער איז װירקליך געװען אַ גרױסער חכם, האָט אָבער קײן אַהנונג נישט געהאַט װעגען פּרובען. באַרטעלעמבאָ אין זײן „געשיכטע פון דער נאַטורװיסענשאַפט" ציטירט זעהר פיל דעם געניאַלען דאָקטאָר (אַלבערט דעם גרױסען). אױב, שרײבט ער, מ׳זאָל אַ שװאָם אַרײנװאַרפען אין אַ מישונג פון װײן מיט װאַסער, װעט די שװאָם אױסציהען דאָס װאַסער און װעט איבערלאָזען דעם רײנעם װײן, אַזױ בעהױפּטעט אַלבערט דער גרױסער. ס׳װאָלט דאָך גענוג געװען מאַכען אַ פּרוב, כּדי זיך איבערצײגען אין דער בעהױפּטונג, נאָר אָט דער דאָזיגער געדאַנק איז איהם נישט געקומען אין קאָפּ. אָנשטאָט אַ פּשוט׳ען פּרוב ברענגט ער ציטאַטען פון אַריסטאָטעל און אַראַבישע געלעהרנטע.

אַז מ׳נעהמט גלאָז, מ׳טינקט עס אײן אין פרישען בלוט פון אַ צאַפּ, מ׳מישט צו עסיג און אױפּבריה פון הײ און מ׳קאָכט דאָס אַלץ צוזאַמען, װעט דאָס גלאָז װײך װערען, װעט װערען װי טײג, אַזױ, אַז ס׳װעט זיך צוקלעפּען צו דער װאַנד, אַז מ׳װעט עס אַ װאַרף טאָן, אױב מ׳זאָל מיט׳ן דאָזיגען גלאָז אָנשמירען דאָס געזיכט, דערזעהט מען שרעקליכע זאַכען, — דיר װעט זיך דאַכטען, אַז דו ביזט געשטאָרבען. אַזױ בעהױפּט אַלבערט דער גרױסער, אַ פּשוט׳ער פּרוב װאָלט איהם איבערצײגט, אַז ער איז זיך טועה. אָבער אָנשטאָט אַ פּרוב דערװײזט ער זײן בעהױפּטונג מיט... ציטאַטען פון אַריסטאָטעל, פּליניוס דעם עלטערען, אַראַבישע פילאָזאָפען.

איהר זעהט, אַז אַ פּרוב איז פיל העכער און װיכטיגער פון אַלע טעאָרעטישע בעהױפּטונגען, און צו אַ פּרוב איז נױטיג אַ ריזיקאָ.

אָט דאָס קאָן מען זאָגען װעגען דעם פּרוב פון „ברעמען".

דיאַנעאַ.

———:0:———

די פאָליטישע וועלט

די וואַהל־רעפאָרמען אין ענגלאַנד. — דער עקאָ־נאָמישער קריזיס. — די בענייטע קאַמפען אין כינאַ.

באַלדווינס רעגירונג פיהרט אַדורך אַ וויכטיגע פּאָליטישע רעפאָרם, דאָס איז די רעפאָרם פון ענגלישען וואַהל־רעכט. דער פּאַרלאַמענט האָט אין דער צווייטער לעזונג אָנגענומען דעם געזעץ־פּראָ־יעקט, וועלכער גיט וואַהל־רעכט פרויען פון 21 יאָהר אָן, אַנשטאָט ווי ס'איז פריהער געווען פון 30 יאָהר. דער נייער פּראָיעקט שטעלט פולשטענדיג די פרויען אין זייערע רעכט גלייך מיט די מענער, אין די וואַהל־ליסטעס וועלען איצט אַריינגעטראָגען 12 מיליאָן מענער און 14 מיליאָן פרויען, וואָס רופט אַרויס ביי די רעכטע עלעמענטען די מורא פאַר דער פרויען־איבערמאַכט. לאָרד בירקענהעד האָט פּערעפענטליכט אַנ'אַרטיקעל, אין וועלכען ער פּראָ־טעסטירט געגען אַריינמישען פרויען אין דער פּאָ־ליטיק.

די מורא איז נישט קיין נייע, מיט 60 יאָהר צוריק האָט רושאָן סטיואַרט מיל געפּרובט אַדורכ־פיהרען דורכ'ן פּאַרלאַמענט אַ געזעץ וועגען שענקען פרויען וואַהל־רעכט, אָבער דער פאָרשלאַג איז בעגעגענט געוואָרען מיט אַנ'איינשטימיגען געלעכ־טער, די ווייטערדיגע רעגירונגען האָבען זיך בע־שעפטיגט נאָר מיט פערברייטערען די רעכט פון די מאַנספּערשוינען און נאָר די גרויסע מלחמה, וועל־כע האָט געגעבען די פרויען אַנ'אָנגעוועהען אָרט אין סאָציאַלען לעבען פון ענגלאַנד האָט אויך זיי גע־בראַכט פּאָליטישע רעכט, אמת, אין אַ זעהר שמאָ־לער פאָרם, דער 10־יעהריגער עקספּערימענט האָט געוויזען די אומבעגרינדעטע מורא פון די, וועלכע האָבען ערוואַרט פון דער פּאָליטישער פרויען־עמאַנסיפּאַציע עפּיס שרעקליכע זאַכען, די זעלבע ערציהונג, די זעלבע טראַדיציעס, די זעלבע, לע־בענס־בעדינגונגען האָבען געבראַכט דערצו, אַז די פּאָליטישע איבערצייגונגען צוטיילען זיך צווישען ביידע געשלעכטען אין דער זעלבער מאָס.

אויפ'ן עקאָנאָמישען געביט מוז די ענגלישע רעגירונג איבערקעמפען איין קריזיס נאָכ'ן אַנ־דערען, די פערעלטערטע און קאָנסערוואַטיווע קוי־לען־אינדוסטריע געהט איבער זעהר פּאַמעליך און דאָס מיט גרויסע שוועריגקייטען אויף די נייע וועגען פון ראַציאָנעלער ווירטשאַפט און טעכנישער פולקאָמענהייט, כדי אַזוי אַרום צו פערקלענערען די פּראָדוקציע־קאָסטען און אויסהאַלטען די קאָנ־קורענץ אויף די אויסלענדישע מערק, אָבער די פולע רעאָרגאַניזאַציע פון דער אינדוסטריע אפילו, צו וועלכער אַגב ס'איז נאָך זעהר ווייט, וועט נישט לעזען דאָס פּראָבלעם פון אַרבייטסלאָזיגקייט. לויט די סאַמע סאָלידסטע אויסרעכנונגען וועלען אין ענגלאַנד 200 טויזענד בערג־אַרבייטער לחלוטין איבעריג און קענען נישט רעכענען אויף בעשעפטי־גונג אין לאַנד. שוין איצט האָבען 20 פּראָצענט אַרבייטער אין אַלגעמיין נישט קיין אַרבייט, און עטלי־כען קוילען־קרייזען נעהמען 60 פּראָצענט פון די אַרבייטער רעגירונגס־אונטערשטיצונגען, די ראַ־דיקאַלע לעזונג פון דער פראַגע זעהט די רעגירונג אין איבערפיהרען די איבעריגע אַרבייטער אין אַנ־דערע אינדוסטריע־ראַיאָנען, טיילווייז אין דרום־ענגלאַנד, וואו ס'געפינען זיך די „יונגע“ צווייגען פון דער אינדוסטריע, טיילווייז זאָלען אויך די יאָנגע אַרבייטער איבערגעפיהרט ווערען אין די דאָמיניעס און קאָלאָניעס, צו דעם ציל איז געגרינדעט געוואָ־רען אַ ספּעציעלער דעפּאַרטאַמענט, וועלכער נעהמט אויף זיך די אויפגאַבע צוצוגרייטען די אַרבייטער צו נייע אַרבייטס־פאָרמען.

באַלדווין האָט מיטגעטיילט אין פּאַרלאַמענט, אַז פון 1־טען נאָוועמבער וועט געענדערט ווערען דאָס געזעץ, וועלכעס בעגרעניצט די אויסאַרבי־טונג פון קאַוטשוק אויף די פּלאַנטאַציעס פון צעי־לאָן, און מאַלאַישען אַרכיפּעלאַג, די דאָזיגע ער־שיינונג בעווייזט וועגען נאָך אַ באַנקראָט פון דער מלוכה ביים רעגולירען די אינדוסטריע, בעת דער מלחמה האָט די נאָכפראַגע אויף קאַוטשוק דער־גרייכט אויסערגעוועהנליכע צאָהלען און כדי צו בעפרידיגען די נאָכפראַגע האָט מען אויף צעילאָן, מאַלאַקאַ און אַנדערשוואו אָנגעהויבען פיבערהאַפט צו פלעגען אַלץ נייע פּלאַנטאַציעס וואָס האָט סוף־כל־סוף געבראַכט צו אַ איבערפּראָדוקציע און צו אַ פאַלען פון די פרייזען אויף רויהען קאַו־טשוק, אַז ס'זענען אפילו נישט געדעקט געוואָרען די אויסגאַבען פאַר דער אַרבייט, די פּרובען צו מאַכען טרעסטען פון דער קאַוטשוק־אינדוסטריע האָבען נישט געהאַט קיין ערפאָלג און דעמאָלט האָט די ענגלישע רעגירונג בעגרעניצט דעם אַרויס־פיהר פון קאַוטשוק אויף 50 פּראָצענט, אַ געוויסע צייט האָט זיך די ענגלענדער איינגעגעבען אונטער־צוהאַלטען די פרייזען, אָבער שפּעטער האָבען די האָלענדער אָנגעהויבען אַליין צו פלעגען גומי און קאַוטשוק, די רעזולטאַטען זענען דעמאָלט פאַר די ענגלענדער געווען זעהר קלאָגעריגע. מורא־האָבענ־דיג פאַר דער האָלענדישער קאָנקורענץ און פאַר דעם ענטגילטיגען פערלירען די וועלט־מערק האָט די ענגלישע רעגירונג זיך רעצידירט אָפּצושאַפען דעם מאָנאָפּאָל, נישט אַ קליינעם דרוק האָט דאָ אויך געמאַכט אַמעריקאַ, וועלכע האָט געהאַט 20 מיליאָן אויטאָמאָבילען און האָט אויסגעאַרבייט יע־דעס יאָהר נייע 4 מיליאָן מאַשינען, אַמעריקאַ קויפט דעריבער 65 פּראָצענט פון דער גאַנצער וועלט־פּראָדוקציע פון קאַוטשוק און גומי און יעדע בעגרעניצונג פון דעם דאָזיגען אַרטיקעל ליגט דער־איבער נישט אין די אינטערעסען פון אַמעריקאַ, כדי זיך צו בעפרייען פון דער ענגלישער אָפּהענ־גיגקייט האָט דער אויטאָקראַטיגער פאָרד אַפילו גע־וואָלט שאַפען איינענע קאַוטשוק פּלאַנטאַציעס אין בראַזיליען.

* * *

געגען אַלע ערוואַרטונגען האָט זיך אין כינאַ ווידער אָנגעהויבען דער בירגער־קריג צווישען דרום און צפון, די איניציאַטיווע קומט דאָסמאָל פון דער דרום־אַרמעע, וועלכע האָט קאָנצענטרירט אויפ'ן פראָנט 750 טויזענט זעלנער, מ'דאַרף אָבער צווייפלען, אַז די קריגס־אָפּעראַציעס זאָלען אָנגעה־מען אַנ'ערנסטען כאַראַקטער, ווייל ביידע צדדים האָבען נישט קיין מיטלען צו פיהרען מלחמה, אוי־סערדעם איז די לאַגע אין דרום־כינאַ, וועלכע גע־פינט זיך אונטער די מאַכט פון דעם שעף פון דער נאַנקינער רעגירונג, טשאַנג־קאַישעק, אַ זעהר נישט רויערהאַפטע, די סכסוכים אין קומינטאַנג וועגען נישט קלענער געוואָרען און די נאַנקינער רעגירונג קען אַבסאָלוט נישט רעכענען אויף אַ לאָיאַלער מיטאַרבייט פון אַלע אונטערגעוואָרפענע גובערנאַ־טאָרען און גענעראַלען. דעריבער וויל טשאַנג־קאַישעק מיט זיינע איצטיגע נצחונות פערפעסטיגען זיין פּאָזיציע, דאָס אַריינרייסען זיך פון דער דרום־אַרמעע אין דער פיל־מלוכהדיגער פּראָווינץ שאַנ־טונג האָט דערפיהרט צו אַרויסטריט פון יאַפּאַן, וועלכע האָט עקספּעדירט קיין ציגאַדאָ אַן אָפּטיילונג פיעכאָטע, וועלכע וועט העכסט וואַרשיינליך איבער־געפיהרט ווערען אין טיף שאַנטונג, דער ציל פון דער דאָזיגער עקספּעדיציע איז צו פערהאַלטען די בע־וועגונג פון דער דרום־אַרמעע, יעדענפאַלס נישט דערלאָזען זיי זיך צו פערשטאַרקען אויף צפון־כינאַ, וואו די יאַפּאַנישע ווירקונג און די יאַפּאַנ־ישע אינטערעסען וואַקסען.

גלייכצייטיג מיט'ן אָנגריף פון דער דרום־אַרמעע איז צווישען דער מאַנדזשורער אַרמיניסטראַ־ציע און טשאַן־סו־לין פאָרגעקומען אַ שאַרפער קאָנ־פליקט, וועלכער האָט געבראַכט צום בעזעצען די כינעזישע באַהנען מיט יאַפּאַנישע מיליטער, אין צוזאַמענהאַנג דערמיט געהען אַרום קלאַנגען, אַז די יאַפּאַנער האָבען בעשלאָסען צו פערטרייבען טשאַן־סו־לינען אויף אַנ'אַנדערען גענעראַל, וועלכע זאָל זיין מעהר געהאָרכזאַם די בעפעהלען פון טאָקיאָ, צווישען די קאָנדיראַטען געפינט זיך אויך דער גע־נעראַל פענג, ס'איז מעגליך, אַז אין סנאַ יערע רייף נייע בעדייטענדע געשעהענישען.

וו. ט—וו.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

לעצטע 5 געזעגנונגס־פּאַר שטעלונגען

פון די בעליבטע לאָנדאָנער אַרטיסטען חנה לערנער און דוד זיידערמאַן

פרייטאָג, דעם 27 טען אַפּריל, 9 אין אָוועגד
צו ביליגע פרייזען
סיידי, וואו קריכסטו
אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון לילען, מוזיק פון רומשינסקי. הויפּט־ראָלען: „סיידי“—ה. לערנער; „ריטשמאָנד“—דוד זיידערמאַן.

שבת, 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען
„די ליבע אין מאַי“
אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון סיגאַל. הויפּט־ראָלען: „פּערעלע“—חנה לערנער; „בנימין“—ד. זיידערמאַן.

שבת, דעם 28־טען, 9 אָוונד צום 1. מאָל אין דעם סעזאָן די פרעהליכע, שענע קאָם. אָפּערעטע
די יודישע נשמה
אין 5 אַקטען פון טער. הויפּט־ראָלען: „ליגנער־מאַן“—ה. לערנער; „אביגדור“—ד. זיידערמאַן

זונטאָג, דעם 29־טען אַפּריל, 9 אין אָוונד
צו ביליגע פרייזען
רומענישע חתונה
אין 3 אַקטען פון שור. הויפּט־ראָלען: דבורה—ח. לערנער; ישראל—ד. זיידערמאַן.

מאָנטאָג, דעם 30 טען, 9 אָוו. לעצטע פאָרשטעלונג פון די גאַסטראָלערען חנה לערנער און דוד זיידערמאַן
צו פּאָפּולערע פרייזען פון 1 ביז 2.50
די יודישע שיקסע
אין 3 אַקטען פון שטיינבערג. הויפּט־ראָלען: מאַליצקע—לערנער; בערל—זיידערמאַן
צום שלוס: אַ קאָנצערט־אָפּטיילונג,
אויסגעפ. דורך ח. לערנער און ד. זיידערמאַן.
10 שלאַגער־נומערן, ווי: נאַטאַשאַ, טשיין, טשיין, א הון אויף שבת, לאָזען, מאַטעס־זיבע, אויפגעשפּאַרטע, יעדער טשעפּעט זיך צו מיר, זי מיר מוז נאַכקניג, ניט מיר די מיידעל פון אמאָל, א יודיש יאָ ע.

ס'נעהמען אָנטייל פּראָפעסן: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פאָדערמאַן. טענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, ניידוגע, מאַליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. טענץ איינגעשטודירט פון טאַנץ־מייסטער ב. לייבאָוויטש. רעזשי: א. בעזמאַן. פיהנע־לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אין פילהאַרמ.־קאַסע.

דער מאָרד אין די טעאַטער

דריי פאַרשטעהער פון דער פּראַגער אינטע־ליגענץ פאַר'ן געריכט אַלס בעשולדיגטע אין ציניש‌ען מאָרד

קאָרעספּאָנדענץ פון פּראָג

אין פּראַגער קרימינאַל־געריכט הויבט זיך היינט אָן דער פּראָצעס געגען דריי פאָרשטעהער פון דער טשעכאָסלאָוואַקישער אינטעליגענץ, וועל־כע ווערען בעשולדיגט אין דערמאָרדען מיט אַ רויב־צוועק די רייכע אַמעריקאַנערין מאַריאַ ווע־ראָשמאַרטי.

די בעשולדיגטע זענען: דאָקטאָר קלעפּעטאַרוש, מיכאַלקאַ און סיקאָרסקי, בעקאַנטע אינ־טעלעקטועלע אין פּראָג. דערביי זענען די ערשטע צוויי גאַנץ בעוואוסטע זשורנאַליסטען, מיטגלידער פון אַ גאַנצער רייהע ליטעראַרישע און קינסטלערישע אָרגאַניזאַציעס, מענשען מיט גרויסע פערבינדונגען אין דער געזעלשאַפט מיט אַ גרויסען אויטאָריטעט אין זייער סביבה מיכאַלקאַ איז געווען בעוואוסט מעהר אין דער סלאָוואַקיי. דעם ד״ר קלעפּעטאַרוש האָט געקענט גאַנץ פּראָג אַלס איינעם פון די בע־זוכער פון אַלע טעאַטער־פּרעמיערעס, אַלס עסטעט און טעאַטער־קריטיקער, אַלס מיטאַרבייטער פון מאָדערנעם זשורנאַל „רושענטעלמען“ און אַלס מענשען, וועלכער וויל זיך אַרויסווייזען אין דער גע־זעלשאַפט אַלס דזשענטעלמען.

עס פערשטעהט זיך, אַז די ידיעה, אַז דער „דזשענטעלמען“ איז אַרעסטירט אַלס בעשולדיג־טער און אַנטיילנעהמער אין אַ מאָרד מיט אַ רויב־צוועק — האָט אויפגערודערט די גאַנצע טשעכאָ־סלאָוואַקישע געזעלשאַפט.

די פּרטים פון דעם מאָרד, ווי די גאַנצע פאַר־געשיכטע ביז צום מאָרד זענען אויך העכסט סענסאַציאָנעל:

— קיין קאָשיץ אין סלאָוואַקיי איז געקומען צו גאַסט צו איהרע קרובים אַ רייכע אַמעריקאַנערין די מאַריאַרין מאַריאַ ווערָאשמאַרטי. דער זשורנאַ־ליסט מיכאַלקאָ האָט אָנגעהויבען זיך צוצושטעלען צו דער רייכער אַמעריקאַנערין. זי האָט נישט גע־האַט קיין חכמות: זי האָט נישט געוואָלט קיין ליבע אָהן אַ חתונה. מיכאַלקאָ האָט אָבער געמיינט נישט די הגדה, נאָר די קניידלעך, ער האָט געמיינט דער אַמעריקאַנערינס געלד און האָט נישט געוואָלט חתונה האָבען מיט איהר, אָבער אַרויסלאָזען פון זיינע הענד דעם רייכען ביסען האָט זיך איהם אויך נישט געגלוסט און ער האָט צוגעטראַכט אַזאַ מין שפּיל.

מיכאַלקאָ האָט זיך צו הילף גענומען זיינע צוויי קאָלעגען ד״ר קלעפּעטאַרוש און סיקאָרסקי. ד״ר קלעפּעטאַרוש האָט געהאַט פערבינדונגען אין דער ליטעראַרישער געזעלשאַפט „מאַי“, וועלכע פער־מאָגט אין פּראָג אַ פּראַכטפולען לאָקאַל. די אַוואַנ־טוריסטען האָבען בעשלאָסען אָפּצושפּילען אין דעם לאָקאַל אַ כלומרשטע חתונה. מען האָט דער אַמע־ריקאַנערין ערקלערט, אַז זי וועט אין פּראָג געהמען אַ ציווילע חתונה מיט איהר געליבטען, ד״ר קלע־פּעטאַרוש האָט געמאַכט די נויטיגע צערעמאָניעס, עס איז דערביי נישט בעוואוסט, צי האָט ער עס געטאָן גוט־ברודערשאַפט, צי האָט ער דערפאַר גע־נומען גוט בעצאָהלט) אין זאַל פון „מאַי“ האָט מען געמאַכט אַ חתונה אויפנאַהמע און אַלץ איז אַוועק גלאַטיג, די אַמעריקאַנערין האָט מען אויף קאַטאָ־וועס גערופען „פרוי מיכאַלקאָ“.

נאָך דער חתונה האָט מיכאַלקאָ געדרעכענט צו בעקומען פון זיין ווייב דעם רעכטען גרן. צי האָט ער זיך אָפּגענאַרט אין זיינע ערוואַרטונגען, צי האָט ער טאַקע בעקומען פון זיין פיקטיווער פרוי אַלץ, וואָס ער האָט געוואָלט ביי איהר און דאַן געוואָלט פון איהר פּטור ווערען, וועט בעוויזען דער פּראָ־צעס. קלאָר איז אָבער, אַז ער האָט פאָרגעלעגט דער פרוי אַנ'אויספלוג אין טאַטרער־בערג אויף אַ קורצער צייט געבען שטרבסקע־פּלעסאָ און פון דעם אויספלוג איז די אַמעריקאַנערין שוין נישט צו־ריקגעקומען.

אַ יאָהר צייט האָט די פּאָליציי נישט געקענט ענטדעקען די געהיימניש פון'ם פּלוצלינגדיגען פער־שווינדען פון דער רייכער אַמעריקאַנערין און נאָר אַ צופאַל האָט ענטדעקט די פערברעכער, איי־נער פון די אַנטיילנעהמער אין דעם פערברעכען — סיקאָרסקי האָט נישט געקענט בייקומען זיינע גע־וויסענסביסען, איז ער געקומען אין פּאָליציי און דערצעהלט די גאַנצע מעשה פון אָנהויב ביז'ן סוף.

אַ מען וועט די אומגליקליכע אַמעריקאַנערין אומברענגען בעת'ן אויספלוג אין די טאַטרער איז געווען בעשטימט פון פריהער, — האָט דער־צעהלט סיקאָרסקי. ד״ר קלעפּעטאַרוש האָט צו־געגרייט עפּיס אַ ווייסען פּראָשעק, וועלכען מען האָט צוגעמישט צום וואַסער, וואָס דער קרבן האָט אויס־געטרונקען אין הייסען יולי־טאָג צווישען די בערג. דער פּראָשעק איז אָבער געווען צו שוואַך און נישט־באַלד געווירקט. דאַן האָבען די אויפוואַכ־פען זי דערשטיקט, אויסגעטון נאַקעט און בעגראָ־בען אין ליים פון בערג־טייכעל וואָגאַ. סיקאָרסקי איז די גאַנצע צייט געשטאַנען אויף דער וואַך עס זאָל עמיצער נישט אומגעריכט אָנקומען.

דעם טויטען קערפּער פון דער ערמאָרדעטער האָט מען געפונען דאָרט, וואו עס האָט אָנ־געוויזען סיקאָרסקי. ביים דאָקטאָר קלעפּעטאַרוש האָט מען געפונען דער ערמאָרדעטערס קאַסטען מיט זאַכען.

ביידע בעשולדיגטע לייקענען פער'עקשענט אַז זיי זאָלען האָבען דער'הרג'עט די אַמעריקאַנערין.

דער פּראָצעס, וועלכער דאַרף פאָרקומען דעם 27 אַפּריל אין פּראַגער קרימינאַל־געריכט האָט אַרויסגערופען אַזאַ פיבערהאַפטען אינטערעס צו זיך נישט נאָר צוליב דעם פאַקט אַליין פון דעם צינישען מאָרד מיט די אַלע נישט געוועגליכע פאַר־געשעהענישען, נאָר אויך דערפאַר, וואָס די פערברע־כער זענען אינטעליגענטען און אין דער געזעלשאַפט און אין דער פּרעסע האָט מען אויפגעהויבען די פראַגע וועגען דעם מאָראַלישען קריזיס פון דער נאָכ'מלחמה'דיגער אינטעליגענץ; דער פּראָצעס וועט זיין אַ „פּסיכאָלאָגישער פּראָצעס“, וועגען וועל־כען מען וועט נישט נאָר רעדען, נאָר ער וועט צווינגען זיך טיף צו פערטראַכטען איבער דער פראַגע פון פערברעכען און דער פּסיכאָלאָגיע פון פערברעכער.

ר. ס. א.

ערשינען 2־טער באַנד פון באָראָכאָוו'ס שריפטען

ניו־יאָרק, (יטאַ״) דער באָראָכאָוו־בראַנטש פון'ם יודישען נאַציאָנאַלען אַרבייטער־פערבאַנד אין ניו־יאָרק האָט אַרויסגעגעבען דעם צווייטען באַנד שריפטען פון'ם גרינדער און יודישען פיהרער פון דער פּועלי־ציון־בעוועגונג, בער באָראָכאָוו. דער באַנד איז ערשינען אונטער דער רעדאַקציע פון בערל לאָקער און ענטהאַלט אויך אַ רייהע ווערטפולע מאַטעריאַלען איבער באָראָכאָוו'ן, צווישען די זכרונות פון באָראָכאָווס פאָטער איבער באָראָכאָווס קינדער־און יונגער־יאָהרען, זכרונות פון ליבע באָראָכאָוו (באָ־ראָכאָוו'ס פרוי) אַרטיקלען פון ש. קאַפּלאַנסקי, י. בן־צבי און אַנדערע.

500 מיליאָן דאָלאַר אויף הילפסאַרבייט

האָבען געגעבען די יודען פון אַמעריקאַ.

ניו־יאָרק, (יט״אַ) אויף דער קאָנפערענץ פון דער פעראייניגטער יודישער קאָמפּאַניע, וואָס איז די טעג פאָרגעקומען אין באָסטאָן, האָט דער פּרעזידענט פון דער קאָמפּאַניע ה׳ דוד בראַון ערקלערט, אַז אין משך פון די לעצטע 14 יאָהר, דאָס הייסט זייט דעם יאָהר 1914, האָבען די אַמע־ריקאַנער יודען געזאַמעלט אויף פערשידענע הילפס־צוועקען, סאָציאַלע און רעליגיעזע אינסטיטוציעס אין אַמעריקאַ און אויסלאַנד אַנ'ערך 500 מיליאָן דאָלאַר. פון דער סומע האָט דער „דזשאָינט“ אַליין פערווענדעט אין פערשידענע אייראָפּעאישע לענדער העכער 75 מיליאָן דאָלאַר.

דר. חיים וויצמאַן אין קאַנאַדע.

טאָראָנטאָ. (י.ט.א.) דאָ איז פאָרגעקומען די פייערליכע עפענונג פון דער פעראייניגטער ארץ־ישראל־קאָמפּאַניע אין קאַנאַדע. צו דער פייערונג איז ספּעציעל געקומען פון ניו־יאָרק דער פּרעזי־דענט פון דער אַלוועלטליכער ציוניסטישער אָרגאַ־ניזאַציע דר. חיים וויצמאַן, וועלכער האָט געהאַלטען אַ גרויסע רעדע וועגען דער איצטיגער לאַגע אין ארץ־ישראל און די אויפגאַבען פון דער ציוניסטי־שער בעוועגונג אין דער נאָהענטסטער צייט.

—:o:—

דעם אנדערנ׳ס כבוד

רי הויכע מאראלישע געבאטען פון א פאלק, — וואס דריקען זיי אויס? דאס, וואס דאס פאלק האט אדער דאס, וואס דעם פאלק פעהלט?

אז מ׳בלעטערט די „פרקי אבות“, לייכטען איינעם ענטקעגען, אויף שריט און טריט, די שענסטע פערל פון דעם מענשליכען מאראלישען בעוואוסטזיין. געוויס, נישט אלץ איז דארטען פערל און נישט אלע אונזערע פערל זענען דארטען. אבער א גרויסער טייל פון דעם מאראלישען אוצר איז צונויפגעקליבען אין יענער קליינער מסכת. בלעטערט מען זי, ווערט עפעס ווי ליכטיגער אויף דער נשמה, און עס שטייגט אין אונזערע אויגען די חשיבות פון אונזער פאלק, ווייל שטאלץ זיין אויף דעם איינענעם פאלק פאר אזעלכע מעלות, איז איינער פון די כשר׳סטע „נאציאנאלע רעכטען“.

אבער דא שטעלט זיך פלוצלינג אן דער בליק אויף א ממרא פון ר׳ אליעזר: „אל תהי נוח לכעוס“ („לאז זיך נישט גרינג אריינברענגען אין כעס“), און א קליינער וואלקען פון ספק הויבט זיך פון ערגעץ־וואו אויף אין הארצען.

דאס איז דאך ר׳ אליעזר. דער בעריהמטער גרויסער תנא, וואס איז בעקרוינט געווארען, — דוכט מיר, דער איינציגער ביי אונז, — מיט דעם עהרען־טיטול „הגדול“. אט דער רבי אליעזר איז געווען א „שמותי“, אנ׳אנהענגער פון די פאנאטישע בית־שמאי, אליין פונקט אזא כעסן, ווי זיי אלע, א שווערער מענש, וואס האט אזוי אויפגעבראכט די חברים ענטקעגען זיך, אז מ׳האט איהם געמוזט אריינלייגען אין חרם און אט דער שווערער כעסן גיט דאס אונז די מאראלישע עצה, נישט לאזען זיך גרינג אריינשלעפען אין צארן. איז — וואס בעדייט פסיכאלאגיש זיין עצה? ווייזט זי אונז אן אויף אנ׳ארגאנישען מילדען שטריך אין זיין איינענעם כאראקטער, אדער איז זי נאר א זעלבסט בעשולדיגונג, א זיפץ אויף עפעס אזוינס, וואס איהם אליין פעהלט?

און אט דער גרינגער וואלקען פון ספק הויבט אן זיך פאנאנדערוואקסען און געדיכטער ווערען, ביז ער פערדעקט די שיין פון דער גאנצער יודישער מאראל. ווער ווייסט, אויף וואס די שענסטע פערל אונזערע זענען א סימן! זענען זיי, ווי די בלומען און פירות פון אנ׳אידעלער פלאנץ, וואס אין זיי דריקט זיך אויס איהר גאנצע אינעווייניגסטע טבע, אדער זענען זיי נאר, ווי די אמת׳ע פערל ביי די איסטערס, א פראדוקט פון א קראנקהייט, פון א מאנגעל?

אט, נעהמט די געבאטען פון אונזער יודישער מאראל, וואס שטעלען זיך איין פאר דעם אנדערענס כבוד. דער וועלבינער שטאלצער כעסן און האפערדיגער מענש, ר׳ אליעזר הגדול פערגינגט זיך א זאג צו טון: „יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך“. „זאל דעם אנדער׳ס כבוד זיין ביי דיר פונקט אזוי טייער, ווי דיין אייגענער“. אנ׳אנדער תנא, ר׳ אלעזר המודעי לערנט: „המלבין פני חברו ברבים... אין לו חלק לעולם הבא“. איך וואלט דאס איבערגעזעצט: „דער וואס פערשווארצט איינעמ׳ס פנים פאר לייטען, פערלירט זיין עולם הבא“.

איך ווייס נישט, צי די לעזער האבען זיך ווען עס איז גענוג אריינגעטראכט אין דעם זעהר אנגעווייטאגטען, פערפלאנטערטען און סתירות׳־פולען ענין פון כבוד בכלל, פון „זיין כבוד“ בפרט. די יאגעניש נאך כבוד ווערט מיט רעכט בעטראכט פאר א זעהר נידריגער מאראלישער מדרגה. דערפון איז ארויסגעוואקסען דער פאלשער (אין מיינע אויגען פאלשער) בליק, אז כבוד איז א זאך, וואס טאר נישט האבען קיין שום ווערט אין די אויגען פון א העכער־שטייענדיגען מענשען. דאס איז אבער א ריין אסקעטישער בליק, און שטעהט אויף דער זעלבער מדרגה, ווי אבסאלוטע פרישות אין סעקסועלען לעבען, ס׳איז אויך א „ביטול היש“־נעראנק ביידע „בטול היש“־אידעאלען זענען א פערהויקערונג פון דער מענשליכער נאטור. נארמאלע מענשען דארפען האבען א נארמאלען סעקסועלען לעבען און א נארמאלען כבוד־לעבען. דער מינימום־בעפרידיגונג פון יעדען איינעמ׳ס כבוד דארף בעשטעהן אין דעם, וואס ער, דער כבוד זיינער, זאל תמיד זיין געשיצט פון בעליידיגונגען און דערנידערונגען. מאראליש נידעריג איז נאר, אזוי צו זאגען, די „זנות“ אין כבוד־זאכען. און אויך אין דעם זענען „כבוד“ און „ליבע“ גלייך איינס צום אנדערען, דאס ארויסווייזען בפרהסיא די תאוות צו זיי, איז פערבונדען מיט דעם געפיהל פון א מאראלישער בושה. און אין דעם פרט איז די בושה, וואס איז פערבונדען מיט כבוד־בעגערעניש, נאך א שארפערע און א שטרענגע, איידער דעם שעהם־געפיהל, וואס איז פערבונדען מיט דער ליבע־בעגערעניש. מענשען, וואס ווילען אין אנ׳אינטימען קרייז פון פריינד, זיך מתיר זיין צו רעדען פריי וועגען זייער ליבע לעבען, וועלען זיך היטען ווי פאר פייער, אויפצועפענען די אייגענע נשמה און לאזען איינעם אריינבליקען אין די פריירינע אדער וויטאגרינע איבערלעבונגען איהרע, אין איהרע שטרויכלונגען און נסיונות, אין איהרע תענוגים און נצחונות, וואס זענען פערבונדען מיט דעם כבוד־לעבען. דאס אליין איז שוין א גוטער סימן אז דער „יצר הרע“ פון כבוד איז פיל מאל שטארקער איידער דער „יצר הרע“ פון ליבע“.

מיינער א פריינד האט מיר אמאל דערצעהלט, אזא מעשה. א געוויסער רבי, א צדיק, האט נעהאלטען ביי יציאת נשמה. ער האט שוין אפגעזאגט ווידוי. אפגעריכט אלץ, וואס מ׳דארף און אט דעם לעצטען עטאפ פון לעבען, און האט רוהיג געווארט אויף זיין טויט. רופט ער צו איינעם פון זיינע מקורבים, וואס שטעהען בעטריבט ארום זיין בעט, און זאגט איהם:

„זעה, וואס דער מנוול, דער יצר הרע קאן, ראכט זיך, וואס קאן ער שוין איצט מיט מיר אויספיהרען? איז ניין, ער נעהמט זיך נישט איין. „שטארב א שיינעם טויט! — זאגט ער מיר אונטער“.

האט מען דאס דערצעהלט א יונגען רבי׳ן. האט זיך דער יונגער רבי פערטראכט און האט בעמערקט: „ער האט דאס נישט געטארט ארויסווייזען!“

ווי דין און איידעל די בעמערקונג! אבער אזוי, האט דאך אויך דער יונגער רבי נישט געטארט מאכען זיין בעמערקונג, נאר בעסער האלטען זי בחדרי־חדרים אין זיין הארצען.

דער בושה־געפיהל, וואס איז פערבונדען מיט „ליבע“ און „כבוד“, איז איינער פון די טיפסטע סודות־פולע רעטענישען פון דער מענשליכער נשמה און עס וואלט אונז אוועקגעפיהרט צווייט, ווען מיר וואלטען זיך גענומען אביסעל טיפער אריינדרינגען אין דעם ענין. בעמערקט מעג נאר דא זיין, אז דער בושה־געפיהל גופא שפראצט דאך ערשט ארויס פון דעם כבוד־געפיהל, און אז „כבוד“ און „ליבע“ זענען שוין צונויפגעוואקסען אין איינעם אויף די העכערע שטופען פון דעם אנימאלישען לעבען און האבען זייערע בשותפות׳שע ווארצלען אין דעם וועלט סוד פון אומשטערבליכקייט.

על־כל־פנים געהערט דער כבוד־געפיהל צו די ווארצלהאפטע געפיהלען אונזערע, און די נייעסטע פסיכאלאגישע פארשענישען פון דער קינדער־נשמה בעווייזען, אז ער טרעט ארויס נאר אין דער פריהסטער קינדהייט און אז מ׳דארף זיין

א ביסעל חקירה גלאט אין דער וועלט אריין

פון דר. ח. זשיטלאווסקי

זעהר אפגעהיט, נישט צו פערוואונדען, חלילה, יענעמ׳ס צארטען געפיהל, ווייל יעדע פערקריפלונג זיינע, קאן אנטון די שווערסטע חורבנות אין דעם פסיכישען לעבען.

א מענש נויטיגט זיך אין אויפמונטערונג אין א צוטרוי צו זיך אליין, אין א רעספעקט פאר זיך אליין, אין א גלויבען אין דעם איינענעם ווערט, אין דער איינענער חשיבות. עס איז גוט, מ׳טוט איינעם אנ׳אמת׳ן חסד, ווען מען לאזט איהם דערפיהלען, אז ער קאן זיין שעהן און גוט און איידעל און ליבעפול און אז זיין נשמה קאן זיך דערהויבען צו די העכסטע דערגרייכונגען.

אט פארוואס דער געבאט פון „ואהבת“. מיט וועלכען עס איז דורכגעדרונגען די גאנצע יודישע מאראל, דער געבאט פון „רחמנות“, פון אינטערעס צו דעם אנדערן, פון וועלען ליכטיגער מאכען אין איינעמ׳ס נשמה איז אויך פערבונדען מיט דעם געבאט, ציטעריג אפצוהיטען דעם אנדערנס כבוד. די אויסערגעוועהנליכע „כבוד־חברך“־געבאטען פון דער מאראל זענען שטראהלען, וואס קאנען נישט נאר ווארעמער און ליכטיגער מאכען דאס לעבען, נאר וואס לייכטען אויך טעארעטיש אריין אין די פינסטערסטע קעלער־ווינקעלעך פון דער מענשליכער נשמה.

נו — און איצטער ווארפט א בליק, ווי אזוי יענע געבאטען ווערען אפגעהיט אין אונזער לעבען. ביי קיין פאלק אין דער וועלט איז דעם אנדערענס כבוד נישט אזא הפקר זאך, ווי ביי אונז. איך האב נאך ביי קיין פאלק נישט געפונען, נישט אין לעבען. נישט אין דער ליטעראטור, אזא לייכטזיניגען ארומשפרינגען מיט דעם אנדערענס כבוד ווי ביי אונז: און די שיינע בלומען פון אונזערע פארטיי־פאלעמיקער זענען נאר אנ׳אפשפיגלונג פון יענער מערכה, וואס עס האבען ביי אונז אין דעם טאג־טעגליכען לעבען די „כבוד־חברך“־געבאטען פון זאונזער יודישער מאראל.

יעדער פון אונז, עלטערע מענשען, וואס קאנען זיך אפגעבען א דין־וחשבון וועגען אלץ, וואס זייערע אויגען האבען זיך אנגעזעהען אין לעבען, וואלטען געקאנט אנדערצעהלען מעשים און מעשים, ווי אזוי חשוב׳ע מענשען, מענשען פון א גאנץ הויכען מאראלישען קאליבער, זענען זיך מתיר צו טרעטען דעם אנדערענס כבוד מיט די פיס.

אין אזעלכע פאלען קאן מען אנ׳אנדערש מאל מקנא זיין די כינעזער, מיט זייערע אומגלויבליך פערטע צערעמאניעס, וואס פאדערן, איינער זאל זיך בוקען פאר דעם אנדערן און זאגען איהם די אומפערשעהמסטע חניפות. זאל זיין חניפות! אפשר איז דאס א שמירה אנטקעגען א בעליידיגונג, און אנ׳אנדערש מאל הויבט מען דערבייאן טראכטען, אז א כלוגער דועל איז פארט א געהויבענער ענין. ווען איינער איז גרייט דאס לעבען צו שטעלען אין קאן, כדי אויפצוריכטען זיין בעליידיגטען כבוד, גיט ער דעם בעליידיגער א גוטע קאפולער אנצוהערעניש: „זיי וויסט, אז שפילען זיך מיט מיין כבוד, הייסט שפילען זיך מיט דיין איינענעם לעבען“...

געוויס ווייס איך, אז ביידע וועגען זענען פאלשע און אין תוך ארייין קיין ברעקעל ערנסטע שמירה נישט פאר דעם אנדערנס כבוד; אז דער איינציגער שוץ פאר איהם איז אלעמענס דערהויבונג צו דער פאדערונג פון דער יודישער מאראל.

אבער דא גראד שווימט דאך ארויף די שאלה: ווען מיר זעהען אזא תהום צווישען דער יודישער מאראלישער פאדערונג און דעם יודישען אויפפיהר אין דעם טאג־טעגליכען לעבען, — איז וואס דריקט פארט אויס יענע פאדערונג; דאס וואס מיר האבען, צי דאס, וואס אונז פעהלט?

איך ווייס דעם ענטפער אויף דער שאלה: ווייניגסטענס גלויבט זיך מיר, אז איך האב איהם געפונען, און אז אין זיין ליכט ליידט א ברעקעל נישט דער מאראלישער מהות פון אונזער פאלק.

איך לאז אבער שטעהן די שאלה ווי זי איז, זי איז ווערט, מען זאל זיך אויף איהר פערטראכטען.

———:0:———

אין שטאדט פון געדיכטען נעפעל

רייזע־איינדריקען פון לאנדאן

דאס שפריכווארט זאגט: „נאסט קומט אויף א וייל און וועהט אויף אמייל“. נאר אויב דאס איז נישט אינגאנצען ריכטיג אויף אנדערע שטעט, איז עס זעהר צוגעפאסט צו לאנדאן. מען דארף נישט פיל זיין אין דער גרויסער וועלט־שטאט לאנדאן, כדי צו בעמערקען, אז דארטען איז גאר אנ׳אנדער וועלט, אינגאנצען נישט גלייך צו אלע אנדערע אייראפעאישע גרויסע שטעט—אנ׳אנדער הימעל, אנ׳אנדער זון און אנ׳אנדער קלימאט. נישטא אין לאנדאן קיין בלאהער הימעל, נישטא קיין העלע ליכטיגע זון. דער הימעל איז פערהילט מיט שמוציגען, שווארצען שלייער, די זון, ווען זי שיינט דורך, איז זי רויט, ווי א בוריק, דו קענסט איהר קוקען גלייך אין פנים אריין און זי פערבלענדט דיר נישט די אויגען.

און ווי די נאטור, אזוי זענען די הייזער אין לאנדאן — אלע טונקעל, פעררויכערט, אומעטיג; אלץ איז מרה־שחורה׳דיג. און ווי די נאטור, אזוי זענען די מענשען: שטרענג, קאלאמוטנע, ווי די וואסערן פון דעם בעריהמטען טייך טעמזע, וועלכער ווייזט אויס ווי א שמוציגער טייכעל, וואס גיסט זיך פאנאנדער פאר פסח פון דעם צושמאלצענעם שניי; און שטום־שטיל, ווי די פיש פון טייך, זענען די מענשען פון לאנדאן: מען רעדט נישט, מען רעשט נישט. א גאנץ אנדערע וועלט: דא הערט מען נישט דאס פרעהליכע לאכען, זינגען פון פאריז, דעם לעבעדיגען לוסטיגען געשפרעך פון די פראנצויזען; אלץ איז צירליך־מאנירלעך, ווי עס פאסט פאר א דושענטעלמען; אלץ איז געמאסטען און געוואוינט. מען שושקעט זיך איינער מיט׳ן אנדערען, און מעהר ווי די דריי ווערטער „פאגע“, „ביזנעס“ און „אלרייט“ קלינגט נישט שטארק אין אויער פון דעם פרעמדען, וועלכער פערשטעהט נישט די ענגלישע שפראך.

ווי דו פאהרסט אריין אין לאנדאן בעגעגענט דיר „א פאגע“ — א נעפעל, א געדיכטע פינסטערניש, א חושך מצרים. דו קענסט נישט ריהרען זיך פון ארט, ביז די „פאגע“ הויבט זיך נישט אויף. עס איז ממש „וימש חושך“. עס שטעלט זיך אפ די גאנצע בעוועגונג אין גאס, עס הערען אויף צו לויפען די טראמוואיען, די באסעס און די קארען, און אלע ווארטען מיט א יראת־הכבוד, ביז די „פאגע“ וועט אריבערגעהן. און דאן הויבט זיך אן די געוואלטיגע בעוועגונג, וואס דו זעהסט עס נישט אין קיין גרויסע שטאט אין גאנץ אייראפע, און ווען נישט דער הויכער פאליציימאן מיט זיינע ווייסע לאנגע הענטשקעס, וואס לייטעט די בעוועגונג, וואלט קיין מענש נישט דורכגעהן א לעבעדיגער א גאס פון סיטי, דאוור און אנדערע בעלעבטע גאסען, וואו דער פערקעהר איז גרויס. און פונדעסטוועגען טרעפט אלע טאג א סך קאטאסטראפעס מיט מענשען, וועלכע זענען אויף איין רגע נישט פארזיכטיג און ווילען דורכלויפען די גאס, נישט אין דער צייט, ווען דער פאליסמען דערלויבט. בעזונדערס טרעפט פיל אומגליקען אינדערפריה און פארנאכט, ווען די ארבייטער לויפען אין די פאבריקען צו דער ארבייט, אפילו דער פערקעהר אין די גאסען איז אנדערש, ווי אין דער גאנצער וועלט: מע זפאהרט און מען געהט אויף לינקס און נישט אויף רעכטס, ווי אומעטום.

דער ענגלענדער איז שטאלץ מיט זיין לאנר, מיט זיין שפראך און מיט זיין גאלד, ווען דו פאהרסט אריין אין סיטי, איז די ערשטע זאך, ציינט מען דיר אן אויף די „באנק אף לאנדאן“, וואו עס ליגט דער גאנצער רייכטום פון ענגלאנר, און וואס זעהט אויס פון דרויסען, ווי א גרויסע טורמע, גוט בעוואכט פון שומרים.

בייטאג ליגט אויף אלץ א חושך — עס גלאנצט נישט און שימערט נישט, ווייל עס העלפט נישט קיין פארבען און קיין פוצען, — אויף אלץ ליגט דער חותם פון די פאגעס, און אויף דער שטאט איז מקוים געווארען די ווערטער פון נביא, אין וועלכען די ענגלענדער גלויבען זעהר שטארק: „יום חושך ואפלה, יום ענן וערפל“, „לא יום ולא לילה“. אלץ איז אימפאזאנט, מאיעסטעטיש; און אפילו דער קעניג־פאלאץ, אויף וועלכען די ענגלענדער ווייזען אן מיט שטאלץ, און די מאנומענטען ארום איהם, וועלכע דערצעהלען די גבורות פון די ענגלענדער אין אלע דורות און אלע לענדער, דערוועקען נישט קיין ענטציקונג, נאר א שרעק, א געפיהל פון א גשמיות׳דיגען געוואלד, פון א רויהען כח, וואס שמירט איין מיט זיין קראפט די גאנצע וועלט אין פעסטע קייטען, און וואו דו זעהסט נישט קיין שפור פון ליכטיגקייט, פרייהייט און גייסטליכקייט. עס איז גאר נישט צו גלויבען, אז דאס איז די קולטורעלע ענגלאנד, די הערשערין פון דער האלבער וועלט קערפערליך און גייסטליך.... דאס אמת פרייע לאנר.

אינטערעסאנט און הערליך שעהן איז לאנדאן נאר ביינאכט. ווען מען פאהרט דורך פון אוועגר די אקספארד־סטריט און פיל אנדערע סטריטען, וועלכע לאנדאן פערמאגט אן א שיעור און אן א צאהל, ווערט מען ווי פער׳כישופט פון די שיינע, פראכטפולע בעלייכטונגען און פון די געוואלטיג גרויסע מאגאזינען, אין וועלכע מען זעהט בולט ארויס די אוצרות פון דער וועלט־שטאט לאנדאן, און די גרויסע עשירות, וואס דער ענגלישער פאלק פערמאגט, מיינער א בעקאנטער יוד, א גרויסער סוחר פון פאריז, האט מיר פערזיכערט, אז די גרעסטע פירמעס פון פאריז, וועלט־בעריהמטע געשעפטס־הייזער, זענען כקלפת השום געגען איינעם פון די צעהנדליגע טויזענדער געשעפטען, וואס געפינען זיך אין לאנדאן אויף אלע גרויסע סטריטען, און נישט אומזיסט קלינגט אין לאנדאן אזוי דאס ווארט „ביזנעס“. אזוינע ביזנעס ווי לאנדאן מאכט, מאכט קיין שטאט נישט אויף דער גאנצער וועלט. און נישט אומזיסט הערט מען אזוי אפט דאס ווארט „אלרייט“. אבער טראגט דעם פיהלט זיך אין לאנדאן א גרויסע ארבייטסלאזיגקייט, און די יאקעלעך (מיט דעם נאמען ווערען בעצייכענט די ארים עארבייטער אין לאנדאן) ליידען קעלט און הונגער און פערמאגען אפילו נישט קיין איבעריגע פעני צו קויפען א פייפער (א צייטונג) — און ער זיצט אפ פון אוועגר דריי שעה אין רעסטאראן ביי א גלאז קאפע, ביז ער לייענט נישט אויס אלע צייטונגען, אן וועלכע ער קען נישט לעבען.

דער ענגלענדער, ווי שטאלץ ער איז נישט אויף זיין פאטערלאנד, זיין שפראך און זיין קולטור, וועלכער וויל נישט וויסען פון קיין אנדער שפראך, הוץ זיין שיינע שפראך ענגליש, וועלכע איז, נאך זיין מיינונג, שענער פון דייטש און פראנצויזיש, בלייבט אבער תמיד אנ׳אינגלישמען און וועט פון קיינעם נישט לאכען אדער פעראכטען, ווען ער רעדט אויף אנ׳אנדער שפראך. בכלל איז ער טעמפעראמענטלאז, קאלטבלוטיג און רוהיג.

אמבעסטען איז דאס צו מערקען ביי די וואהלען, דעם אכטען מארט זענען פארגעקומען אין לאנדאן וואהלען אין שטאט־ראט. און ווי וואונדערליך שטיל און רוהיג זיי זענען דורכגעגאנגען אין פערגלייך מיט אונזערע שטעט! נישט קיין ווילדע רייסערייען אויף די מיטינגען, נישט קיין שרייענדע אויפרופען און זלזולים, ווי ביי אונזערע פארטייען— רוהיג, שטיל, אן היסטעריקע איז דאס צוגעגאנגען, און יעדער איז געגאנגען צו דער אורנע בעוואוסטזיניג. און טאמער האבען זיך איינגעפונען אין העקני־ראוד איינינע אנטיסעמיטען, וועלכע האבען פונאנדערגעשיקט צו די וועהלער פלוג־בלעטלעך, אז מען זאל צווייי פערזאגען נישט אויסוועהלען, ווייל זיי זענען איינשטימיג מיט יודען, האט מען די אויפרופען גלייך קאנפיסקירט, און די וועהלער האבען רוקא כמעט איינשטימיג אויסגעוועהלט די 2 קאנדידאטען. בכלל ווייסט מען אין ענגלאנר נישט פון קיין אנטיסעמיטיזם און יודען לעבען אין ענגלאנר בכלל און אין לאנדאן בפרט אלרייט און מאכען ביזנעס.

מ. רודאיעוו.

יואל מאסטבוים.

יצחק קאצענעלסאן

נאך 25 יאהר ליטעראַרישען שאפען

יצחק קאַצענעלסאָן — יואל מאַסטבוים, יואל מאַסטבוים וועגען יצחק קאַצענעלסאָן און אַזוי זאָל עס זיין!

עס זענען פערהאַנען אין לעבען מינוטען און קינסטלער פאַלען זיך אַרויף אויף די העלזער, ... קושען זיך טיף ביז טרעהרען, שטערט זיי נישט: זיי האָבען נעמען זייער ליבעס־ווירדיגען חוב.

אַ וואַרימער קוש איז פאַר מיר דער נאָמען קאַצענעלסאָן און נישט נאָר ער, נאָר דאָס אַלץ, וואָס עס איז פערבונדען מיט זיין פעדער; פון די יונגע מיט'ן קינדערישען חן אויסגעזאָגטע לידער ביז פערכטיגען עפיש־לירישען סוף „בגבולות ליטא“, ביז די שאַרפע איראנישע „קאַריקאַטורען“. ווי בולט שאַרף עס זעהט זיי דער ליריש־שטילער איראָניש־שאַרפער יצחק, „קאַריקאַטורען“!

אומעטום זענען זיי — ביי סוחרים, ביי מאַנו־פאַקטור־פאַבריקאַנטען, ביי גאַסען־מערלעך און גע־ליבטע מערלעך און פער'חלום'טע דיכטער, — שי־מעק, שימעק ער זעהט זיי, ער פיהלט זיי, שימעק — דער ליריש־איראָנישער יצחק!

דוד פרישמאַן האָט אַמאָל דאָס ביכעל „קאַרי־קאַטורען“ געהאַלטען אין האַנד און מיט דער שאַר־פער נאָז, אויף וועלכער עס זענען געזעסען די צוויי בלישטשערינע גלעזער פון זיינע ברילען האָט ער אַ ציטער געטאָן און אַ ציה געטאָן מיט די פלייצעס: דאָס הייסט איראָניע! דאָס הייסט קאָנען דאָס לע־בען, דאָס הייסט זיין אי ליריש ביז טרעהרען, אי שאַרף חוזק'דיג, אי טרויעריג!

אַ מערקווירדיגער גייסט — ציהט ער מיט די אַקסלען — לאָרן האָט שוין הצלחה, עס באַרט זיך אַ מענש אין שוואַרצע קוימענס און אין קינדער־שול־טומעל, און ער קוקט אַריבער מיט די אויגען איבער די פלייצעס פון מענשען, אָבער וואָס הייסט קוקען?! ער זעהט זיי! אוי, זעהט ער די מענשען קאַריקאַטורען! — שפרייזט פרישמאַן ווי זיין שטייגער איבערן צימער אַהין און צוריק — דערפון האָט יעדער עפעס פון אונז, אַ פיצעל, אַ שטיקעלע קאַ־ריקאַטור, אַ טראָפען כאָטש דערפון, לאָס איז ער, בלינד איז ער, דער טייערסטער רערעווירגסטער און זעהווירגסטער פון אונז!

און ער האָט מיר דאָס ביכעל אַריינגערוקט אין האַנד:

— אדרבא, זעהט, ווי אַ מענש שוועהט בלינדקייט טויבקייט און שטומקייט ביי געזונדע שטאַרקע מענ־שען!

יצחק קאַצענעלסאָן געהער צו די דיכטער פון וועלכעס ווערען דאָס לעבען קומט אַרויס, ווי פון אַ שטיל בעהאַלטען קוועלעכעל. ער דערמאָהנט נישט אין די שווימער, וואָס פּאַטשען אין וואַסער מיט די הענד אַבי מען זאָל הערען, אַז זיי זענען דאָ אַפּטמאָל... נאָרטעוועט ער איז וואַסער שטיל בעהאַלטען.

זיינע אינטימע לירישע לידער זענען פון דעם מין, וואָס שרייען נישט און רוישען נישט. דער שטילער לייכטער לירישער הומאָרפולער טאָן פליסט אַרויס פון דאָ און דאָרט אָהן משיח־זוכעריי און פראָבלעם־קוועטשעניש.

אָפטמאָל נאָר בעמערקסטו, אַז ער בעהאַלט זיך אויס פון דער קוואַטשעניש, און לאַכט זיך אויס אין דער שטיל.

יאָ, דער מייסטער פון „קאַריקאַטורען“ איז דער אמת'ער קינסטלער אויסצובעהאַלטען זיך פון וועלכע לעכערליכע סיטואַציעס.

אין דער לירישער ריכטונג קומט אָן אַ מאָרע און בראַווען גבאות פון שטימונגען, ריכטונגען און סתם באַר־קאָשעלעק דרדקעריי, נעהמט דער קאַ־ריקאַטורען־מאָהלער דעם גראָבען פּאַלטאָ מיט די קאַלאָשען, שטעלט אָן אַ מינע מעשה־סוחר, מעשה לעהרער אין אַ גימנאַזיע: נישטאָ מיך!

אָבער קאַצענעלסאָן'ס פעדער איז די פעדער, וועלכע שלאָפט נישט איין. זי שפּאַסט נאָר אַביסעל אָפּגעוואַרט אויפן פּלאַצען פון די אַלע מיני ליטע־ראַרישע ספּאַריקס און ריכטונג־מאַכער, און דאָס עכטע קומט ווידער אַרויס, שמעקעדיג איז דאָס עכטע — מיט טויזענדער שטילע סודות פון נאָט געשאָנקען שמעקט די עכטקייט!

„בגבולות ליטא“ דאָס איז אַ ליד אין פּראָזע, דערוועבט מיט ליטא'ס שטילען טרויער און יצחק קאַצענעלסאָנס שטימערישער לידער־ליריק.

אמת, אַז קאַצענעלסאָן סטאַרטעט זיך נישט צו מאַכען קיין עפּאָכען־ווערק, ער לאָזט עס איבער פאַר די יענינע „יונגער“, וואָס האָבען אונז אַמאָל געגעצט מיט בעווינגען בלאַסע פער'חלום'טע בת־מלכות און שלעפעריגע פּרינצעסינס (און האָבען זיך איצט נאָר געגעבען מאַכען אַ ושורנאַל, „עפּאָ־כע“) אָבער די שטילע ליבע צייט, וואָס מיר גע־דענקען פון ליטא, קלינגען אונז נאָך אין די אויערען. און פון „בגבולות ליטא“ קומען זיי אַרויס, און דער דיכטער, ווי ... ..., הערט זיך אַרויס־

געוויזען דאָ איינגאַנצען, אַט זענען די ליטווישע פּיי־נעלעך, אָט איז דאָס כמעט פעלד, און אָט גיט אַ בלישטש די שטילע ליטווישע ...

עס ציפּט עפּעס ביים האַרצען, ווען מען לאָזט זיך אַריין אין דער פּראָזאַ־ליריק, די פיהלסט באמת אַ וואַרם שטיק צייט אין יודישען לעבען.

מיט לעבען, זאָג איך, איז פיל קאַצענעלסאָנס צאַרטע פעדער. מען דאַרף זי פערשטעהען, נאָכ־געהען נאָך זי בלינד.

און איך גלויב באמונה שלמה, אַז אין דעם גרויסען גאַנצען בוך, וואָס הייסט יודישע ליטעראַ־טור וועט יצחק קאַצענעלסאָן זיין דער אמת'ער קעניג צווישען די געצעהלטע.

—:0:—

יצחק קאצענעלסאן

אתי'ס זוהן

א מזרח־מעשה'לע

איהר קינדער פון דעם מזרח, איהר זענט פון מזרח ווייט —
נאָר זיינע מעשה'לעך האָט איהר דאָך ליב צו הערען;
איין אַלטע מעשה'לע שוין פון אַ לאַנג פאַרפלאָס'נער צייט
און אַ פאַרגעסענער — זאָל אויפגעלעבט יעצט ווערען!

אָ ש ב א, דו לאַנד וואָס הערליך־שעהן, ווער איז דיר גלייך?
אויף דיינע בערג בעוויזען זיך די לייכטסטע אינדען
די זון פון הימעל נידערט און באָדט זיך אין דיין טייך —
נאָר וועה, דיין שעהנע קעניגין, זי האָט אַ זוהן אַ בלינדען...

וואו איז די קעניגין נישט אויסגעווען? וואָס האָט זי נישט געטאָן
נאָר קיינער עפענט נישט איהר יונגען פּרינץ די אויגען;
איין שיינער טאָג פאַרגייט, אַ שענערער קומט אָן —
איהר פּרינץ — זיין וועלט איז מיט אַ וואָלקען שוואַרץ פאַרצויגען.

איין טאָג פאַרגייט, אַ שענערער פאַרבייט איהם — קוקט און שווייגט!
כאַפּט אויף דאָס גליק נאָר שטיל און זאָל דער פּרינץ נישט וויסען
וואָס דער הימעל שענקט אייך און וואָס די ערד אייך צייגט —
און פון וועלכען ער וועט קיינמאָל, קיינמאָל נישט געניסען...

דערמאָנט זי זיך די מלכה: אתי! אַ גליקליכער געדאַנק!
אָ אתי, אַלטער צויבערער, צ י א י ז ע ר נ אָ ך ב י י ם ל ע ב ע ן?
אין פינסטערן קעלער ליגט ער שוין פערזינדיגט יאָהרען־לאַנג
יעצט זאָל ער איהם, דעם פּרינץ, דאָס ליכט פון הימעל געבען!

זי שיקט און ווערט געוואָר: ער לעבט! נאָר וויי, די פיס —
זיי דינען איהם נישט מעהר; ער בלייבט דערפאַר אין קעלער,
און ווער עס דאַרף זיין הילף, ער מעג זיין ווער ער איז,
דער ז אָ ל אַ ר אָ פּ צום אַלטען א ו נ ט ע ן... און וואָס שנעלער!

וו אָ ס ש נ ע ל ע ר, — ווייל דער אַלטער אתי איז שוין זעהר אַלט,
און אייביג לעבט דער אַלטער אתי אויך נישט... גיכער!
די קעניגין פון שבא זי איילט און שיקט איהם באַלד
דעם פּרינץ... אָ אתי, אתי וועט איהם העלפען זיכער...

ער האָט דעם שפרוך געזאָגט, דאָס וואָרט אַרויסגערעדט —
אָ, וואונדער! ס'האָט דאָס גרויסע גליק דעם פּרינץ געטראָפען
נאָר פינסטער איז אין קעלער, ע ר ז ע ה ט און ווייס נישט, אַז ער ז ע ה ט,
ער עפענט אויף די א ו י ג ע ן און ווייס נישט אַז זיי זענען אָ פ ע ן...

נאָר אתי — ער ג ע ד ע נ ק ט! ער האָט אַמאָל, אַמאָל געזעהן
די זון ביי טאָג און ביי דער נאַכט די לבנה און די שטערען;
און ער דערציילט דעם פּרינץ ווי אַלץ איז גרויס און שעהן,
דער פּרינץ, ער הערט און הערט און ווערט נישט מיד פון הערען.

און פּלוצלונג ווערט עס שטיל, פאַרשטומט האָט אתי'ס שטים,
ער איז געשטאָרבען פּלוצלונג. דער פּרינץ שטייגט אויף פון קעלער —
אַ ליכטיגע, אַ גרויסע זון לאַכט העל אַנטקעגען איהם —
„ווי העל! ווי העל! נאָר אתי'ס זון האָט מיר געלויכטען העלער!“

דער גט אין יוד. פאמיליען־לעבען

פון דער סעריע: „אַלטע יודישע מנהגים און טראַדיציעס“ פון א. ש. זאקס

.1

די לאַגע פון דער פרוי ביי די פרימיטיווע פאַרצייטיגע פעלקער איז נישט געווען וואָס מקנא צו זיין. די פרוי איז בעטראַכט געוואָרען נישט פאַר אַ מענש, וואָס האָט אַ רעכט צו לעבען און געניסען פון לעבען, נאָר אַלס אַ מיטעל, וואָס איז נויטיג אויפצוהאַלטען דעם מין און צו בעפרידיגען דעם מאַנ'ס ליידענשאַפטען. די פרוי איז געווען דאָס אייגענטום פון מאַן, וועלכער איז געווען דער הער און דער הערשער אין הויז און אין שבט. כל זמן די פרוי איז געווען יונג און שעהן, איז זי געווען אַ שפּילעכעל פאַר'ן מאַן; איז זי געוואָרען אַלט און איבערדריסיג, האָט דער מאַן איהר געקאָנט משלח זיין, פערקויפען, אויסבייטען און פשוט אַוועקוואַר־פען, ווי מען וואַרפט אַוועק אַן אומנוציגע זאַך. אַפילו ביי אונזערע אַמאָליגע עלטער זיידעס זענען די פרויען אַזוי געוואָרען בעהאַנדעלט, ווי עס איז צו זעהן פון אברהם אבינו'ס בענעהן זיך צו הגר'ן, וועמען ער האָט, אויף שרה'ס פערלאַנג, אַרויס־געטריבען צוזאַמען מיט איהר קליין קינד ישמעאל, וואָס זי האָט געהאַט פון איהם, פון אברהמ'ען נפש.

די פרוי איז געווען אינגאַנצען אָפּהענגיג פון דעם מאַנ'ס חסד, און צוליב דעם, פערשטעהט זיך, האָט זי שטענדיג געמוזט זוכען מיטלען ווי אַזוי איהם צו געפעלען און נישט אַרויסרופען זיין כעס, דאָס האָט ביי איהר מיט דער צייט אַנטוויקעלט אַ נכנע'קייט, אַ מין אונטערטעניגקייט, אַ בעגריף, אַז זי איז טאַקע אַ נידעריגערע בעשעפעניש פון דעם מאַן, וועלכער איז קליגער, געבילדעטער און פערשטעהט מעהר ווי זי, די אומוויסענדע פרוי.

די אַלטע יודישע געזעצגעבער פון דער ביבלישער צייט, פון זמן מתן תורה, זענען אויך ווייט געווען פון דעם געדאַנק, אַז די פרוי דאַרף זיין גלייכבערעכטיגט מיט דעם מאַן. זיי האָבען געגעבען

אַ סך מעהר פרייהייטען דעם מאַן, ווי דער פרוי, וועלכע איז געווען אַרומגעצוימט מיט אַלערליי בע־שרענקונגען, מיט גדרים, מיט אַ נעץ פון לא־תעשה'ס, אין וועלכע עס איז געווען אַ סכנה, אַ לעבענס־געפאַהר, זיך צו פערפּלאָנטערען.

אַ סך זאַכען, וואָס דער מאַן האָט געמעגט, האָט די פרוי נישט געטאָרט טאָן, פאַר אומטרייקייט אין פאַמיליען־לעבען, וואָס איז דעם מאַן אַפילו נישט געווען פערדעכענט פאַר אַ זינד, איז די פרוי גאַנץ אָפט געוואָרען בעשטראָפט מיט'ן טויט. „דער מאַן האָט אַ צווייטערינע מאָראַל“ — זאָגט אַלעק־סאַנדער דומא אין „מאָסיע אַלפאָנזו“ — „איינע פאַר זיך אַליין, און אַ צווייטע פאַר דער פרוי. איין מאָראַל, וואָס ערלויבט איהם פיהרען ליבעס מיט אַלע פרויען; און אַ צווייטע מאָראַל, וואָס ער־לויבט דער פרוי, אַלס בעלוינונג פאַר דער פריי־הייט, וואָס זי האָט אויף אייביג פערלוירען דורך דער חתונה, צו לעבען גאָר מיט איין מאַן“.

אָט די מאָראַל, אַז ער מעג און זי טאָר נישט, האָט אויך געהערשט ביי יודען, וועלכע האָ־בען אונטער די שטרענגסטע שטראָפען פערזאָגט אַן אשת־איש צו פערקעהרען מיט אַנדערע מענער. דאָס האָט זיך גערעכענט פאַר אַ שרעקליכען פער־ברעכען געגען דער ריינקייט פון דער פאַמיליע, וואָס איז, אגב אורחא, געווען אַ ווינקעל־שטיין אין דעם גאַנצען סאָציאַלען לעבען פון יענער צייט.

אויב דער יודישער דין האָט די פרוי גע־שטעלט אַ סך נידעריגער פון דעם מאַן, האָט ער, לכל הפחות, שוין אין די גאָר אַלטע צייטען, זיך גערעכענט מיט איהר ווי מיט אַ מענשען, וואָס פיהלט, האָט איבערלעבונגען, האָט פריידען און ליידען, האָט געוויסע פּסיכאָלאָגישע בעדערפענישען צו בעפרידיגען. עס איז גענוג צו דערמאָהנען דעם דין פון דער תורה, אַז דער מאַן איז מחויב צו געבען דער פרוי שארה, כסותה ועונתה.

ריקטירט פון דעם זעלבען געדאַנק, אַז די פרוי האָט אַ רעכט צו פרידענצושטעלען אַ רייה סעקסועלע נאַטור־פערלאַנגען און אינסטינקטען, האָט דער יודישער געזעצגעבער ערלויבט דעם גט.

דער גט איז איינגעפיהרט געוואָרען נישט פון דעם מאַנ'ס וועגען. נאָר צו שיצען די מענשליכע רעכט פון דער פרוי, דאָס האָט מען אַרויסגעגעבען דער פרוי אַן אַפּיציעלען, כרין וכרת, כתב, אַז זי

איז פריי, נישט פערהייראַט, האָט אַ רעכט חתונה צו האָבען און איז נישט אונטערגעוואָרפען די שטרענגע שטראָפען פון אַן אשת־איש.

דער גט, וואָס ווערט אין חומש אָנגערופען „ספר כריתות“ (שיידונגס־שיין, שיידונגס־דאָקומענט) האָט געמוזט געגעבען ווערען דער פרוי אין האַנד אַריין. אַ נישט האָט ער נישט געהאַט קיין געזעצ־ליכען ווערט. די פרוי האָט געמוזט האָבען אַ דאָקו־מענט צו ווייזען, אַז זי לעבט שוין נישט מעהר מיט איהר פריהערדיגען מאַן, און אויב זי קומט אַריין אין אַ געשלעכטליכען פערקעהר מיט אַן אַנדערען, בעגעהט זי נישט קיין פערברעכען.

דאָס קריסטענטום האַלט די הייראַט פאַר אַ גאָט־זאַך, פאַר אַן אייביגער הייליגקייט, וואָס טאָר קיינמאָל נישט ווערען פערשוועכט. דער חתונה־בונד, אויב ער איז שוין געשלאָסען, טאָר נישט אָפּגע־קניפּט און לויז ווערען אויפ'ן גאַנצען לעבען. אַן אויסנאַהם ווערט געמאַכט. ווען די פרוי איז צולאָ־זען און פיהרט אַן אומנמאָראַליש לעבען פון זנות. קוים זענען נישטאָ קיין בעווייזען פון זנות־חטאים, פון אומנמאָראַלישער אויפפיהרונג, מוז דאָס פאָר־פאָלק זיין געבונדען צוזאַמען. מעגען דער מאַן און ווייב זיין אָפּגעפרעמדט איינער פון אַנדערען, מע־גען זיי נישט האָבען איינער צום אַנדערען קיין שום נייגונגען, מעגען זיי זיך איינער דעם אַנדערען נישט קאָנען פערטראָגען — זיי מוזען בלייבען צו־זאַמען ביז'ן טויט. אַזוי איז די מאָראַל פון קריס־טענטום.

דאָס יודישע געזעץ שטעלט דעם לעבעדיגען מענשען העכער פון פערגליווערטע אינסטיטוציעס און אייביגע אָפּמאַכען. דאָס יודענטום איז בכלל מעהר פאַר פערזענליכער, אינדיווידועלער פרייהייט, איידער דאָס קריסטענטום. אויב דער מענש איז נישט גליקליך אין זיין פאַמיליען־לעבען, אויב ער פיהלט זיך איינגעפּרעסט אין ענגשאַפט, מעג ער זיך פון דעם בעפרייען. אַזוי פּסק'ענט דאָס יודישע געזעץ. איז אַ מענש אומגליקליך מיט זיין צווייטער העלפט, מעג ער זיך מיט איהר שיידען.

געוועהנליך דאַרף אַפילו פון יודישען שטאַנד־פּונקט אַ גט נישט אָנקומען לייכט. עס טאָר אויך ווייכטיגער שריט נישט געמאַכט ווערען איבעראייליג. סתם אַזוי אָפּ'גט'ן אַ ווייב און איהר משלח זיין ... אַ ..., אָט אַזוי ווי מען האָט געטאָן בעפאָר מתן־תורה — טאָר מען נישט. עס מוז זיין אַ מאָטיוו, אַן אורזאַך פאַר אַ גט. דער מאַן קען נאָר דעמאָלט אָפּ'גט'ן זיין ווייב, אויב ער האָט אין איהר געפונען אַ פגימה, אַן ערוה דבר.

דער יודישער דין האָט אויך געמאַכט אַלער־ליי שוועריגקייטען פאַר אַ גט, אום דער מאַן זאָל

דער טאנץ ארום גאלדענעם קאלב

ראמאו

אין דער „טעאטראלקע" האט עס געקאכט, ווי אין א קעסעל, עס איז שוין געווען שפעט אין אווענד, און דער עולם נעכט האט געהאלטן אין באמע ברען פון טאנץ.

אין דער לופט איז געשטאנען א געדיכטער נעפעל פון דעם רויכערן, און די קלאנגען פון דעם דזשעז־ארקעסטער האבן רוסיג אפגעשלאגן אין באלקען און נאך שווערער און געדיכטער געמאכט דעם נעפעל.

עס איז געשטאנען א ווירוואר פון קולות, פון תאוה'דיגע געלעכטער'ס, פון פרויען אויסגעשרייען, א געקלימפער פון גלעזער.

לייכט, איז צארטען זיידענע אנגעטוענע פרויען האבן ארויסגעציטערט זייערע היציגע זאטע קערפערס פון די קליידער, און ס'האט געמאכט דעם איינדרוק, אז כמעט איטליכע פון זיי איז גרייט אריינצופאלען אין די ארעמס פון דעם ערשטען בעסטען מאנספערשוין.

שוין נישט נאר די אויגען, נאר די גופ'ים האבן געזאגט איינער צום אנדערן, זיך געצויגען אין פערבעהאלטענער ליידענשאפט, און איטליכע בעוועגונג האט אנגעזאגט דעם מין פרייד און גליק, וואס ענטשטעהט מיט'ן רויך און שכרות, און ענטרינט מיט איהם.

צווישען דעם היבשען עולם האט זיך בעזונדערס אויסגעטיילט אין יונגערמאן, וואס האט מיט זיין אנדערשרינקייט נישט געמאכט דעם איינדרוק פון א דורכשניטליכען לארזער מענש, און דאס האט זיך טאקע געווארפען ספעציעל אין די אויגען, ער איז געווען הויך־געוואקסען, שלאנק, און דאס פנים זיינס האט געטראגען בולט'ע סימנים פון אינטעליגענץ, דרייסטקייט און ענערגיע.

געזעסען איז ער אפגעזונדערט אליין ביי א טישעל, און אויפמערקזאם געקוקט פאר זיך. זיין ערנסטער אויסזעהן האט געקאנט בעקומען קנאפען צוטרוי ביי אזעלכע פרויען, וואס פלאנטערן זיך אפט אין נאכט־לאקאלען און זוכען צייטווייליגע קאנטשאפט נישט מעהר, ווי אויף איין נאכט.

ער האט עפעס א לענגערע צייט, פערטראכטערהייד געקוקט אין איין פונקט, און פלוצים גיטמוטיג א שמייכעל געטון צו זיך:

— נאר איין שמייכעל פון מזל, און איך בין אין דער ארדענונג!

נאהענט לע'ם איהם איז אויך אליין ביי א טישעל געזעסען א יונגע פרוי, און פאמעלעך געטרונקען שווארצע קאווע.

דער יונגערמאן האט זיך גוט איינגעקוקט אין איהר.

ניין! ער האט זי נישט געקענט. ער איז געווען איבערצייגט, אז לעת עתה האט ער זי אין ערגיץ נישט בעגעגענט.

פארוואס אבער האט איהם עפעס פלוצים ארומגענומען אזא אומרוהיגקייט? אפשר האט עס איהר שענקייט אויף איהם אזוי געווירקט?...

ער האט זי בעטראכט פון קאפ ביז די פיס — די פיס האבן לענגער פערהאלטען זיין בליק — און ער האט בעמערקט, אז לע'ם איהר טישעל, אויף דער ערד ליגט א בוים־פארטפעל.

דער יונגערמאן האט א ציטער געטון, זיך אויפגעהויבען פון זיין פלאץ, און איז צוגעגאנגען צו דער יונגע דאמע.

— איהר ערלויבט?...

די דאמע האט איהם פריינדליך אפגעמאסטען מיט איהרע אויגען — אויך זי האט איהם דאך שוין געהאט פון פריהער בעמערקט — און א שמייכעל געטון.

דער יונגערמאן האט זיך אהעקגעזעצט און אהן שהייות, אהן צערעמאניעס א זאג געטאן:

— איך מיי זאייך דא נישט איצט איינלאדען צום טאנץ... מיר רוכט זיך אבער, אז מיר קאנען זיך איינער דעם אנדערן זעהר פיל זאגען!

— וואס הייסט? — האט זיך די יונגע דאמע פערוואונדערט — אויף וויפיל איך געדענק...

— יא, איהר ווילט זאגען, אז מיר קאנען זיך נישט? זעלבסטפערשטענדליך! אבער, ווירער גערעדט, קאנען מיר זיך שוין פון לאנג! אויב איהר וועט בעקומען צוטרוי צו מיר, וועט איהר בקרוב טראכטען פונקט אזוי, ווי איך!

— היט זיך, ליבער הער! איך האב דעם איינדרוק, אז איהר זענט זיך שטארק טועה.... איך בין, ווייזט אויס, נישט פון יענע פרויען, וואס איהר זוכט...

— און איך בין, פונקט פערקעהרט, אז איהר אזא, פון וועלכער איך טרוים שוין פון לאנג! אט וועל איך אייך דערצעהלען, וואו איך האלט אין דער וועלט! איך טו עס דערפאר, ווייל פון ערשטען בליק אן האב איך צו אייך דעם פולסטען צוטרוי! אלזא, איך בין איצט אלט בסך הכל דרייסיג יאהר. איך האב געענדיגט א מיטעלע־שולע, דערנאך געווען אין אוניווערסיטעט. די וויסענשאפט האט זיך צו מיר נישט געקלעבט, און איך צו איהר — אויך נישט, אזוי אז מיר האבען זיך ביידע פריי געלאזט... מיין פאטער, זאל ער האבען א ליכטיגען גן־עדן איז שוין געשטארבען, ער איז געווען א גרויסער סוחר, און פאר'ן טויט האט ער באנקראטירט. און דער מוטער מיינער האט זיך נאך דעם פאטער'ס טויט אפגערופען די אמאליגע ליבע צו א פריילירינגען פאסט־בעאמטע, און זי איז מיט איהם אוועק. איך האב געהאט א שוועסטער, האט איהר אויך געצויגען אין לינקע דרכים, און זי איז געווארען א נאכטען־מיידעל. ביי מיר איז נאר אויסגעבליבען ירושה דעם טאטענס א גילדענער זייגער, עטליכע בריליאנטען פינגערלעך, אביסעל מעבעל — האב איך עס פערקויפט און אפגעלעבט פאר'ן געלד זעקס חדשים. פערדינען אויף א כשר'ען אופן פרנסה קאן איך נישט, און, אזוי ווי איהר זעהט מיך איצט האב איך קוים צו בעצאהלען פאר'ן ביר, וואס איך האב אויסגעטרונקען ביי יענעם טישעל.

די יונגע דאמע האט געווארפען א בליק אויף דעם יונגנמאן. זאגנ אבער האט זי גארנישט געזאגט.

דער יונגערמאן פון זיין זייט האט דערווייל א שיקעל געטון אויפ'ן פארטפעל, וואס איז געלעגען אויף דר'ערד, און רוהיג פארטגעזעצט ווייטער:

— מיין ליידענשאפט — האט ער געזאגט — מיין גרעסטער חלום איז רייך צו ווערען, דערשלאגען זיך צו א גרויס פערמעגען, אבער ווי אזוי דערגרייכט מען עס? פאר מיר, כדי איך אייך זאגען, זענען אלע מיטלען כשר! איך בין, פערשטעהט איהר מיך, א געניטער מענש, א מענש, וואס האט שוין א סך ארורכגעמאכט אין לעבען. דערגרייכען צום ציל איז פאר מיר נישט אזוי שווער, נאר אלץ אלץ ארורכצומאכען איז פאר מיר נישט קיין ענין. איך דארף דערצו האבען א פרוי... וואלט איהר געוואלט זיין אט די דאזיגע פרוי, וואס איך בעדארף צו האבען?... קאנען אייך, ווי געזאגט, קאן איך נישט, נאר איך פיהל און חיים אבער זעהר גוט, וואס איהר זענט פאר מיר ווערט! אגב זענט איהר דאך אויך נישט רייך...

— יא, איך בין נישט קיין רייכע, אבער דאס ארט מיך ווענינ.

— מיט'ן דלות מאכען שלום בלויז אפגעלאזענע, פאסיווע ברואים!

— און אויך פעסטע מענשען! — האט די דאמע צוגעגעבען.

— גערעכט, וואס גערעכט הייסט, אבער עשירות איז א געוועהר, וואס איז א סך ווערט, ווען עס פאלט אריין אין די ריכטיגע הענט... און איך... איך האב דעם איינדרוק, אז מיר זענען בעשאפען געווארען פון גורל צו שוועבען הויך! פארוואס זשע זאלען מיר פוילען און גארנישט טון!

ווען דער יונגערמאן האט ארויסגערעדט די דאזיגע ווערטער, האט ער זיך איינגעבויגען און אויפגעהויבען דעם פערלוירענעם פארטפעל.

— א טשיקאווע זאך! — האט ער א זאג געטון — א פארטפעל נאר! לאמיר נאר אקארשט א קוק טון, צי ס'איז אין איהם עפעס פאראן! בנאמנות, איך האב הארץ־קלאפעניש.

(פאטזעצונג—זונטאג)

דזשעז און אנטיסעמיטיזם / א בריף פון ווין

אונזערע ווינער אנטיסעמיטען האבען שוין לאנג נישט געהאט פאר וואס זיך צו טשעפען צו יודען. זיי זענען א קורצע צייט ממש געזעסען אהן א שטאך ארבייט. דאס האט זיי משמעות געקרענקט. ווארום וואס פאר א לעבען איז עס, אז מען קען נישט שטורמען געגען יודען?

האט זיי דאס גליק עפעס צוגעשיקט און זיי האבען זיך אן דעם אנגעכאפט ווי אן אן אבן טוב.

אין דער ווינער שטאט־אפערע האט מען אויפגעפיהרט א נייע אפערע אונטערן נאמען „דזשאני שפילט אויף" פון וועלכער ערנסט קרענעק איז דער קאמפאזיטאר.

די ליברעטא איז אזעלכע, אויף וועלכע מאראליסטען קענען געפינען וואס אויסצוזעצען. האבען די האקענקרייצלער מיט אמאל זיך א ווארף געטאן אויף דער דאזיגער אפערע.

ערנסט קרענעק איז א טשעך און האט מיט יודען קיין שייכות נישט. ביי די האקענקרייצלער איז ער אבער באלד געווארען א יוד און עס איז אויף אזא אופן באלד אויפגעשוואומען א פראגע פון „יודישע מוזיק" וואס „פערדארבט" יחסנא לצלן די פרומע און גוטע קריסטען און מען האט צוליב דעם אנגעהויבען אטאקירען יודען.

איך זאג „אטאקירען" און דאס מיינט טאקי שלאגען בפועל ממש, ווארום קיין יוד איז נישט זיכער געווען פערביי צו געהן די אפערע. די האקענקרייצלער האבען אפילו אנגעהויבען שטערען די פארשטעלונגען אין דער אפערע. זיי האבען אריינגעווארפען טרעהרען־בומבעס און פערשפרייט פערדס, פון וועלכע דער עולם האט אנגעהויבען ניסען. ווי אלע וואלטען זיך מיט אמאל פערקיהלט.

די פאליציי, האט גאר נישט געשוויגען און די האקענקרייצלער האבען געקראגען זייער חלק. עס בלייבט נאך אבער צו זעהן, אויב זיי וועלען זיך אפשרעקען און אויפגעבען זייערע בויאנסקע שטיק.

זאגען דארף מען דא, אז די אויבענדערמאנטע אפערע, איז אייגענטליך נישט מעהר ווי א גראמיש פון אפערעטע, און דערצו שלעכטע אפערעטע, און וואס מען רופט „רעוויאו". זי איז געשפילט געווארען איבער גאנץ דייטשלאנד און קיינע אנטיסעמיטישע דעמאנסטראציעס זענען דארט נישט פארגעקומען.

עס דארף אויך דערמאנט ווערען, אז די „נייע פרייע פרעסע", וועלכע קען פאקטיש פערעכענט ווערען פאר א יודישע צייטונג, הן בנוגע די ארויסגעבער און הן בנוגע די לעזער, האט די אפערע ארונטערגעריסען גלייך פון אנפאנג אזוי, אז מען האט בשום אופן נישט געקענט זאגען, אז יודען האבען וועלכע עס איז שייכות מיט איהר. פאר די אנטיסעמיטען איז עס אבער אלץ נישט געווען קיין תירוץ.

פאר זיי זענען די יודען געווען פעראנטווארטליך פאר אלץ און נעה טו זיי עפעס.

וואס איז שייך די אפערא גופא, וואלט „דזשאני שפילט אויף" קיינמאל נישט געזעהן די ליכטיגע וועלט, ווען נישט פאר דער דזשעז־משוגעת, וועלכע האט אויך אנגעשטעקט איירָאפא.

די אפערע בעשטעהט פון עלף סצענעס, די ערשטע צייגט ווי מאקס, א קאמפאזיטאר, בעקענט זיך מיט אניטא'ן, אן אפערא־זינגערין בעת זיי קלעטערען אויף די אלפען־בערג.

אין דער צווייטער סצענע געזעגענט זיך אניטא מיט מאקס'ן פאר איהר אפרייזע נאך פאריז.

די דריטע סצענע קומט פאר אין קארידאר פון א פאריזער האטעל. אט אין דער דאזיגער סצענע בעגעגענען מיר זיך צום ערשטען מאל מיט'ן „העלד" פון דער אפערע, דער נעגער דזשאהני, וועלכער לויפט נישט נאר נאך אלע פרויען נאר וויל אויך ווערען דער בעזיצער פון א פידעל, וואס געהערט צו דעם באלקאנישען ווירטואז — דאניעלא.

אין דער צייט, וואס אניטא און דאניעלא געפינען זיך אין שלאף־צימער. גנב'עט דזשאהני דאניעלא'ס פידעל.

אין דער נעכסטער סצענע הערען מיר א דזשעז־ארקעסטער דעם טאן פון זיין איינגענער פידעל, אויף וועלכער דזשאהני שפילט.

דאניעלא ברענגט פאליציי און באלד ווערט א יאגד אויף דזשאהני'ן אוועקצונעהמען די גע'גנב'עטע פידעל.

דא פאסירט אבער וואס דורך א טעות ווערט ארעסטירט מאקס, אניטא'ס געליבטער, אנשטאט דער נעגער דזשאהני. דאס פאסירט אויף דער איזענבאהן סטאציע. א צוג קומט אן און דאניעלא, אין טומעל, פאלט ארונטער אונטערן צוג. דזשאהני כאפט א פאליציי־אויטאמאביל און אנטלויפט. אניטא און מאקס זענען איצט צוריק פעראייניגט און באלד ווערט דער זייגער פון דער סטאנציע פערוואנדעלט און א גלאבוס (ערד־קוגעל) און מיר זעהען דזשאהני'ן זיצען און שפילען דזשעז.

אט דאס איז דער ווילדער, פלאנטער פון דעם סוזשעט.

פערשטעהט זיך אז דארט קומען פאר פערשידענע דזשעז־שפילען, טענץ און וואס איהר ווילט נאר אליין.

עס איז צווייפעלהאפט אויב אין אן אנדער צייט וואלט אזא משוגע'דיגע זאך געקענט אויפגעפיהרט ווערען אין דער ווינער אפערע. איצט איז אבער אלץ מעגליך, עס איז אפילו מעגליך, אז צוליב אט דער דאזיגער פערזעהעניש זאל מען אין ווין שלאגען יודען כאטש יודען האבען מיט דעם קיין שייכות נישט.

ל. ש—ט.

זיך מיט איבערלייגען און נישט האנדלען אנטערן איינפלוס פון מאמענט. האט דער יודישער געזעצגעבער איהם געווארענט, אז אויב ער וועט שפעטער וועלען חרטה האבען, וועט שוין זיין צו שפעט. נישט אלעמאל קען מען צוריק חתונה האבען מיט דער גרושה. אויב איינער גט'אט זיין ווייב און זי האט נאכדעם חתונה געהאט מיט אן אנדערען, טאר זי שוין מעהר קיינמאל צוריק נישט חתונה האבען מיט'ן מאן, פון וועלכען זי האט געקריגען א גט. א כהן טאר איבערהויפט נישט חתונה האבען נאך אמאל מיט זיין גרושה, אפילו ווען זי האט נאך נישט געלעבט מיט אן אנדערען מאן. התראות און מניעות זענען געווען גענוג. אבער דער יודישער דין האט געגעבען דאס פאר־פאלק א מעגליכקייט זיך פאנאנדערצוגעהן, אויב דאס צוזאמענלעבען איז געווארען אומערטרעגליך.

דער קריסטליכער אסקעטיזם, די פרישות, דאס פטורגען זיך פון עולם הזה, איז נישט געווען אין הסכם מיט דער מאראל פונ'ם אלטען יודענטום, וואס האט יא געהאלטען פון לעבענס־גענוס און לעבענס־פרייד. דאס קריסטענטום האט געהאלטען אז די איצטיגע וועלט איז נישט מעהר ווי אן איבערגאנגס־צייט. א דערווייליגע וועלט, וואו מען געפינט זיך אויף אפלעגער און מען קאן איהר דעריבער אפ־פטר'ן מיט שיה־פיה. כדי צו קומען אן אויסגעלייטערטער. א ריינער אויף יענער וועלט, וואס איז דער עיקר, דער תכלית פונ'ם מענש, דאס אמאליגע יודענטום האט געהאלטען, אז די איצטיגע וועלט איז אויך א וועלט און דער מענש איז נאר נישט מחויב צו אונטערדריקען זיינע אינסטינקטען, ליידענשאפטען, נייגונגען און פערלאנגען. די פאמיליע — לויטן אונז דער אלטער יודישער דין — איז געווים א היילינע אינסטיטוציע, אבער אויב מאן און ווייב לעבען נישט בשלום, און דאס צוזאמענלעבען ווערט פון א ברכה א קללה, דארף געפונען ווערען א מיטעל ווי אזוי זיך צו בעפרייען פונ'ם פאמיליען־גיהנום. עס איז צוליב דעם בעשאפען געווארען דער שיידונגס־דאקומענט, דער גט.

—:O:—

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן און לאמשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, tel. 47-67.
ספעציאליסט פאר קינדער- און אינערע קראנקה.
בעהאנדלונג מיט קינסטליכע בערגזון-בעשטראהלונגען (קווארץ-לאמפען). נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

הומאר — דער קונדרס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפציגעל

דער פריהלינג איז שוין דאָ...

פריהלינג איז שוין אָט־אָ־דאָ,
מיט די פרישע ווינטעלעך:
ס'שמעקט שוין מיט „ווישניאָווע"
מיט די ליבע ראַטשעלעך...

פריהלינג איז שוין אָט־אָ־דאָ,
ער קומט מיט צער און צאָרן:
ס'הויבט זיך אָן די אַלטע קלאָג,
וואו דאָס ווייב וואָל פאָהרען?—

אין זאַקאָפּאַנע, צי אין קריניץ
ים אָדער יבשה? —
און רופט איהר זיך אָן אַ וואָרט,
גלייך פליהט: גזלן! רשע!....
(און אַמאָל פליהט נאָך עפּעס....) ל—ר.

——:o:——

א לאָדזער אשת חיל.

אַ יונג דערצעהלט, אַז ער האָט אַ ווייב, וואָס האָט געוואַלדיגע מעלות.

1) אַ גוטען זכרון: — זי שילט אַ גאַנצען טאָג און חזר'ט נישט איבער צוויי מאָל איין קללה;

2) אַ ווייטען קוק: — זיצענדיג ביי זיך אין שטוב אויפ'ן ערשטען שטאָק זעהט זי, וואָס ס'קאָכט זיך אין טעפּעל ביי דער שכנ'טע אויפ'ן פערטען שטאָק;

3) חוש־הריח: — זי דערשמעקט, ווען איך האָב אַ פּאָר גילדען אין קעשענע;

4) געהער: — אַז איך קום אַ היים 5 פאַר־טאָג און געה אַריין אין שטוב אין די זאָקען, דער־הערט זי באַלד;

5) פערשטאַנד: — אַז איך געה אַריין אין דער קיך און כאַפּ אַ שמועס מיט דער קעכין, פער־שטעהט זי באַלד וואָס איך האָב מיט איהר געדע־ט...

פילאזאפיע פון א לאָדזער פרוי.

עס זענען דאָ מענער, וואָס האָבען אונז ליב, מענער וואָס האַסען אונז, מענער וואָס גלוסטען אונז, מענער וואָס זענען בייז אויף אונז, מענער וואָס שלאָגען אונז, מענער וואָס בעגעהן זעלבסט־מאָרד צוליב אונז.

עס זענען דאָ נאָך פערשידענע מענער. נאָר מענער וואָס זענען גלייכגילטיג צו אונז, זענען נישטאָ.

*

מענער גיבען אונז געלד: 1) צוליב פליכט, 2) אויס מורא, 3) אויס רומהייט, 4) ווייל זיי ווילען אונז בעזיצען, 5) ווייל זיי ווילען פון אונז פטור ווערען, 6) כדי מיר זאָלען נישט נעהמען ביי אַנדערע מענער, 7) ווייל מיר מאָהנען.

פון אויסלענדישען מארק.

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

מעקסיקאַנער זיטען.

אין אַ מעקסיקאַנער שטעטעל איז געזעסען אַן'איקס־מאַנט, וועלכער איז פער'משפּט געוואָרען צום טויט. בעת דער זעהונג האָט איהם זיין פרוי איבערגעגעבען, אַז נאָר אַ בעגנעדיגונגס־אַקט פון פּרעזידענט קען איהם ראַטעווען פון דער תליה.

— אָבער ווי אַזוי קומט מען אָן צום פּרעזידענט? — האָט די פרוי געיאָמערט און געבראָכען מיט די הענד.

— פערליר נישט די האָפנונג, — רופט זיך אָן דער מאַן און גיט אַ געשריי הויך אויפ'ן קול:

— האַלאָ, ה' פּרעזידענט, וואָס הערט מען מיט מיין בעגנעדיגונג?

— ערלעדיגט! — ענטפערט די שטימע פון פּרעזידענט וועלכער איז געזעסען אַלס אַרעסטאַנט אין דער צווייטער קאַמער.

אויף אַ לעקציע פון רעליגיע.

דער פּאַסטאָר ערקלערט די קינדער דאָס אָרט פון דער עוואַנגעליע, וואו עס ווערט געזאָגט, ווי שווער עס איז פאַר אַ גביר אַריינצוקריגען זיך אין הימעל אַריין.

דער קליינער דזשעם רייסט איהם איבער:

— דאָס איז אמת ה' פּאַסטאָר, אָבער נאָך שווערער איז פאַר אַן'אָרימאַן צו לעבען אויף דער ערד.

אַ מיספערשטענדניש.

אַ יונגער מאַן קומט צו אַ דאָקטאָר אין די אויפ־נאַהמ שעה'ען.

— טוט אייך אויס. — זאָגט צו איהם דער דאָקטאָר אומגעדולדיג.

— ענטשולדיגט, ה' דאָקטאָר, — בעמערקט דער יונגערמאַן נישט דרייסט, — איך האָב נאָר געוואָלט בעטען די האַנד פון אייער טאָכטער.

— נו, דאַרפט איהר זיך דאָך אוודאי אויסטאָן!

——:o:——

לאַנגווייליג.

לאַנגווייליג איז אונזער שטעטעל,
ס'גייען שטיל די גרויע טעג...
קוים מען זעהט אַרום זיך, איז שוין
נאָך אַ לאַנגע וואָך אַוועק.

נאָך אַ וואָך און נאָך אַ חודש —
נישט מען אַרבייט, נישט מען רעדט.
שטיל און שלעפּריג — אין דער קהלה,
פאַרטיג איז דער שטאָט ביודזשעט.

מאַכט זיך שוין אַ שטיקעל מאָרד'ל,
רעדט מען אָפּ אַ שטיקעל צייט.
און די מערדער זענען אפשר
אין דער נאָהענט – ביי דער זייט...

זוכען זוכט מען אויף פאַמעליך,
קוים עס גיט זיך, וואָס אַ ריהר...
און די זאָרגען, שטייער־זאָרגען
וואַקסען נעבעך אָהן אַ שיעור!

איי, איז לאַנגווייליג אין שטעטעל!
נישט מען ווייזט די שווארצע קונץ,
נישט די ערד ביי אינז עס ציטערט,
נישט מען פליהט אַריבער אונז...

לאַנגווייליג דו ביזט מיין היימשטאָט,
סיי בייטאָג און סיי ביינאַכט.
וואָלט דער אייבערשטער, דער טאַטע,
נייע וואָהלען כאָטש געמאַכט!

א — א.

אויך זיי מאכען א וועה = געשריי.

בעריכט פון דער פּראָטעסט=פערזאַמלונג אין סוחרים פעראיין.

ס'איז ערשינען אַ נייער „אָקולניק" וועגען „אַבראַטאָווע"־שטייער. לויט דעם ראַונגען „אָקול־ניק" דאַרף מען צאָהלען „אָבראָטאָווע" פון דרעהען מיט דער צונג, דרעהען אַ ספּאָרעק, דרעהען מיטן שטעקעלע אויף דער בערזע, דרעהען וועקסלען, דרעהען די קאַטאַרינקע, דרעהען די קאָרבע, דרע־העןדי מלבושים אויף דער אַנדערער זייט, דרעהען מיט'ן נאָז, דרעהען די פּאות, דרעהען הברלות, דריי־העןדעם נרענער, דרעהען מיט דער כפּרה און אַנדערע דרעהעכצער.

צוליב דעם איז אין סוחרים־פעראיין פאָר־געקומען אַ גרויסע פּראָטעסט־פערזאַמלונג פון סוח־רים פון אויבענדערמאָהנטע בראַנזשעס. איינער פון די רעדנער, לויט'ן פאַך אַ ספּאָרעק־דרעהער האָט דערביי געהאַלטען פאָלגענדע רעדע: מ'האָט אַרויפ־געלעגט „אָבראָטאָווע" אויף מיין ספּאָרעק־דרע־הען אין אַזאַ סומע, אַז ווען איך זאָל אַפילו דרעהען די קאָרבע נאָך 10 טויזענד מאָל מעהר קען איך די סומע נישט צונויפשלעפּען, ווער איז דאָס די „ושעטשאָנאַווטשאַ קאָמיסיע" פון ספּאָרעק־דרע־הערייי? וואָס ווייסען זיי פון האָבען פרנסה פון ספּאָ־רעק־דרעהען? וואָס ווייסען זיי דען פון דעם, אַז פון מיליאָנען זלאָטעס אָבראָטעןאין דעם פאַך האָט מען נישט קיין ברויט צו עסען, אָדער נעהמט למשל דאָס פאַך פון דרעהען מיט'ן שטעקעלע אויף דער בערזע? וויפיל „אָבראָטען" מאַכען מיר מיט'ן שטעקעלע ביז מיר זעהען אַ גראָשען פאַר די אויגען אַז די „שאַצונקאָווע קאָמיסיעס" דאַרפען בעשטעהען פון לויטער מענשען פון אונזערע פאַ־כען און דאַן וועט מען אונז ריכטיג אָפּשאַצען און יערען צוצאָהלען אויף פרנסה. דאָס איז אונזער ערשטע פאָדערונג און פאַר איהר מוזען מיר קעמ־פען ביז צום אָפּשטעלען פון אונזערע געשעפטען און נישט פערנעהמען זיך מיט אונזערע פרנסות.

למך.

——:o:——

מען האט זיי געשאצט...

זיי גיבען זיך איבער די סודות פון זייער אומזאַץ.

א גערעכטע טענה צו „טאָז".

פאר וואָס ווערען נישט געהיילט אַ רייה קראַנקהייטען?

די גענעראַל־פערזאַמלונג פון „טאָז" איז גע־ווען זעהר אַ שטורמישע, דער בעריכט האָט נישט צו פרידענגעשטעלט די פערזאַמעלטע, די רעדנער האָ־בען אָנגעוויזען, אַז „טאָז" האָט זיך נישט פערנומען מיט היילען די קראַנקהייטען, וואָס האָבען זיך איינ־געוואָרצעלט ביי יודען און וועלכע מ'קען נישט פטור־ווערען.

„טאָז" האָט גאָרנישט געטון, כדי אויסצו־היילען די קראַנקהייט פון גאוה ביי אונזערע דעפּוטאַטען, ראַטמענער, דאַאַרעס און סתם כלל־טוער; „טאָז" האָט אויך נאָך נישט אויסגעהיילט אַלע פאַרכעס ביי יודען, אַ סימן: עס זענען פער־האַן נאָך „זיצערס" אין די שאַצונגס־קאָמיסיעס; „טאָז" האָט אויך נישט אויסגעהיילט די אָרימע יודען פון דער געוואוינהייט צו עסען און זיי האָ־בען מאָגענס פונקט ווי פריהער; „טאָז" האָט אויך נישט געשיקט קיין סאַניטאַר־היגיענישע קאָמיסיעס אין די קאַנצעלאַריע פון ראַבינאַט, צו זעהען, מ'זאָל דאָרט רעגעלמעסיג אויסקעהרען 1 מאָל אין 3 חדשים; „טאָז" האָט נישט אָנגענומען קיין שום מיטלען צו געפינען אַ מיטעל אויסצוהיילען אונ־זערע רעדנער פון דער רעדקראַנקהייט; ס'איז נישט נעטון געוואָרען, דאָס מינדעסטע, אויסצוהיילען אונזערע געלד־מאַגנאַטען, פון דעם האַנד־פּאַראַליטש וואָס דערלאָזט זיי נישט אַרויסצונעהמען פון דאָרט אַ מטבעה פאַר אַ יודישע זאַך; ס'איז גאָרנישט געטון געוואָרען, צו לינדערען די ליידען פון די מאַגנס פערשווינען, דערמיט וואָס ס'זאָלען געמאַכט ווער־רען וומער־קאָלאָניעס פאַר ווייבער, נישט נאָר פאַר קינדער. צוליב דעם אַלעם האָבען די פערזאַמעלטע אויסגעדריקט אומצופרידענהייט פון די פערוואַלטונג.

למך.

עס איז געווען אַמאָל...

אַ יוד איז געגאַנגען אין גאַס אין דעם אַמאָ־ליגען פּעטערבורג, קומט איהם אָן אַנטקעגען אַ רוסישער גענעראַל.

פרעגט איהם דער גענעראַל שטרענג:

— יוד, ווי קומסטו אין פּעטערבורג? האָסטו דען וואוין־רעכט?

— יאָ, — ענטפערט דער יוד, — איך בין אַ בעל־מלאכה.

— וואָס פאַר אַ מלאכה טוסטו? — פרעגט דער גענעראַל נאָך שטרענגער.

— איך מיש צוזאַמען עסיג מיט וואַסער! — מאַכט דער יוד.

— דאָס איז דאָך אָבער קיין מלאכה נישט! — צושרייט זיך דער גענעראַל, — דאָס קען איך דאָך אויך.

— נו, דערפאַר האָט איהר דאָך טאַקע אויך וואוינרעכט אין פּעטערבורג, — האָט געענטפערט דער יוד.

בעריהמערס.

צוויי בעריהמערס האָבען זיך בעריהמט איינער פאַר'ן צווייטען.

זאָגט איינער: איך האָב דעם בעסטען געהער!

זאָגט דער צווייטער: קיינער קען זיך נישט פערגלייכען צו מיר אין זעהן!

זאָגט דער ערשטער: נו, קענסט זעהן די פליג, וואָס שפּאַצירט דאָרט אַרום אויפ'ן דאַך פון הויז? — איך זעה!

מאַכט דער צווייטער: אמת, איך זעה טאַקע נישט, אָבער דערפאַר הער איך ווי די בלעך פון דאַך קלאַפּט ווען די פליג לויפט דאָרט אַרום.

קוים דערלעבט.

רענטיסט: מאַדאַם, עפענט דאָס מויל ברייט.

פרוי: אַ לעבען אויף אייך, גענוגר וואָלט איהר מיר זיין, מיין מאַן לאָזט דאָך מיך קיינמאָל נישט עפענען דאָס מויל.

ביאגראפיעס

(פון אונזער לעקסיקאָן)

שיינע מרים.

צוויי נשמות קעמפען ביי שיינע מרים: אַ נשמה פון אַ טענצערין און אַ נשמה פון אַ שוי־שפּילערין. ווי געוועהנליך, הויבען די נשמות אָן זייער קאַמף אין מאָמענט ווען זי הויבט אָן צו ערפילען איהרע פונקציעס. נעמט שיינע מרים טאַנ־צען, רייסט זיך אַריין די שוישפּילערין און פלאָנ־טערט זיך צווישען די טענץ, נעמט זי שפּילען אַ ראָל, טאַנצט אַריין די טענצערין אין דער ראָל, בלייבט נעביך שיינע מרים אין דער מיט, נישט אַהין, נישט אַהער.

מען זאָגט, אַז שיינע מרים איז זעהר שטאַרק אָנגעצויגען אויף „אַררט", ווען נישט דער ראָזינער „אַררט", וואָלט זי פון דעם גאַנצען אָנשיקעניש נישט געוואוסט.

דאָס וואָס שיינע מרים רעדט יודיש נישט אַזוי געהויבען, ערקלערט זיך דערמיט, וואָס איהר מאַן איז אַ יודישער פּאָעט.

פון וועלכען ראַטום עס הויבט זיך אָן צעהלען איהר אַרטיסטישע קאַריערע, געדענקט זי אַליין נישט, ווייל פון איהר יונגסטער יוגענד אָן שפּילט זי שוין. זי איז דערום זעהר שטאַרק ברוגז דערויף, וואָס מען רופט זי: יונגע אַרטיסטקע.

שיינע מרים איז אַ גרויסע אָנהענגערין פון פרויען־עמאַנסיפּאַציע, דאָס זעהט מען דערפון, וואָס זי טראָגט נישט איהר מאַנס נאָמען.

איהר ביאָגראַף פערזיכערט, אַז שיינע מרים איז נישט פערליבט אין טעאַטער, דעריבער איז ער זיכער, אַז זי וועט דאָס טעאַטער קיינמאָל נישט אַוועקוואַרפען.

——:o:——

אָנפראַגע צו י. י. זינגער.

עס וואונדערט אונז זעהר פאַר וואָס איהר האָט אייער ערקלערונג, וועגען אייער אַרויסטריט פון דער יודישער ליטעראַטור, נישט צוגעשיקט צו פערעפענטליכען אין „קונדרס", וואָס איז דער איינ־ציגער פּאַסענדער אָרט פאַר אַזאַ ערנסט־הומאָ־ריסטישען אַקט.

רעדאַקציע פון „קונדרס".

מיר טרעטען אַרויס!

סאָלידאַריזירענדיג זיך מיט י. י. זינגער האָ־בען מיר בעשלאָסען נאָכצוטון זיין ביישפּיל און ערקלערען פייערליך דעם גאַנצען יודישען פאָלק, אַז מיר הערען אויף צו שרייבען און האָבען נישט מעהר קיין מגע ומשא מיט דער יודישער ליטע־ראַטור.

מ. פראַנקענטאַל, ב. א. גליקס־מאַן, בר־נש, רעדאַקציע־קאָלעג־יום פון „ליטעראַרישען האָריזאָ.ט".

שטעלונג פון דער רעדאַקציע: מיר וואַרטען מיט אומגעדולד אויף עהנליכע בריף פון רעדאַקציע־קאָלעגיום פון „טריט", „שריט", „פעלד", „לאָנקע" און אַנדערע יונגע־ און אַלט־יודיש.

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

אין טרויער.

קלמן: — דו ביסט נאָך אין טרויער און ביסט שוין געכטען געגאַנגען מיט דיין ווייב אין טעאַטער?

זלמן: — קיין גרעסערער טרויער ווי ווען איך גייה מיט מיין ווייב איז ביי מיר נישטאָ.

וואָס איז ער?

— ווייסטו בערל! מענדעל האָט דאָך אַ פאַמיליע פון 10!

פון צעהן? וואָס רעדסטו? זיי זענען דאָך בלויז צוויי, ער און דאָס ווייב?!

— אַז איך זאָג צעהן ווייס איך וואָס איך זאָג. מענ־דעלס ווייב איז דער 1 און ער איז דער 0...

אנ'איבערראַשונג.

ער: — נו, חייבעלע, מיינט האָסטו פאַר מיר עפּעס אַ נייע, איבערראַשענדע זאַך?

זי: — יאָ, איך האָב היינט אייננעגעבען אויף אַ נייע קלייד.

אודאי.

סאָלאָ: — איך וואָלט גערן געוואָלט וויסען צי מיין מאַן האָט מיך ליב.

פראַניע! — געוויס. אז ער האָט מיך ליב — אַ פרעמ־דע, האָט ער דיך אוודאי ליב.

טאַלאַנט.

ריכטער (צו אַ פרוי): — וואו האָט איהר זיך אויס־געלערנט אַזוי שילטען צום גראַם?

פרוי: — דאָס קען מען נישט לערנען. דאָס איז טאַלאַנט

זיין ווייב.

יונה: — מיין ווייב נעהמט קיינמאָל נישט שלאָפען אין בעט פאַר צוויי אַ זייגער

שלמה: — וואָס טוט זי אַזוי לאַנג?

יונה: — גאָרנישט. זי וואַרט אויף מיר!

——:o:——

אינדיציין פון טיגער

סענסאציאנעלער ראמאן

פון מאריס לעבלאן (123

אין דער צייט האט ווערנאק פערלאזען די קליניק און האט זיך בעהאלטען נישט ווייט פון אינזעל סען לואי, ווארטענדיג אויפ'ן סוף פון דער אונטערנעהמונג, וואס קאן זיך אין ערגסטען פאל ווענדען געגען פלארענציע'ן, נאר קאן נישט, אזוי האט זיך אויסגעוויזען, אין קיין פאל קאמפראמיטירען איהם אליין...

„דאס ווייטערדיגע איז אייך, ה' פרעזידענט, שוין בעקאנט, פלארענציע, אנ'אויסגעבראכטע פון דער ראלע, וועלכע זי האט אומבעוואוסטזיניג געשפילט, און זייענדיג בעוואונדערט איבערראשט פון ווערנאקס שרעקליכער ראלע אין דעם אלעמען,— פלארענציע איז אנטלאפען פון דער קליניק (וואו הין מ'האט איהר פערפיהרט אויף מיין ביטע, מיט דעם איינציגען ציל און וואונש: צו זעהן ווערנאק'ן און פערלאנגען פון איהם אויפקלערונגען) אבער ווערנאק האט איהר, אונטער'ן אויסרייד, אז ער וויל צושטעלען דאקומענטען, וואס בעווייזען זיין אונשולד, ארויסגעפיהרט אין אנ'אויטא קיין פאר סיני".

פרעזידענט וואלאנגלעי האט זיך מיט אנ'אלץ שטייגענדען אינטערעס צוגעהערט צו דער שרעקליכער געשיכטע פון דעם גרויזאמסטען גענים, וועלכען מ'האט זיך נאר געקאנט פארשטעלען, ער האט זיך איינגעהערט צו דער געשיכטע מיט א ספעציעלען אינטערעס דערפאר, וויל פאר איהם איז על פי קאנטראסט אויסגעוואקסען דער קלארער און גליקליכער גניוס פון דעם, וואס האט געקעמפט פאר א גערעכטער זאך.

— און איהר האט זיי געפונען? — האט ער געפרעגט.

— נעכטען דריי א זייגער נאכמיטאג, ה' פרעזידענט. פונקט צו דער צייט. אייגענטליך קאן איך זאגען, אז אפיסעל צו שפעט, וויל זשאן ווערנאק האט אנגעהויבען דערפון, וואס ער האט מיך אריינגעווארפען אין א טיפער ברונעם און פלארענציע'ן האט ער צוקוועטשט אונטער איינגעפאלענע שטיינער.

— הייסט עס, איהר זייט דער'הרג'עט געווארען? — האט געפרעגט, לאכענדיג וואלאנגלעי.

מיט איין מאל מעהר, ה' פרעזידענט.

— אבער פארוואס האט דער באנדיט געזאלט אומברענגען פלארענציע לוויאסער? איהר טויט האט דאך געקאנט צושטערען דעם גאנצען פראיעקט פון דער הייראט, וועלכע איז געווען נויטיג, כדי צו בעקומען די מיליאנען?

— כדי חתונה צו האבען, ה' פרעזידענט, דארף מען האבען די הסכמה פון דער צווייטער פערזאן, און פלארענציע האט איהר הסכמה נישט בעגעבען.

— אלזא?

— בשעתו האט זשאן ווערנאק אנגעשריבען א בריף, אין וועלכען ער האט אלץ, וואס ער פערמאגט, אפגעשריבען פאר פלארענציע'ן. זייענדיג גערירט דערפון און פיל מיט רחמנות צום ארימען קאליקע און נישט פערשטעהענדיג די בעדייטונג פון דעם דאזיגען שריט, האט אויך פלארענציע אנגעשריבען אזא בריף, אין וועלכען זי האט בעשטימט זשאן ווערנאק'ן אלס איהר איינציגען יורש. דער דאזיגער בריף האט געקאנט דינען אלס דער בעסטער טעסטאמענט און זשאן ווערנאק זאלט אהן ספק בעקומען די ירושה נאך פלארענציע'ן, דער לעצטער יורש'טע פון קאזמא מארנינגטאן. ער האט אזוי ארום, צוליב מאנגעל אין וועלכע ס'איז בעוויזען געגען איהם, געקאנט רוהיג לעבען, מיט 14 פערברעכענס אויפ'ן געוויסען, אבער מיט 200 מיליאן אין קעשענע.

— אבער בעווייזען! צי האט איהר בעווייזען אויף דעם אלעמען? — האט וואלאנגלעי אויסגערופען.

— אט דאס זענען זיי, — האט געזאגט פערעננא, אנווייזענדיג אויפ'ן ברוינעם פארטפעל, וועלכען ער האט ארויסגענומען דעם באנדיט פון טאש, — אט דאס זענען די בריף און דאקומענטען, וועלכע ער האט בעהאלטען א דאנק א מארגעם פערזעהען, וואס טרעפט אפט זיך ביי די גרעסטע פערברעכערס. אט דאס איז זיין קארעספאנדענץ מיט'ן אינזשינער פאוויל. דאס איז די אפערטע צו קויפען דעם פאלאץ אויף פאלער־בורבאן. דאס איז די נאטיץ, וועלכע בעווייזט, אז אינספעקטאר ווערא האט אונטערגעהערט דאס געשפרעך צווישען אינזשינער פאוויל און זיין שותף, אז ר'האט ארויסגעגנב'עט די פאטאגראפיע ביי פלארענציע'ן און אז ווערנאק האט געהענגט פאוויל'ן געגען אינספעקטאר, דא איז א קאפיע פון די נאטיצען, וועלכע זענען געפונען געווארען אין אכטען באנד פון שעקספיר'ן, וועלכע בעווייזט, אז זשאן ווערנאק, צו וועלכען די ביכער האבען געהערט, האט גוט געקענט די גאנצע מאכינאציע פון פאוויל'ן. און דא איז... אבער איך דארף אייך נישט אויסרעכענען אלע בעווייזען. איך גיב אייך אט דעם פאק אקטען, וועלכע וועלען, צום בעסטען בעווייזען די געריכט־מאכט, אז אלע בעשולדיגונגען וועלכע איך האב געמאכט עהרנעכטען אין דער אנוועזענהייט פון פאליציי־פרעפעקט, זענען געווען פולשטענדיג ריכטיגע...

— אבער ער? וואו איז ער? וואו איז דער פערברעכער? — האט אויסגעשריען פרעזידענט וואלאנגלעי.

סוף קומט.

קרבנות פון אוריך־זוירע!

עמפפעהלט דורך פראפעסאר לאנסערא געוועז. פרעזעס פון דער מעדיצינישער אקאדעמיע

פאדאגרע פעטקייט רעומאטיזם ארטעריען־סקלעראז

יעדער פערגיפטעטער מיט אורין־זויער, בעפייניגטער דורך ווערטאגען, קאן גערעטעט ווערען נאר דורך

URODONAL

ווייל URODONAL צעלאזט דעם אוריך־זויער

Generalna Reprezentancja: **Warszawa, Fredry 4, tel. 73-55**

Prawdziwy URODONAL tylko z polską i francuską etykietą.

בעקאנטמאכונג.

זונטאג, דעם 29. אפריל ד. י., 3 נאכמיטאג קומט פאר די יעהרליכע

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון די פעראיינס־מיטגלידער פון „לינת החולים" אין אייגענעם הויז, אין דאקאר פאלוד־ניא 19 צום 1 טען טערמין 3 א זייגער נאכמיטאג און 5 א זייגער נאכמיטאג צום 2־טען טערמין און וועט זיין גילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער פון פעראיין

מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג:

1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג;
2) בעעהרען דאס אנדענקען פון די פערשטארבענע מיטגלידער;
3) וואהל פון א פארזיצענדען;
4) פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס־קאמיסיע;
5) בעריכט פון יאהר 1927;
6) בידזשעט פאר'ן יאהר 1928;
7) בעפאלמעכטיגונג פאר די פערוואלטונג צו פערענדיגען די פראנט־געביידע;
8) " " " צו בעקומען א היפאטעק־אנלייהע;
9) פארשלאגען פון דער פערוואלטונג; 10) פארשלאגען פון די פעריינס־מיטגלידער
11) דאס ענדערען די סטאטוטען.
12) וואהל פון 1 פרעזעס, 2 וויצע־פרעזעסען, 1 סעקרעטאר, 13 פערוואלטונגס־מיטגלידער און 5 קאנדידאטען, 5 מיטגלידער אין דער רעוויזיאנס־קאמיסיע.

661 די פערוואלטונג פון „לינת החולים".

ווארנונג!

אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד־בעטען, מאך איך בעקאנט דאס ג' פובליקום, אז די עכט־פאטענטירטע בעטעז עכט־פאטענטירטע זענען פערזעהען נור מיט דער שוץ־מארקע

PALMA-PATENT

פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.

— צו בעקומען איז אלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל

ניקעל־בעטען, אמעריקאנקעס,
ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך,
טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך
מעטער־מאס, אויף רעדלעך.

מאטראצען

געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע.

קאזעטקעס און טאפטשאנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אדער ברוין 17 זל.. פאלאווע בעטלעך 14 זל.

רעעלע בעהאנדלונג. פאבריקס־פרייזען. זעמטליכע רעפעראטורן.

הורט! לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל!

LEKARZ-DENTYSTA צאהן־ארצט

St. GELBERG

זאכאדניא 15, טעל. 31-08

היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע צייהן־ און מונד־קראנקה., צאהן־ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט־בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע צייהן. נעהמט אן פון 9—7 אוונד. צו ביליגע פרייזען.

Dr. med.

Wolf Eychner

פרויען־קראנקהייטען און אקושעריע

זגערזשער 11 טעל. 34-72

נעהמט אן אין דער לעטש:יצע פיעטריקאווער 294 פון 12—2 נאכמ. און דערהיים פון 6-8 אוו

Dr. med.

L. Pikielny

אורא לאג
ספעציאל־ארצט פאר
נירען, בלאזען־ און הארן־קראנקהייטען

Hawrot 8,

telefon 19-90

קאנסולטאציע פון 4— 7 אין אוונד

וויכטיג פאר ה"ה פריזיערס !!!

קעלנישע בלומען־וואסער	3.50 א קילא
וועזשעטאל	1.50 "
ראזיר־זייף „פיקסין"	7.60 "
ברילאנטין	3.50 "

ווי אויך איז צו בעקומען פערשידענע פלאטין־ און שטאהל־זאכען צו פאבריקס־פרייזען.

מיט אכטונג

י. דרוקער, זאוואדזקא 11

Magistrat m. Tuszyna

podaje do wiadomości pp.

reflektantów

na kupno działek terenu leśnego „Tuszyn-Las", że od dnia 28 kwietnia do dnia 8 maja r. b. winni przyjechać na miejsce, wybrać działki i zawrzeć przedwstępną umowę, przy której należy dopłacić tytułem zadatku sumę w wysokości 30% wartości placu. —

Burmistrz **Domowicz.** 779

טראפען נאך טראפען...

יעדער שריט אויף הארטע לעדער־אבצאסען פערטרייבט אומזיסט די מוסקולען און די נערווען. עס דערשיטערט דעם גאנצען ארגאניזם און די מוידע־טע שריט, וואס מען מאכט איבער'ן טאג, ווירקען אויף אונזער פיזישער און גייסטיגער ווידערשטאנדס־פעהיגקייט ווי א טראפען וואסער נאך א טראפען, וואס טולעט אויס א שטיין.

טראגט גומי־אבצאסען „בערסאן". זיי גיבען אייך אנ'אנגענעהמען גאנג, וואס איז פריי פון ערשיטערונגען, שוינען דעם קערפער און די נערווען און זענען א נויטווענדיגקייט פון יעדען קולטורעלען מענש.

קיין לוקסוס, ביליגער און האלטבארער ווי לעדער.

טראגען „בערסאן" איז אנ'אמת'ער תענוג.

א בשורה טובה פאר לאדז!

פאר 2.50 זל.

עלעקטריש בעלייכטונג אין שטוב

יעדער איינציגער קאן בעקומען עלעקטריש בעלייכטונג אין שטוב פאר 2.50 א וואך פאר יעדען פ. ווי אויך איבערארבייטען אלטע אנלאגעס אויף נייע, פון ליטשניק אויף אגראניטשניק, פראטאקאלען פון עלעקטראווניע. אלעס ערלעדיגט די קאנצעסיאנירטע פירמע

ח. סאלניק, לאדז צעגיעלניאנא 63

פראנט־געוועלב אין הויז פון פוילישען טעאטער. בעמ. זשארובקעס „Philips" און „Osram" שטענדיג אויף לאגער מיט 25% ביליגער. קומט און איבערצייגט אייך.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך־דענטיסטישער קאבינעט

זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין־פאלאק	אויגען־קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוכטמאן	נערווען קראנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראזענצווייג	קינדער־קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס־הילף	11—1½ 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגיש־קראנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר ווייגבערג	אינ. הערץ לונגען־קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענשיק	צאהן־ארצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן־ארצט	9—2

צאהן־טעכנישע ארבעטען, קארנטען, פלאמבען, טאמטען א. א. וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען־אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגען־שטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ־לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע טעכנישע אנשטאלטען. א קורס פאר שטאטלער. אויסנאהמען בעגען שאבלאן (פון 4—5 נאכמ.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

וויזיט אין דער שטאט.

ערצטליך־קאסמעטיש. גאבינעט

פרל. מ. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אוונד

לאדז — 27 אפריל 1928

דאס לאדזער לעבען

לאדז — 27 אַפריל 1928

27 פרייטאָג — ז׳ אייר תרפ״ח

אַפּריל
זון-אויפגאַנג 4.20
זון-אונטערגאַנג 6.58
ליכט-צינדען—6.40

פאַבאָר פון יאָהרגאַנג 1907

אַלע וועלען מיר פייערען

יצחק קאַצענעלסאָנס יום-טוב.

צום ערשטען מאָל זייט דעם אויסברוך פון דער מלחמה, פייערען מיר לאָדזער, אונזערען אַ יודישען ליטעראַרישען יום-טוב. מיר פייערען דעם פערדינטען 25-יאָהריגען יובילעאום פון דעם בעריהמטען, אָבער צווישען די יודישע לעזער-מאַסען אין דער ברייטער וועלט שטאַרק פאָפּולערען און בעליבטען מייסטער פון קינדער-ליד, פון דער מאָדערנער העברעאישער און יודישער דראַמאַטישער דיכטונג, פון דער צאַרטער נאָוועלע, פון די שטימונגס-פולע רייזע-בעשרייבונגען, פון איינדרוקספולען עסיי. מיר פייערען דעם יום-טוב פון ליבען יצחק קאַצענעלסאָהן.

דער יובילאַר האָט ערצויגען אַ שרייבער-משפחה אין לאָדז. ער האָט אָבער אויך ערצויגען — אין זיין שוהל-אַנשטאַלט — אַ גאַנצען דור יונגע מענשען, וועלכע זענען אַ דאַנק איהם מסוגל אויפצופאַסען די איידעלסטע שאַפונגען פון יודישען גייסט.

דעם קומענדיגען מיטוואָך וועלען פייערען דעם יום-טוב, אַלע לעזער פון יודישען בוך, אָהן שום גוזמא: פון די לעזער פון זון-אויפגאַנג ביז זון-אונטערגאַנג; די זינגער פון האַרציגען יודישען ליד („די זון פערגעהט אין פלאַמען" און פיל אַנדערע), די ערציהער פון יודישען קינד (קאַצענעלסאָהנס פיל ווערטפולע שול-ביכער), די יודישע קינדער אַליין, די בעזוכער פון אַלטען און נייעם העברעאישען און יודישען טעאַטער, די יודישע שוישפילער, יודישע שרייבער, יודישע שול-טוער, יודישע קולטור-טוער.

אָבער קודם-כל וועלען מיר, לאָדזער, פייערען דעם יום-טוב. ער איז אונזערער, אַ בן-עיר. מיר זענען טאַקע נישט ענגהערציג, אָבער פאָרט ווילען מיר שטאָלצירען מיט אונזער ליבען יצחק קאַצענעלסאָהן.

פון יודישען טעאַטער.

די בעליבטע אַרטיסטען-גאַסטראָלערען אין יודישען טעאַטער חנה לערנער און דוד ויידעמאַן, ענדיגען זייערע גאַסטשפּילען אין לאָדז. די פאָרשטעלונגען מיט די דערמאָהנטע אַרטיסטען זענען אַראָפּ מיט׳ן גרעסטען ערפאָלג. איצט פאָהרען חנה לערנער און דוד ויידעמאַן אויף גאַסטראָלען קיין בערלין און לאָדז גיבען זיי צוזאַמען מיט׳ן גאַנצען אַנסאַמבל פון יודישען טעאַטער, פאָלגענדע לעצטע געזעגענונגס-פאָרשטעלונגען: פרייטאָג אין אָווענד צו בילינגע פרייזען „סיידי ווי קריכסטו", שבת ביי טאָג, צו בילינגע פרייזען „די ליבע אין מאַי", שבת אין אָווענד „די יודישע נשמה", זונטאָג אין אָווענד, צו פאָפּולערע פרייזען „די יודישע שיקסע" צוזאַמען מיט אַ גרויסער קאָנצערט-אָפּטיילונג.

פון החלוץ המרכזי.

אויף די לעצטע 2 חברים-פערזאַמלונגען זענען דעבאַטירט געוואָרען אַ גאַנצע רייהע פאָרשלאַגען וועגען דער ווייטערדיגער אַרבייט. עס זענען אויך געוועהלט געוואָרען אַ ועד, רעוויזיר-קאָמיסיע, און א חברים-געריכט. שבת קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, (צעגעניאַנא 4) דער שלוס פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג, פערבונדען מיט רעפעראַטען וועגען דער צוקונפטיגער אַרבייט.

אַ פאָרלעזונג וועגען משה העס.

די קולטור-קאָמיסיע ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אָרדענט איין היינטיגען שבת אַ העברעאישע פאָרלעזונג איבער משה העס, צוליב דעם 50-טען געדענק-טאָג נאָך זיין טויט. רעפערירען וועט ה׳ ר״ר ירמיהו פרענקעל. דער איינגאַנג צו דער פאָרלעזונג איז פריי.

צו דער פאַבאָר-קאָמיסיע נומ. 1
(פּאָמאָרסקאַ 18)

דאַרפען זיך צושטעלען אַלע מאַנסבילען, געבוירענע אין יאָהר 1907, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון

2. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען:

דעם 2. מאַי — A, B, C, D, E, F, G, H, Ch;
דעם 4. מאַי — I, J, K, L, Ł, M, N, O;
דעם 5. מאַי — P, R, S, , U, W, Z, Ż;

3. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט:

דעם 7. מאַי — A, B;
דעם 8. מאַי — C, D;
דעם 9. מאַי — E, F, G, ביז Gaj;
דעם 10. מאַי — Gaj ביז Gz;
דעם 11. מאַי — H, Ch, I, J, K, ביז Kap;
דעם 12. מאַי — K ביז Kot;
דעם 14. מאַי — Kz — Kot און L Lew;
דעם 15. מאַי — Lz, — Lew, Ł, M, ביז Mal;
דעם 16. מאַי — M ביז My;
דעם 18. מאַי — M, N, O;
דעם 19. מאַי — P ביז Prą;
דעם 21. מאַי — P ביז Pre;
דעם 22. מאַי — P, ביז Roz;
דעם 23. מאַי — R ביז׳ן סוף, S ביז Soc;
דעם 24. מאַי — S ביז Szli;
דעם 25. מאַי — S און T;
דעם 26. מאַי — U, W;
דעם 29 מאַי — Z, Ż.

5. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט:

דעם 30 מאַי — A, B ביז Br;
דעם 31 מאַי — Br, C, D;
דעם 1 יוני — E, F, G ביז Ge;
דעם 2. יוני — G ביז׳ן סוף;
דעם 4 יוני — H, Ch, I, J, K ביז Kal;
דעם 5 יוני — K, E ביז Ery;
דעם 6 יוני — K, L ביז Lo;
דעם 8 יוני — L ביז׳ן סוף, Ł, M;
דעם 9 יוני — N, O, P ביז Pr;
דעם 11 יוני — P ביז׳ן סוף, R ביז Ro;
דעם 12 יוני — R ביז ענדע, S ביז Szk;
דעם 13 יוני — Szk, T ביז To;
דעם 14 יוני — T, W ביז Wod;
דעם 15 יוני — W ביז׳ן סוף, , Z, Ź,

8. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט.

דעם 16 יוני — A, B, C ביז Cze;
דעם 18 יוני — Cze, D, E, F, G ביז Ges;
דעם 19 יוני — Ges, H, Ch ביז Chin;
דעם 20 יוני — Chin, I, J, K ביז Kel;
דעם 21 יוני — Kel ביז Kub;
דעם 22 יוני — Kub, L ביז Ł;
דעם 23 יוני — M, N ביז Neb;
דעם 25 יוני — Neb, O, P ביז Pel;
דעם 26 יוני — Pel, R, S ביז Sim;
דעם 27 יוני — Sz, Sim, T, U, W;
דעם 28 יוני — W ביז׳ן סוף Z, Ź.

דעם 30 יוני דאַרפען זיך צו שטעלען אַלע פון 1907 פון 2, 3, 5 און 8 קאָמיסאַריאַט, וועלכע האָבען זיך צוליב וויכטיגע סבות צום בעשטימטען טערמין נישט געמעלדעט צו דער פאַבאָר-קאָמיסיע.

צו דער פאַבאָר-קאָמיסיע נומ. 2
(גדאַנסקאַ 40)

דאַרפען זיך שטעלען אַלע מענער, געבוירענע אין יאָהר 1907, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון

1. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות:

דעם 2. מאַי — A, B, C, D, E, F, G;
דעם 4. מאַי — H, Ch, I, J, K ביז Kin;
דעם 5. מאַי — Kin-Kz, . , Ł;
דעם 7. מאַי — M, O;
דעם 8. מאַי P, R;
דעם 9. מאַי — S, T, U, W, Z, Ż;
דעם 10. מאַי — די, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון

4. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

מיט אותיות: , B, C, D ביז Don;
דעם 11. מאַי — Don, E, F, G, ביז Ger;
דעם 12. מאַי — Ger, H, Ch, I, J, K, ביז Kam;
דעם 14. מאַי — Kam, L, ביז Lis;
דעם 15. מאַי — Lis, Ł, M, N, O,;
דעם 16. מאַי — P, R, S, ביז Sów;
דעם 18. מאַי — Sz — Sow, T;
דעם 19. מאַי — U, W, Z, Ż;

ער פלעגט זיך נאר טשעפען צו פאַרלער.

א מעסער-שטעכער פאַר׳ן געריכט

גאַנץ קאָנסטאַנטינער שאָסיי ציטערט פאַר׳ן הויכען, ברייט-פּלייציגען, אַטלעטישען געשטאַלט און אַפילו בלויזען נאָמען פון אייביגען שכור, אַוואַנטורניק און מעסער-שטעכער יאַן ספּיכאַלע. פון איהם האָט צו זאָגען און צו וויינען נישט בלויז די פרידליכע בעפעלקערונג פון דערמאָהנטען קוואַרטאַל, נאָר ס׳לײדט זיך פון איהם נישט ווייניג אָן אויך די אָרטיגע פּאָליציי.

נישט איינמאָל האָט דער ראָזינער פּאַרשוין געקוועטשט די בעשולדיגונגס-באַנק פון די היגע געריכטען פאַר פערשידענע אַוואַנטורישע שטיק. אָבער די אַלע האַרבע שטראָפען ווירקען אויף יאָהם, ווי אויף אַ טויטען — ביינקעס. אַנומעלט האָט זיך דער בחור אַוועקגעשטעלט מיט אַ קאָמפּאַניע „פּושר-יאַטשעלעס" אויף קאָנסטאַנטינער שאָסיי און זיך אָנגעהויבען צוטשעפען צו יעדען פערבייגעהענדען פאָרל און געפאָדערט פון יעדען פאָרל אַ „פרושער פוסטקע" אויף משקה.

וועה און אָך איז געבליבען צו דעם פאָרל, וועלכע האָבען זיך איינגעַעקשנ׳ט און געפּרובט אַקעגענצושטעלען זיך די כוליגאַנישע פערזוכען פון די אונטערשטעטישע אַפּאַשען.

אַמערגנסטען האָבען אָבער אָפּגעשניטען אַ גרופּע יונגעלייט, וועלכע זענען שפעט ביי נאַכט, אַ היימגעפאָהרען אויף אַנ׳אויטאָ פון אַ „וויטשעטשקע".

אַזוי ווי דאָס יונגוואַרג האָט זיך גאַנץ גוט מיטלעך געגעזונגען און בכלל זעהר היימליך געהאַלטען, האָט דאָס בעזונדער צוגעצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון דעם מעסער-העלד ספּיכאַלע מיט זיינע קאַמעראַדען.

ווילענדיג אָפּשטעלען דעם אויטאָ און זיך אָפּרעכענען מיט די פרעהליכע קאָמפּאַניע פּאַסאַזשירען איז ספּיכאַלע געפאַלען אויף פאָלגענדע המצאה:

ער האָט זיין בינטעל ביינער אַוועקגעלעגט אין דער ברייט פון טראַקט אַזוי, אַז דער שאָפער האָט געמוזט אויף אַ בעשטימטען שטח, צוליב דער שמאָלקייט פון פרייען וועג, אָפּשטעלען דעם אויטאָ.

אויף דעם מאָמענט האָט אייגענטליך געוואַרט יאַן ספּיכאַלע, ער האָט בליצשנעל זיך אויפגעהויבען און מיט אַנ׳אַקראָבאַטישע שנעלקייט אַריינגעשפּרונגען אין אויטאָ און יעדען פון די געסט מכבד געווען מיט קלעפּ. פערשטעהט זיך, אַז די איבערגעפאַלענע און צו׳מוזק׳טע יונגעלייט האָבען אָנגעהויבען יאָמערליך צו שרייען.

צום גליק האָט איינער פון די יונגעלייט געהאַט ביי זיך געווער און האָט אָנגעהויבען צו שיסען.

ס׳איז דעריבער באַלד אָנגעקומען פּאָליציי. ספּיכאַלעס שותפים פערשטעהט זיך האָבען געמאַכט פּליטה.

פערהאַלטען איז נאָר געוואָרען דער הויפּט-העלד יאַן ספּיכאַלעס.

די פּראָקוראַטור האָט נעגען יאַן ספּיכאַלעס׳ן פערפיהרט אַ פּראָצעס און דאָס קרייז-געריכט האָט איהם פער׳משפט דאָס מאָל אויף פיער חדשים בורמע.

—:o:—

בעטי קעניג אין לאָדז.

אין לאָדז וויילט די בעקאַנטע אַרטיסטען בעטי קעניג.

בעטי קעניג איז אַ לאָדזערין און דאָ האָט זי טאַקי אָנגעהויבען איהר אַרטיסטישע קאַריערע אין יאָהר 1912, אַלס כאָריסטין אין זאַנדבערגס גרויסען טעאַטער, אין 1915 י. שפּילט זי שוין אין אָרעס; און 1919 י. קומט זי מיט אַ וואַרשאַווער טרופּע אויף גאַסטראָלען אין היגען „סקאַלאַ" טעאַטער טרעט אויף אין כאַצקעלע כל בוניק און מאַכט דאָן אַ שטאַרקען רושם. די לעצטע 7 יאָהר האָט זי געמאַכט אַ טורנע איבער אַמעריקא, שפּילט דאָרט אין אַ רייהע יודישע טעאַטערען פון ניו-יאָרק, טשיקאַגאָ, באָסטאָן, פילאַדעלפיע, דעטראָיט, זי גאַסטראָלירט אויך מיט ערפאָלג אין דער אַמעריקאַנער פּראָווינץ און אין קאַנאַדע.

און לעצטענס האָט זי זיך פערבענקט אַביסעל אַהיים קיין „יוראָפּ". ענדע דעצעמבער פ. י. איז זי טאַקי אַרויסגעפאָהרען קיין אייראָפּע. אויפ׳ן וועג זיך אָפּגעשטעלט אין פּאַריז וואו זי איז אויפגעטראָטען אין בלומענטאַלס טעאַטער און גאַסטראָלירט אויך אין ווין.

בעטי קעניג האָט מיט זיך געבראַכט אַ רייהע נייע פּיעסען מיט וועלכע זי וועט אויפטרעטען אין די יודישע טעאַטערס אין פּוילען.

—:o:—

UŻYWAJ GRANULKI RUSSYANA!!

ZNANY NIEZAWODNY ŚRODEK OD
KASZLU DUSZNOŚCI I CHRYPKI
FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA AP. KOWALSKI WARSZAWA

Dr. H. Gołkowski
זאַכאַדניאַ 57 (צעגעלניאַ 19),
טעלעפאָן 37-70
ספּעציאַל ארצט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען.
[illegible]
[illegible]

Dr. med. J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע
און נערוועז-קראַנקהייטען.
נעהמט אָן טעגליך פון 5 ביז 7 אָווענד

Dr. med. M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6.
טעלעפאָן 45-49
הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 8—9.30 12—2 און 7—8 אָווענט.

קינא „MIMOZA" 178 קילינסקי 178 — נור פאַר דערוואַקסענע! — פון דינסטאַג, דעם 24-טען אַפּריל ד. י. — ערָאטישע סענסאַציע!

העלדער מיט לעבעדיגע סחורה

די שקלאַפען פון ריאָ-דע-זשאַנײראָ (אין די מלינות פון שאַנד און אויסגעלאַסענהייט)

: : גרויסע עראָטישע סענסאַציאָנעלע דראַמע אין 10 גרויסע אַקטען. :-:-:

— אין די הויפּטראָלען: **Albert Steinrück, Vivian Gibson, Sury Vernon, Ernest Deutsch**

אָנהויב אין געוו. טעג 5 אַ זייגער, שבת 4 אַ זייגער, זונטאָג 3 אַ זייגער.

PAMIĘTAJ!
Najlepiej, najzdrowiej, najtaniej spędzisz lato
W SŁONECZNYCH LESISTYCH **DRUSKIENIKACH**
Informacje: Warszawa, Jerozolimska 39, Biuro w Polskim Klubie Turystycznym, tel. 64-36, w godz. 10—13.

געהיימניספולער זעלבסטמאָרד

אויפגעהויכען זיך, געאַרבייט, אַריבערגעפאָהרען קיין וואַרשאָ און דאָרט זיך גענומען דאָס לעבען

נעכטען האָבען מיר געברענגט אַ טעלעפאָנישע ידיעה פון וואַרשא, אַז דער 21-יעהריגער לאָדזער יונגערמאַן הערש דוד שאַרפשטיין איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד אין וואַרשא, אַראָפּוואַרפענדיג זיך פון 4-טען שטאָק אויף מאַרשאַלקאָווסקא 81.

די דאָזיגע ידיעה האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם אין דער גאַנצער געגענד פון אַלטשטאָט, וואו שאַרפשטיין איז געווען גוט בעקאַנט צוליב זיין אַרבייטסזאַמקייט און סוחר'ישע פעהיגקייטען.

מיר דערוויסען זיך וועגען דער דאָזיגער פאַסירונג פאָלגענדע איינצעלהייטען:

שאַרפשטיינס עלטערען האָבען אַ מאַגאַזין-שניידעריי אויף אַלט-שטאָט נומער 8. דאָס געשעפט איז געפיהרט געוואָרען דורך דעם אומגליקליכען הערש דוד, ער האָט געוואוסט פון אַלע טראַנזאַקציעס און מיט אַלץ זיך אינטערעסירט.

עהערנעכטען אינדערפריה איז הערש דוד אויפגעשטאַנען, ווי געווערהנליך און געאַרבייט אַ געוויסע צייט. 10 אַ זייגער אינדערפריה האָט שאַרפשטיין אַוועקגעלעגט פון זיך אַ גאַנץ פעקעל וועקסלען און דאָלאַרען, וואָס ער האָט געהאַט ביי זיך, און אַרויסגעגאַנגען אין גאַס, ערקלערענדיג, אַז ער קומט צוריק אין 15 מינוט אַרום.

אַראָפּגעהענדיג פון די טרעפ האָט זיך שאַרפשטיין געבאָרגט ביי אַ שכן 20 זלאָטעס און איז אַוועק.

שאַרפשטיין איז אָבער נישט אַהיימגעקומען, און זייגע עלטערען האָבען זיך אָנגעהויבען בעאונרוהיגען, ווייל הערש דוד איז שטענדיג געווען אַ פינקטליכער.

מ'האָט איהם אַרומגעזוכט ביי פערשידענע סוחרים, (געקומען אָנפרעגען אויך אין אונזער רעדאַקציע) בעקאַנטע אָבער ער איז אין ערגעץ נישט געווען.

דערווייל, זעהט אויס, איז שאַרפשטיין געפאָהרען קיין וואַרשא, וואו ער איז וואַהרשיינליך אָנגעקומען אַרום 6 אַ זייגער אין אָוונט און 9 אַ זייגער האָט ער זיך אַראָפּגעוואָרפען פון פערטען שטאָק.

פון די 20 זלאָטעס האָט דער זעלבסטמערדער נאָר אויסגעגעבען אויף אַ באַהן-בילעט, דאָס איבעריגע געלד האָט מען ביי איהם געפונען.

די וואַרשאָווער „פאָלקסציייטונג" גיט איבער וועגען דעם ענין פאָלגענדע פּרטים:

די הויז-דינערין פון מאַרשאַלקאָווסקא 81 מאַריאַ פאַלאַקאָווא איז געשטאַנען ביי אַ פענסטער און אַרויסגעקוקט, האָט פלוצלינג דערזעהן ווי קעגענאיבער שטעהט אַ יונגער בחור ביי אַ פענסטער פון 3-טען שטאָק.

ער האָט זיך אַ ווײַלע געשאָקלט און דאַן אַרויפגעגאַנגען העכער. דאָ האָט ער אַריבערגעוואָרפען די פיס און איז אַרויסגעשפרונגען. פאַליאַקאָווא האָט געגעבען אַ געשריי און אין דער זעלבער מינוט האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ, דאָס איז דער בחור אַנידערגעפאַלען אויפ'ן אַספאַלט.

ס'איז ענטשטאַנען אַ טומל, שכנים זענען זיך צוזאַמענגעלאָפען און פאַר זייערע אויגען האָט זיך בעוויזען אַ שרעקליך בילד. מיט צעבראָכענע הענד און פיס, מיט אַנ'אָפענעם שאַרבען אין אַ קאַלוזשע בלוט איז געלעגען דער זעלבסטמערדער, נישט אַרויסווייזענדיג קיין שום סימנים פון לעבען.

דער אַרויסגערופענער דאָקטאָר פון דער „גיכער הילף" האָט בלויז פעסטגעשטעלט זיין טויט. דער בחור איז געווען אָן אַ פאַלטע און אין די קעשענעס פון זיין מאַרינאַרקע האָט מען געפונען אַ נייטיש-מעסער, 9 גילדען מיט 90 גראָשען און 12 פאָסט-קוויטלעך אויף אַרויסגעשיקט געלד קיין לאָדז.

ער איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז דער זעלבסטמערדער הייסט דוד הערש שאַרפשטיין 21 יאָהר אַלט און שטאַמט פון לאָדז.

ווי מען שמועסט איז דער זעלבסטמערדער געקומען קיין וואַרשאָ איינקאַסירען געלד. ער האָט דאָס געלד איינקאַסירט, אָבער נישט אַלץ אַהיימגעשיקט. ער זאָל האָבען אַריינגעפאַלען צו קאָרטענשפּילער, וועלכע האָבען ביי איהם אויסגענאַרט דאָס געלד און אפילו דעם פאַלטען.

שאַרפשטיין האָט זיך געשעמט אַהיימצופאָהרען און איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד. וועגן די סיבה פון זעלבסטמאָרד קען מען קיין גענויעס נישט זאָגען. שאַרפשטיין האָט נישט געהאַט קיין שום מאָטיוען, וועלכע זאָלען איהם טרייבען צו אַזאַ פערצווייפעלטען שריט.

דעריבער איז דער גאַנצער ענין נאָך מעהר געהיימניספול.

מ'זאָגט, אַז שאַרפשטיין זאָל האָבען געווען פערמישט עפּיס אין אַ שטייער-פּראָצעס.

נעכטען 3 אַ זייגער ביינאַכט האָבען שאַרפשטיינס עלטערען בעקומען אַ דעפּעשע פון וואַרשאָווער „חסד-של-אמת" וועגען דעם טראַגישען טויט פון זייער זוהן.

די פערצווייפעלטע עלטערען זענען גלייך אַרויסגעפאָהרען קיין וואַרשאָ.

דער פּיעטריקאָווער רב

הרב שפּירא קומט קיין לאָדז.

זונטאָג קומט קיין לאָדז איינער פון די אָנגעזעהענסטע פערזענליכקייטען אין דער רבנישער וועלט הרב, הגאון ר' מאיר שפּירא (פּיעטרקאָווער רב).

ווי בעוואוסט, איז דער פּיעטרקאָווער רב דער גרינדער און שעפער פון אַ ריזיגען בנין פאַר אַ וועלט-ישיבה אין לובלין. די לובלינער ישיבה האָט זיך נאָך אָנגעהויבען בויען מיט 3 יאָהר צוריק און היינט צו טאָג איז דער בנין שוין אינגאַנצען אויפגעשטעלט. ווער עס האָט לעצטענס בעזוכט די שטאָט לובלין און געזעהן דעם 5 שטאָקיגען בנין, דער בעוואונדערט די ענערגיע פון פּיעטרקאָווער רב. דער בנין וועט זיין ביכולת אַריינצונעמען 500 תלמידים. עס ווערען דאָרט איינגעאָרדענט בעקוועמע וואוין-צימערן, לערן-זאַלען, אַ שוהל ווי אויך אַנ'אינטערנאַט.

דער בעזוך פונ'ם פּיעטרקאָווער רב אין לאָדז שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן ענטגילטיגען פערענדיגען די ישיבה, וועלכע זאָל נאָך היינטיגען זומער ווערען געעפענט און פייערען איהם חנוכת הבית. הרב שפּירא וועט אין לאָדז דורכפיהרען אַנ'אַקציע אין דער ריכטונג:

ווי מיר דערוויסען זיך, איז געשאַפען געוואָרען אַ קבלת-פּנים-קאָמיטעט פון לאָדזער יודישע ראַטמענער פרנסים און כלל טוער. אין די נאָהנטע טעג וועט אויך פאָרקומען אַנ'עפענטליכער קבלת-פּנים-פערזאַמלונג אין „פילהאַרמאָניע-זאַל".

פערזאַמלונג פון פאַבריקס-דעלעגאַטן

וועגען דער סיטואַציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטרי

(ב) אין לאָקאַל פון קלאַסען-פעראיין איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון פאַבריקס דעלעגאַטען.

וועגען דער סיטואַציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטרי האָבען רעפערירט די ה"ה קושיזשאַנאָוועק, גאַלינסקי און סעג. דאַניעלעוויטש. נאָך די רעפעראַטען האָט זיך ענטוויקעלט אַ לעבהאַפטע דיסקוסיע.

צום סוף איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע, וועלכע בעשטעטיגט די גרייטקייט פון דעם אַרבייטער-קלאַס צוצוטרעטען צו אַ קאַמף וועגען העכערען און נאָרמירען די אַרבייטס-לוינען, ווי אויך וועגען אָפּהיטען די אַרבייטער-דעלעגאַטען און דעם 8 שעה'גען אַרבייטס-טאָג.

וועגען דעם זעלבען ענין איז עהערנעכטען פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון די פוילישע פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען „פּראַצע" אַ פערזאַמלונג.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען צוצוטרעטען צו אַ לוין-אַקציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטרי. דעם טערמין, ווען די אַקציע אָנצוהויבען — וועט בעשטימען די פערוואַלטונג פון פעראיין.

אין פּ. ק. אָ.

אָפּטיילונג פון לעבענס-פערזיכערונג.

אין „דזיענניק אוסטאַוו" נומער 45 איז ערשינען אַ פעראָרדנונג פון פינאַנץ-מיניסטעריום, וואָס דערלויבט דער פּ. ק. אָ. איינצופיהרען אַנ'אָפּטיילונג פאַר לעבענס-פערזיכערונג. ביי דער פּ. ק. אָ. ווערט שוין אָרגאַניזירט די דאָזיגע אָפּטיילונג, און וואַרשיינליך אין פערלויף פון אַ חודש צייט וועט זי שוין אָנהויבען פונקציאָנירען.

די פערזיכערונגס-סומע וועט נישט איבערשטייגען 10.000 זל. און די יעהרליכע רענטע — 1200 זל.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(ב) וו. וואיטיצקי, (נאַפּיורקאָווסקא 27), וו. דאַניעלעצקי, (פּיעטריקאָווער 127). אילניצקי און צימער (וואָלטשאַנסקא 37), י. האַרטמאַן (מלינאַרסקא 1), י. קאַהאַנע (אַלעקסאַנדראָווסקא 80).

XXV זאַל „פילהאַרמאָניע", נאַרוטאָוויטשאַ 20 XXV

מיטוואָך, דעם 2-טען מאַי ד. י. 8.30 אין אָוונד אָרדענט איין דער

לאָדזער ליטעראַטען- און זשורנאַליסטען - פעראיין

אַ גרויסע יובילעאום-אַקאַדעמיע

לכבוד דער 25-יעהריגער ליטעראַרישער טעטיגקייט פון בעליבטען דיכטער

יצחק קאַצענעלסאָן

I. ליטעראַרישער טייל:

דער דיכטער און קריטיקער יעקב פּיכמאַן (פון א"י) רעד. י. העפּטמאַן (עמנואל) העברעאיש, ד"ר י. גאָטליב, אברהם לעווינסאָן, י. מ. ניימאַן, ה. ל. זשיטניצקי (פון וואַרשאָ) רעד. י. אונגער און דיכטער משה בראָדערזאָן פון לאָדז.

II. קינסטלערישער טייל:

1) פערשטאַרקטער „הזמיר"-כאָר אונטער לייטונג פון פּראָפ. י. פייוויש, וועלכער וועט אויספיהרען איינצעלנע לידער פונ'ם יובילאַר.
2) די בעקאַנטע זינגערין מאַריאַ דאַלסקאַ (סאָלאָ-געזאַנג יודישע און העברעאישע לידער פון יובילאַר;
3) דער בעליבטער זינגער דוד זיידערמאַן וועט אויפטרעטען מיט נייע אין לאָדז נאָך נישט געזונגענע לידער; 4) רעציטאַציעס פון יובילאַר און דיכטער משה בראָדערזאָן.
בייע קלאַוויר: — פּראָפ. י. זאַזולאַ

III. בעגריסונגען:

פון אַ רייה ליטעראַרישע, קינסטלערישע און קולטורעלע אינסטיטוציעס פון לאָדז, וואַרשאָ און אַנד.

שלום-וואָרט — פון — יובילאַר.

בילעטען שוין צו בעקומען אין דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל. נאַרוטאָוויטשאַ 20.

„אררט"
זאַכאַדניאַ 43.
אַרטיסטישער רעווי און קאַמער-טעאַטער
אונטער דער לייטונג מ. בראָדערזאָן

היינט, פרייטאָג — 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 9.30 אין אָוונט
פּרעמיערע פון 6. פּראָגראַם
א. נ.
שושנת יעקב

1) אַ דעלעגאַט פון ליוויטש
2) כלי-זמרים
3) מגיד פון ליטע
4) גנבים
5) בלויע מיהל
6) האַללאָ! האַללאָ!
7) אָפּגעטון אויף טערקיש
8) אוי, אַבראַם
9) טאַנץ (פּוריסאָווער רבי)
10) דער נודניק
11) שושנת יעקב
12) ביים גרינעם טיש

מאָרגען, שבת-3 פאָרשטעלונגען:
אָנהויב 4 נאָכמ. (פּאָפּולערע פּרייזען), 8 און 10.15 אָוונד.
די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוונט
שבת - פון 1.30 נאָכמ.

זונטאָג ד. 29-טען—2 פאָרשטעלונגען:
אָנהויב 8 און 10.15 אַ זייגער אָוונד
(הנחה-בילעטען נישט גילטיג).

מאָנטאָג, דינסטאָג, מיטוואָך, דאָנערשטאָג — צו 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 9.30 (הנחה-בילעטען גילטיג).

פערד-קאָנטראָלעם.

היינט פרייטאָג דעם 27. אַפּריל 8 אַ זייגער אינדערפריה (פלאַץ אויפ'ן רוג נאַרוטאָוויטש און טראַמוואַיאָווא-גאַס) דאַרפען ברענגען צו פיהרען די פערד, די פערד-בעזיצער, וועלכע וואוינען אין דריטען פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט און וואָס זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן אויף די אותיות I, J, Ka ביז Ki.

מאָרגען שבת — Ki ביז Kr, L Ł.

אַרעסטאַנטען געוואָלט ענטלויפען,

נאָר מען האָט בעצייטענס ענטדעקט דעם פּלאַן.

(—) אין דער טורמע אויף גדאַנסקאַ איז ענטדעקט געוואָרען אַ פערשווערונג פון אַרעסטאַנטען, וועלכע האָבען זיך געגרייט אַנטלויפען פון טורמע. זיי האָבען שוין צוגעגרייט אַלעס נויטיגעס, אָנגעזאַמעלט זיך שאָקאָלאַד און כאַלוועס. דער פּלאַן האָט געזאָלט אויסגעפיהרט ווערען אין דער נאַכט אויף דינסטאָג. ביינאַכט איז שוין אויסגעהאַקט געוואָרען אַנ'עפענונג אין סופיט פון דער צעלע נומער 9. פון דאָרט האָבען זיך די אַרעסטאַנטען געזאָלט אַרויסקריגען דורכ'ן בוידעם אויפ'ן דאַך.

די טורמע-וועכטער האָבען אָבער בעצייטענס בעמערקט די עפענונג אין סופיט און געשטערט דורכצופיהרען די אונטערנעהמונג.

פוילישע סוחרים

און די אונגעהויערע שטייער-אָפּשאַצונגען.

(—) אַ דעלעגאַציע פון די פוילישע סוחרים-פעראיינען איז געווען ביים פּרעזעס פון דער פינאַנץ-קאַמער טאָוואַרניצקי וועגען די לעצטע אונגעהויערע שטייער-אָפּשאַצונגען.

די דעלעגאַציע האָט אַרויסגערוקט אַ גאַנצע רייה פּאָסטולאַטען, וועלכע דער פּרעזעס פון פינאַנץ-אַמט האָט צוגעזאָגט גינסטיג צו בעטראַכטען.

א צוויי-יעהריג קינד
דערדריקט געוואָרען אויף טויט דורך א מאַנגעל.

(—) נעכטען האָט אויף פייפער-גאַס 18 פּאַסירט פאָלגענדער טראַגישער פאַרפאַל.

אין דערמאָהנטען הויז וואוינט דער פרישער אַרבייטער מיכאַל גאַרניק, גאַרניק און אויך זיין ווייב געהען יעדען טאָג אין דערפריה אַוועק אַרבייטען אין דער פאַבריק און לאָזען איבער זייער 2-יעהריג אינגעלע ביי זייערס אַ בעקאַנטע שכנ'טע, וועלכע וואָלט אין דעמזעלבען הויז אַ מאַנגעל.

נעכטען האָט זיך דאָס קינד, ווי שטענדיג געשפּילט אין דער מאַנגעל, די מאַנגלערקע האָט נערדערהויט ווייס, און האָט נישט בעמערקט, ווי דאָס קינד איז אַרונטער אונטער דער מאַנגעל, פּלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ סוראָ'ריג געשריי, ווען די פרוי האָט זיך אַרומגעקוקט איז שוין דאָס קינד געלעגען טויט צווישען דער מאַנגעל.

דאָס אומגליקליכע קינד איז צוקוועטשט געוואָרען דורך דער מאַנגעל.

דער טראַגישער פאַרפאַל האָט געמאַכט אַנ'אומגעהויערען רושם אין פּאַלוס.

אַ קאָמיסיע צו פאַרשען
דאָס אויסבאַקען פון ברויט.

לויט דער פאַראָרדנונג פון אינערן-מיניסטעריום ווערט ביי דער וואָיעוואָדזטווע אָרגאַניזירט אַ קאָמיסיע צו פאָרשען דאָס אויסבאַקען פון ברויט. בראש פון דער קאָמיסיע וועט שטעהען דער שעף פון געזונדהייטס-אַמט ד"ר סקאָלסקי. אין דער קאָמיסיע וועט נאָך אַריינגעהען אַנ'אַפּראָוויזאַציאָנס-רעפערענט, אינדוסטריע-רעפערענט און עקספּערט, וועלכע וועלען איינגעלאַדען דורכ'ן וואָיעוואָדע.

די אויפגאַבע פון דער קאָמיסיע איז אַכטונג צו געבען אויף דער קוואַליטעט פון ברויט, בע דינגונגען, ביי וועלכע דאָס ברויט ווערט אויסגעבאַקען, סאַניטאַרען-צושטאַנד און אינערליכע איינריכטונגען פון די בעקערייען.

אַ דרשה פון אַ רב.

זונטאָג דעם 28-טען, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג ווערט אין ביהמ"ד ציגעל-גאַס 56 איינגעאָרדענט אַ רעפעראַט פון זאַגעראָוער רב הרה"ג ר' שלמה גרודזינסקע שליט"א.

אַ פערענץ פון די ציוניסטישע צענ-טראַל-קאָמיטעטען קומט פאָר זונטאָג אין לאָדז.

לויט דער איניציאַטיוו פון צענטראַל-קאָמיטעט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין קאָנגרעס-פּוילען קומט פאָר היינטיגען זונטאָג, ד. 29 ה. ח. אין אונזער שטאָט אַ קאָנפערענץ פון די ציוניסטישע צענטראַל-קאָמיטעטען אין וואַרשאָ, קראָקא און לעמבערג. די קאָנפערענץ האָט די אויפגאַבע אויסצוּוועהלען אַ געמיינזאַמען איבער-ראַט און צו שאַפען די בעדינגונגען פאַר דער פאַראייניגונג פון די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס אין קאָנגרעס-פּוילען, מערב- און מזרח-גאַליציען. די קאָנפערענץ וועט געעפענט ווערען זונטאָג 11 אַ זייגער פריה אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

גרויסער ציוניסטישער מיטינג אין פילהאַרמאָניע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קאָנפערענץ פון די ציוניסטישע צענטראַל-קאָמיטעטען, וואָס קומט פאָר אין אונזער שטאָט, אָרדענט איין די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע איבערמאָרגען זונטאָג, אין פילהאַרמאָניע-זאַל אַ גראַנדיעזען מיטינג אויף ד. ט. „די ציוניסטישע פּראָבלעמען און דער אויפבוי פון ארץ ישראל" מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען: פאָרז. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין קאָנגרעס פּוילען ה' ל. לעוויטע (וואַרשאָ) פאָרז. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין מערב-גאַליציען רעפ. ד"ר י. טהאָן (קראקא) פאָרז. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין מזרח גאַליציען רעפ. ד"ר ל. רייך (לעמבערג) און די מיטגלידער פון די צ. ק. : ד"ר מ. הינדעס, רעד. י. העפּטמאַן (וואַרשאָ), ד"ר י. שוואַרצבאַרד (קראַקא) רעפ. ד"ר ה. ראָזמאַרין (לעמבערג) א. אַ.

אַרטיסטען
פון דער ווילנער טרופּע

קומען נאָך לאָדז. אויפטריט שבת דעם 5-טען מאַי 10 אינדערפריה אין פילהאַרמאָניע.

אַ מיטינג
וועגען ערשטען מאַי.

אויף שבת פאַרמיטאָג רופט דער לאָדזער קאָמיטעט פון „בונד" אין ענגלישען-זאַל אַנ'אַר-בייטער-מיטינג וועגען דער ערשטער מאַי-פייערונג.

אַלס רעדנער טרעטען אַרויס די ראַטמענער ליכטענשטיין, פּאָזנאַנסקי, מילמאַן, אייכנער, זעלמאַ-נאָוויטש און אַנדערע.

„תומכי-אורחים"
אָרדענט איין אַנ'אָבצייכנונגס-טאָג.

דער יודישער הילפס-פעראיין „תומכי-אורחים" אָרגאַניזירט אויף דעם קומענדען מאָנטאָג ד. 30. אַפּריל אַנ'אָפּצייכנונגס-פערקויף לטובת דער דאָזי-גער אינסטיטוציע.

פייערליכער פאָהן-אַנוויהונג פון דער דרוקער, בוכבינדער און שאַכטעל-מאַכער סעקציע.

מאָרגען שבת 9 אָוועגר אָרדענט איין די סעק-ציע דרוקער, בוכבינדער און שאַכטעל-מאַכער ביי דעם צענטר. האַגרוו.-פערבאַנד, אין זאַל „הזמיר" אַ גרויסען אָוועגר פערבינדען מיט דער פייערליכער פאָהן-אנוויהונג פון דער סעקציע.

אין אָוועגר בעטייליגען זיך די בעקאַנטע יו-דישע געזעלשאַפטליכע טוער און אויך אַרטיסטישע קרעפטען פון לאָדז.

איינטריטס-קאַרטען צו בעקומען אין אָוועגר ביי דער קאַסע אין לאָקאַל פון „הזמיר".

אויפגעקלערט...

(ב) אויף באַבאָווע 13 האָט אַ געוויסער לע-אָן נאַדראָווסקי דערלאַנגט מיט אַ האַק אין קאָפּ זיין שכן יאַן סטאַנטשיק.

אין „אַררט".
היינט — פייערליכע פּרעמיערע.

היינט קומט-פאָר די ערשטע פייערליכע פאָר-שטעלונג פון 6-טען פּראָגראַם א. נ. „שושנת יעקב".

דער פּראָגראַם ענטהאַלט 12 אויסגעצייכענטע נומערען, וואָס זענען כולל געזונדען הומאָר און וויץ, געזאַנג און טאַנץ.

דער „שושנת יעקב" דאַרף זיין אַ געמיש פון פרעהליכקייט, פרישקייט און יונגקייט.

אַזוי דאַרף ער צו זיין — דער ערשטער פריה-לינגס-פּראָגראַם פון אונזער יונגען, פרעהליכען, פרישען „אַררט".

איינציגער קאָנקורענצלאָזער אויסוואַהל אין לאָדז פון אָריגינעלע ענגלישע און אינלענדישע

פאַלטענס
H. PFEFFER
Piotrkowska 111. 288

דער רעציטאַציע-אָוועגד
פון דער קינסטלערין בערנשטיין-כהן.

אַ רעקלאַמאַציע-אָוועגר? דאָס איז גענוג, כדי אָפּצושלאָגען דעם חשק אפילו ביי מאַנכען פערברענטען ליבהאָבער פון דער עסטראַדע-און ביהנע-קונסט. ווער עס שטעלט זיך פאָר אַ קינסט-לער פון אַ קינדער-גאָרטען, וואָס שטעהט אויף אַ טיש און בעווייזט זיין קונסט צום נחת פון זיינע עלטערען און צו דער פיינליכקייט פון די צוהערער, ווער — אַ מאַניערירטען, אַלטפרענקישען אַקטיאָר, וואָס שרייט אויס מיט משוגע'דיגע העוויות פער-שידענע גראַמירטע „פּאָעזען", מיט אַ געהויבע-נעם אָרער מורמלענדיגען טאָן און האַרצרייסענדע גזלנישע זשעסטיקולאַציע און מימיק.

דער אָוועגר פון דער פּאַלעסטינער קינסטלערין בערנשטיין — כהן איז נישט געווען קיין רעקלאַ-מאַציע-אָוועגר אין סקאַרבאָווען זין פון דעם וואָרט. דאָס איז געווען אַ קינסטלערישער קאָנצערט פון אויסגעלייטערטען, ריכטערישען וואָרט, ווען דאָס וואָרט געהט אומבעמערקטערהייט און אויף דעם נאַטירליכסטען אופן אַריבער אין געזאַנג, וואו קיין איין ניואַנס ווערט נישט פערלוירען פאַר'ן צוהערער ווייל יעדעס וואָרט קלינגט גאַנץ, פולבלוטיג, ווי אַרומגעצייכענט און אויסגעשניצט, די קינסטלערין זינגט נישט אוים דאָס וואָרט בלויז מיט דער שטים, נאָר זי שפּילט עס פאַר, מיט די אויגען, מיט'ן אויסדרוק פון געזיכט, מיט די בעוועגונגען פון גאַנצען קערפּער.

ווער עס האָט געזעהען די ראָוועגא פון „הפי מה" אין „איביגען יוד", אין דער ראָלע פון משיח'ס מוטער, ווער עס האָט געהערט איהר טראַגיש-קינסטלערישען געזאַנג ביי די מויערען פון ירושלים דער וועט דאָס קיינמאָל נישט פערגעסען, דאָס וואָרט — געזאַנג, וואָס דריקט אויס געבעט, גע-וויין, גליה און פרייד — פערמאָגט די קינסטלערין בערנשטיין — כהן.

זי האָט „איבערגעגעבען" עטליכע אַראַבישע לידער, איבערגעגעבען, ווייל אַנדערש קאָן מען נישט אָנרופען די קונסט צו זינגען — רעציטירען אַזוי, אַז דער גאַנצער זאַל זאָל מיט איהר אינאיינעם מיטפיהלען און אינערליך — שיער נישט אויסער-ליך — מיטזינגען און מיטפיהלען דעם מאָטיוו. ווי מ'גיט איבער, האָט וויזאַ, ברעה איבערצו-חזר'ן דעם אָוועגר אין פילהאַרמאָניע-זאַל. דאָס וואָלט זעהר כדאַי געווען, אַזאַ קונסט קאָן מען היים רעקאָמאַנדירען די ברייטסטע שיכטען ליב-האָבער פון קינסטלערישען וואָרט.

מ. פ.

הסתדרות הציונית בלודז.
הועדה התרבותית.
מחר בשבת, בשעה 5 אחה"צ תערך באולם ההסתדרות הציונית (צגלנינה 4
הרצאה עברית ע"ד משה הס.
המרצה: ד"ר י. פרנקל.
הכניסה הפשית.

מעלדונגען.

אַכטונג שניידער-מייסטער און שניי-דער-אַרבייטער!

92

היינטיגען זונטאָג, מאָנטאָג און דינסטאָג פון 8—10 אין אָוועגד זענען די לעצטע טערמינען זיך צו פערשרייבען אויף די קאָנצעסיאָנירטע קורסען פון דער געזעלשאַפט „אָרט" וואָלטשאַנסקא 27.

לעזע-זאַל און ביבליאָטעק ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

דער לעזע-זאַל אין לאָקאַל פון דער ציוני-סטישער אָרגאַניזאַציע איז אָפען יעדען טאָג, אוי-סער פרייטאָג, פון 8 ביז 10 אָוועגר.

אין לעזע-זאַל געפינען זיך פאָלגענדע צייטונ-גען און צייטשריפטען: „הארץ", „דאר-היום", „דבר", „כתובים", „הפועל-הצעיר", „הצפירה", „העולם", „ההד", „יודישע רונדשוי", „דאָס יודישע פאָלק", „ציוניסטישע בלעטער", „ראסוויעט", „פאָלק און לאַנד", „טריבונא אַקאַדעמיצקאַ", „השומר הצעיר" א. א.

די העברעאישע ביבליאטעק „עבריה".

אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַני-זאַציע איז אָפען זונטאָג, דינסטאָג און דאָנערשטאָג פון 6 ביז 8 אָוועגר.

הסתדרות צעירי מזרחי קילינסקי 44 שעורי שבת.

מאָרגען ש"ק פרשת אח"ק פינקטליך 7 פריה ווערט געלערנט מסכת שבת און חובת הלבבות דורך חבר פשיטיק אין 3 נאָכמ. ווערט געלערנט ישעיהו דורך חבר קלובסקי, אַלע חברים ווערן געבעטען מיטצוברענגען די ספרים.

אַ חברים פערזאַמלונג

זונטאָג, 730 אָוועגט פינקטליך קומט פאָר אַ חברים-פערזאַמלונג אר"ט אונזער אַרבייט אין דער „שקונפט" מיט די בעטייליגונג פון אַלע חברי הועד אַלע חברים ווערען אויפגעפאָדערט דיסציפּלינאַר-ריש צו ערשיינען, גלייכצייטיג מעלדען מיר, אַז עס איז געעפענט געוואָרען ביי אונז העברעאישע אָוועגט קורסען איינשרייבען קען מען זיך אַלע נאַכט אין די אָרגאַניזאַציע, דער לעזע-זאַל איז אָפען אַלע נאַכט פון 8—10 אָוועגר די ביבליאָטעק איז אָפען אַלע מאָנטאָג און דאָנערשטאָג פון 9—10 אָוועגר.

הועד 853

Dr. med.
H. GUTSZTADT
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-
און פרויען-קראַנקהייטען.
Zachodnia 62 23 ציגעלניאַנא
טעלעפאָן: 29-52 846
נעהמט אָן פון 4—7 אָוועגר, אין לעטשניצא
מאָנ. מאָנ. צי ציגעלניאַנא 29 פון 6 8

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG
ספעציאַל-אַרצט פאַר מאָגען-, דאַרם-
לעבער- און אינערליכע קראַנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגאַ)
טעלעפאָן 24-44
נעהמט אָן פון 10 ביז 12 מיטאָג און פון
ביז 8,30 אָוועגר; זונטאָג פון 10—1 מיטאָג.

רעפאָרמאַציע-פּילען.

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעומאַטיזם, לעבער-ליידען, געגען דיקקייט, אַטרעטיזם, דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראָידען, רייניגען דאָס בלוט און בעזייטיגען צו אָבסטרוקציע — אַ גינסטיג דורכרייניגונגס-מיטעל.

צוגעברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאָכט.

פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35 אויסשליסליך פון דער אַפּטיק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik).
644

מעכאַניש. שלאָסער-ווערקשטעל
W. MACIASZEK, Łódź, ul, Pusta 5
מיר בויען: שפּול-מאַשינען, שליף-שפּול-מאַשינען, טרייב-מאַשין, קרייץ-שפּול-מאַשינען, טריקאָט-שפּול-מאַשינען נעמען מ'סטעמען טרייב-מאַשינען אויף זיידע און שפּול-מאַשי-נען אויף זיידע אויך ווייד-מאַשינען; צו גלאַנצען גאָרן, טראַנס-מיסיעס די אויך פערשידענע מאַשין-רעפּאַראַטורען און שטייסען פון פערשידענע מעטאַלען.
794

קונסט-זיידע
עס ווערט אָנגענומען צום טרייבען אויף ספּעציאַל-מעכאַנישע זיידע-מאַשינען, ביז די פיינסטע נומערן זיידע, פּינקטליכע רעיע-לע אויספיהרונג. אויף פערלאַנג ווערט אויסגעבאָרגט ראָללען.
Mechan. nawijalnia sztuczn. jedwabiu
J. GLEIBERG i L. SZWALBE, ŁODŻ
Wólczańska 15, tel. 39-72. 627

הויז-אדמיניסטראטאר
מיט לאַנגיעהריגע פּראַקטיק
נעהמט אָן צו פערוואַלטען מיט נאָך 2 הייזער, אוי-סערדעם צו ערלעדיגען אַלערליי געריכטס-ענינים, היפּאָטעקען א. וו. צו ערפאַהרען טע-לעפאָניש 42—72.
850

גאַנץ לאָדז
האָט זיך שוין איבערצייגט אַז אַמבעסטען און צום בי-ליגסטען איז צו פּאַסאַנירען מענער דאַמען און קינדער היטען ביי פערדער און וואָרצעל זגערסקא 20 אָדער לוטאָמירסקא 2 און סאַקע נור פאַר 2.50 גלייכצייטיג געפינט זיך אַ גרויסער אויסוואַהל פון נייע מענער און דאַמען היטען צו ביליגע פּרייזען קומט און איבערצייגט אייך.

מאַגאַזין פון עלעגאַנטע שיך
L. FRIEDLAND Cegieniana 51
— telefon 71-41 —
עמפּפעהלט צו די בעפאָרשטעהענדע
פריהלינג און זומער-סעזאָנען
אויסלענ-דישע אַפּאַנקעס און פלעטשאַנקעס
ווי אויך לודאָווע, ספּאָרטאָווע און טעגים-
שיך אין גרעסטען אויסוואַהל צו די נידריגסטע פּרייזען

ענטשולדיגונג!

דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג ביים פערוואַלטונגס-מיטגליד פון עקספּעדיטאָ-רען פעראיין ה' **שלמה גאָלדקאָרן** ווי אויך ביי דער גאַנצער פערוואַלטונג פאַר די בעליידיגונג, וואָס איך האָב אַרויסגעזאָגט אין אַנ'אויפ-געבראַכטען צושטאַנד און אַלס חרטה שפּענדע איך אויף פאָלגענדע צוועקען:

25 זל.	פאַר'ן בית היתומים זגערזשער 40
20 „	„ יתומים הויז פּולנאָצנא 38
20 „	פאַר תלמוד תורה „עץ החיים" זאַוואַדזקא 39
15 „	„ „מושב זקנים"
10 „	„ „לינת החולים"
צוזאַמען 90 זל.	

דאָס געלד איז אָבצונעמען ביי מיר

ל. פאַנטעל פּאָלודניאָווא 20.

Bez sposobu użycia

używać może Szan. Pani mydło „Kołłontay" z znakiem ochronnym „pralka". Jest bowiem obojętnem, jak się używa mydło „Kołłontay", gdyż wszelka szkoda stąd wynikająca jest wykluczona. Inne środki do prania nie są bowiem zawsze tak bezpieczne, wymagają one ścisłego sposobu użycia, a w razie niezastosowania się do niego, żaden z fabrykantów nie zwróci strat, które Szan. Pani ewtl. ponieść może. Czy Szan. Pani potrzebuje za swój drogi grosz narażać się na ryzyko? Nie! Prosimy więc używać mydło „Kołłontay" bez sposobu użycia, — po pierwsze zaoszczędzi Szan. Pani pieniądze, po drugie ochroni swą bieliznę przed uszkodzeniem, po trzecie nie naraża się Szan. Pani na ryzyko.

Mydło **KOŁŁONTAY** z pralką

№ 87 patent.

ZLOTY MEDAL na WYSTAWIE w KATOWICACH 1927.
Zastępca na Łódź: S. B. Redlic, **Łódź, Pom**orska 19.

Dr. med.
NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספעציאליסט פאר סיפיליס, דריפער און הויט-קראנקה בעהאנדל. פון מענער-שוואכ. נעמט אן פון 5–9 אווענד

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-און וענערישע קראנקהייטען.
2 נאווראט 2
נעמט אן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 - 8 אוו. פאר פרויען ספעציעל פון 4 5 נאכמיטאג. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Lekarz-Dent.
ZOFJA
Bielakowska
Kilińskiego 113
(Nawrot 41, tel. 48-27)
פון 10 – 1½ און פון 4—7 אוו. דענטיסטיק ...עס, רעפלאנטאציעס, הײלונג פון דואנס״עס, צײן א. אז. וו.
די ווינדע איז טעטיג.

Dr. med.
J. PIK
Wólczańska 57,
telefon 23-77, parter
נערווען און אינערליכע קראנקהייטען.
פסיכישע היילונג פון גשמ-טיגע נערווען לײדען.
נעמט אן פון 12—1 מיטאג און פון 5—7 אוונד. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
BRAUN
.23 פאלודניאווא 23.
טעלעפאן 26-40.
ספ ציאל-ארצט פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)
נעהמט אן פון 9 ביז 11 פריה און פון 5—8 אוונד.

Dr. med.
STUPEL
Szkolna 12
ספעציאליסט פאר הויט-, האר- און וענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, לישיי און ראק, רענטגענשטראהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.
נעמט אן פון 12 ביז 3 נאכמ. און פון 6 ביז 9 אין אוונד.
לעטשניצע-פרייזען.

Sklep
z pokojem i kuchnią
Zaraz do oddania wiadomość w administr. nin. pisma.

פרייז 2 זל. שנעל און רעיעל! פרייז 2 זל.
רעכטס-קאנסולטענטען-ביוראָ
„באראד"א" - „PORADA"
10 פיעטריקאווער 10
אונטער לייטונג פון א ראנגיעהריגען און רומינירטן געריכט-סעקרעטאר שרייבט אלערליי ביטען און אפעלאציעס, קלאגעס און זאבעוי-פיעטשעניעס. אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער-ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען. 258

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט.
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד״ר ב. ראבינזאהן „ מ. וואלפסאן „ א. מענענבוים	פון 2½—3½ און 7-8 „ 12—2 „ 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד״ר י. שרייבער „ א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 „ 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד״ר ד. אלטערמאן „ מ. פעלדמאן פרוי ד״ר ה. זעלדאוויטש-קראמשקא „ גוסטאווא זאנץ מענענבוים	פון 11—1 „ 5½—7½ שבת, זונט., דינסט., דאנ. 3-4 מאנט., מיטוו., פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד״ר ס. גוטענטאג „ ל. פאמיליער	פון 10—11 און 6—7 „ 12—1 און 4—5
נערווען-קראנק.	ד״ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—1½
אויגען-קראנקהייטען	ד״ר י. סטופאי „ מ. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד״ר מ. קלאמשקא „ באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 „ 3½—5½
הויט- און וע-נערישע קראנק.	ד״ר מ. ברוין „ י. פאלאקייטשיק	פון 12½—3½ „ 6—8
ציין- און מונד-קראנקהייטען	ציין-ארצט ס. שטערם „ מ. רעזניקאווא „ ב. משודנאווסקא „ נ. קאצענבאגען	פון 9—10¾ און 8—9 „ 11—1¾ „ 2¼—5 „ 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.
קווארץ-לאמפען און גרופען-בעשטראהלונג
עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע צייהן, קראנעס, גאלד-בריקען און פלאטין.
וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורטס-הילף.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3—4
ד״ר קערשנער	קינדער קראנקהייטען	9½-12 4-5
ד״ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	11—1
ד״ר לוביטש	הויט-און געשלעכטס-קר.	12—1
ד״ר שמירגעלד	נערווען און גײסטיגע קר.	12½—2
ד״ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12—1
ד״ר עליאסבערג	כירורגישע-קראנקה.	1—3
ד״ר בערגסאן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א. א. ווי פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג אימ-פפיצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף בעדלאנג—היזויטען אין שטאט.—אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ווי אויך א דענטיסטישער קאבינעט.

ד״ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	10—2 נמ.
ד״ר ראזשינסקי סטאראפאלסקא	צאהן-ארצט	3—7

קינסטליכע צייהן, קראנען, פאסטען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

Dr. H. BERGSON
ספעציאליסט פון פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן אין דערהיים: וואנגעליצקא 16 פון האלב 6 ביז האלב 7 נאכט.—טעלעפאן 26-10; אין לעטשניצע ברזשעזשינער 11 — פון 3 ביז 4 נאכמיטאג. 786

א יונגעל
ווערט געברויכט אויסצולערנען דאס טאמבורירן פאך
ק. צוקערמאן,
פאלודניאווא 20

טיכטיגע
דאמענשניידער געזעלען
ווערען געזוכט ביי
סעניגסבערג, טראגוטט 9

עס ווערט געזוכט צוויי מיידלעך צו
טאנדיט - וועש
ווי אויך איין לערן-מיידעל צו ערפארען ביי ריגער
יעראזאלימסקע 8 פר. 1 שט.

א וועקסעל
איז מיר פער לוירען געגאנגען סומע: 205 זל. צאהלבאר אין חודש מאי אויסשטעלער ש. ריבאווסקי, זשירא ישראל לעווקאוויטש דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען אפצוגעבען צו הערשל פורם פראנציסקאנער 17. דער וועקסעל ווערט ערקלערט **פאר אונגילטיג.**

מאסאזש- און היילגימנאסטיק-שולע און קאבינעט
פון דר. מעד.
ב. שמירגעלד
...ערסקי 8, טעל. 89-51
... פערקרימונגען, ... נערווען-שמערצען, ... שטייף..., פלאטפוס, ... (גראפען) ... די שולע ... ארויסגעגעבען א דיפלאם.
... פון 3–5 נאכמ

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
הויט, וענערישע קראנקהייטען און מענערשוואכע
42 גדאנסקא 42
נעהמט אן פון 9 ביז 10½ פארמ. און פון 1 ביז 2¾ נאכמ. ... ביז 9 ... 808

מעבעל
אין גרויסען אויסוואהל — בעסטער קוואליטעט
אויף די בעסטע בעדינגונגען, נור ביי דער פירמע
M. BIMKE
Wschodnia 47 (Piotrk. 24)
Telefon 36-75
א גרויסער אויסוואהל פון געבעטע שטיהל, אויך פון אלערליי טאפעציר-מעבעל פון אייגענער עאויסארבייטונג.

איך קויף און פערקויף
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נײ-מאשינען, גארדעראבען, סאמאוואַרען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן נאַרוטאָוויטשאַ 19
(דזיעלנא)
אין מעבעל-געוועלב (פריוואט-וואוינונג שענקעוויטש 29)
ביי מיר איז שטענדיג דא פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען. 815

קינא „ERA"
פרי-הער „פלארא" זאוויסא 22 (באלוט)

הײנט און פאלגענדע טעג! פרעמיערע פון העלדישען ארצי פילם
פון די ראמאנטישע פאסירונגען און בלוטיגע קאמפען פון די הערשער פון די ימים
„דער שווארצער ים=רויבער"
דראמע אין 10 גרויסע אקטען! אין דער הויפטראלע: **Douglas Fairbanks** („דער רוף פון ים" („Zew morza")
אנאנס: פון דינסטאג דעם 1 מאי

קינא „סירענא"
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

הײנט און פאלגענדע טעג! נור ביז מאנטאג דעם 30 אפריל 1928
מעכטיגער פילם-שלאגער! אלע רעדען וועגען דעם פילם!
„קאליפארניע"
גרעסטע סענסאציע! מלחמה פון רויט הויטיגע! אין דער הויפטראלע: **Tim Mc Coy** פערשטארקטער ארקעסטער!
אלעקסאנדראווסקא 37, טעל. 49-48.

CASINO

הײנט צום לעצטן מאל! הײנט צום לעצטן מאל!

די רײכסטע, שענסטע, איבערראשענדע עראטישע פאריזער דראמע א. נ.:

די װאהנזיניגע נאכט (SZALONA NOC)

מארגען, שבת גרויסע פרעמיערע!

הערליכסטער פילם פון דער פראנצויזישער פראדוקציע פון יאהר 1928 א. נ.:

פאריזער אפאשען!

פילם וועגען מאראל, ליבע און אפאשען... אויפ'ן גרונד פון דער בעריהמטער ערצעהלונג פון FRANCISZEK CARCO

פערזאנען:

Miss Gertruda	Olga Limburg	Dzióbek	Charles Vanel
John Rumple	M. Malikow	Walec	J. F. Martial
Wisia	Lia Eibenschütz	Dziadek do orzechów	K. Mic
Henryk	Jaque Catelaine	Savonette	Ruth Weyer

אונערהערטע אינטערעסאנטע פאסירונגען פון דער אמעריקאנער זיטען-עקספעדיציע אין די מלינות פון אפאשען

Grand-Kino

הײנט גרויסע פרעמיערע! סענסאציע, שפאנונג און עמאציע!

LIANA HAID, ZYGFRYD ARNO, GEORGE ALEKSANDER i inni

אין דעם וואונדערשעהנעם לעבענס-ערא‏טישען פארס, הערצאג פון געלעכטער און לײדענשאפטען, אונבעשרײבליכע קײט פון Qui Pro Quo א. נ.:

נאכט-פאסירונגען פון א מיליארדערקע

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 1 נאכמיטאג. ארקעסטער אונטער לײטונג ה' ר. קאנטאר

Czary

הײנט די לאנג-ערוואַרטעטע פרעמיערע!

ווען א מאן מוז שווייגען...

Mracella Albani, Vivian Gibson, Mary Kid, Bruno Kastner, Gustaw Fröhlich, Jack Trevor, Angello Ferrari

פראכטפולע געגענווערטיגע דראמע. אין די הויפט-ראלען:

די אקציע שפילט זיך אפ אין פאריז, אויף דער ריוויערא און אין אפריקא. אויסער'ן פראגראם: אמעריקאנער קאמעדיע אין 2 אקטען.

APOLLO

הײנט און פאלגענדע טעג! די גרעסטע רעווי פון פוילישע פילם-שטערנס: הײנט און פאלגענדע טעג!

Smosarska, Malicka, Brydzińska, Węgrzyn, Jaracz, Fertner, Zelwerowicz, Chmieliński i inni

אין דער מיטרייסענדער דראמע א. נ.:

„די שקלאפין פון ליבע" (Niewolnica Miłości)

לויט דער אינסצעניזאציע פון J. Relidzyński

CORSO · ODEON

LON CHANEY

הײנט און פאלגענדע טעג! דער גרויסער געניאלער קינסטלער

אין דער 10-אקטיגער דראמע, וועלכע איז געשאפען געווארען אויפ'ן גרונד פון די לעצטע קאמפען אין כינא אונטער'ן נאמען:

אין לאנד פון גרינעם דראכאן

רעזשי: George Hill :—:—:—: אין די הויפט-ראלען

Lon Chaney i Eleanor Boardman

געזעלשאפט צו פערשפרייטען פאך = קענטנישען בײ יודישע פרויען אין לאדז

„ארבייט" („PRACA")

וואולטשאנסקא 21, טעלעפאן 15-67

נעהמט אן אײנשרײבונגען אויף

1) שניידערײ 2) בייהטארערײ

3) האנד-ארבייטען 4) אנדולאציע און מאניקור

5) היטען-פוצערײ 6) אײנבינדערײ — לוקסוס.

אינפארמאציעס ערטיילט דער סעקרעטאריאט פון 9 ביז 1 נאכמ. און פון 3 ביז אווענד. 606

עס איז פערלוירען געווארען פאלגענדע וועקסלען: 1) אויף 100 זל. אויסשטעלער נאטאן מייער, אורדיע בערקהאלץ, פעליג דעם 5. מאי, 2) אויף 60 זל. אויסשטעלער פעל, ארדרע ווערטהייער, פעליג דעם 17/5, 3) אויף 100 זל. אויסשטעלער סענס' פעליג דעם 20/6, 4) אויף 100 זל. אויסשטעלער כמעלעווסקי פעליג דעם 20/7, די וועקסלען ווערען ערקלערט פאר אונגילטיג, אבגעבען צו זעליג בערקאוויטש מלינארסקא 11.

עלטערן!

פאר 3 זלאטעס א וואך ווערט געלערנט מיט קינדער דאס יעדען אין פאלקס-שולען: חומש, רש"י נ"ך [illegible]

ס'ווערען אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר און [illegible]

א קוואליפיצירטע שפולערין צו א שפול-מאשין אויף קראפט און א קוואליפיצירטער ארבייטער אויף א "P. D." מאשין ביי זאנדבערג, זאוואדזקא 27.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Dziś i dni następnych:

„Łzy i śmiech Wiednia"

Dla młodzieży:

„CHANG"

Wpoczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz.

קונסט-זיידע

עס ווערט אנגענומען צום טרייבען אויף ספעציאל-זיידע-מאשינען, ביז די פיינסטע נומערן זיידע. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. אויף פערלאנג ווערט אויסגעבארגט ראללען.

WILH. LÜRKENS SS-wie

Łódź, Al. Kościuszki 33-35, tel. 14-13.

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30

„Pogotowie Krawieckie KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

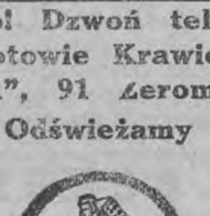

garnitur za zł 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemicznie, farbowanie

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. LŁL

Dr. med. A. MAZUR

אויערען, נאז- און האלז-קראנקהייטען, שטימע- און שפראך-פעהלערען (שטאמלען א.ז.וו.)

האט זיך איבערצויגען פון גארוטאוואוטש 44

אויף ווסכאדניא 65, טעל. 01-66

(אײנגאנג אויך דורך פעטריקאווער 46).

נעהמט אן פון 11.30 ביז 12.30 און פון 3—5 נאכמ.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד מיט 30 פראצ. טייערער.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך.
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—15 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—20 גר. אין דער זייט 7 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „
פאר א מילימעטער-שורה: נאכ'ן טעקסט—10 „ „ „ „ „ 15— „ „ „ „ 7 „
אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.